

8 1963

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XIX | Avgust

VSEBINA:

PLANINCEM OB SPOMINSKEM POHODU NA SUTJESKO	353
DVE POTI S KOROSKE	
Rafko Dolhar	354
OSKRBNIKOVI ZAPISKI	
Andrej Karničar	357
MARKACIJS	
Vilko Mazi	332
ŠE ENA VPISNA KNJIGA IZ SOLČAVE	
Tine Orel	364
JESENSKI UTRINKI	
Janez Bizjak	370
V ZALEDENELEM ZLEBU	
Pavle Dimitrov	373
OD MATAJURJA DO KOBARIDA	
Ivan Savli	374
ZLATI OKRESELJ	
Andrej Beg	379
LEDINSKA IMENA V ROBANOVEM KOTU	
Jože Vršnik-Roban	380
BELI ZAJEC	
Tone Svetina	380
O TRENINGU ALPINISTOV	
Vid Mesarič	384
DOLGA POT	
Leopold Stanek	388
DRUŠTVENE NOVICE	380
VARSTVO NARAVE	395
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	396
ALPINISTIČNE NOVICE	398
OBCNI ZRORI	398
IZ PLANINSKE LITERATURE	405
RAZGLED PO SVETU	407
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV	413
ODLIKOVANCI PLANINSKE ZVEZE JUGOSLAVIJE	414
ODGOVOR NA PRIPOMBE K ZGODOVINI ALPINISTIČNEGA KLUBA SKALA	415

NASLOVNA STRAN:

BRZICE — Foto Janez Kastelic

PRILOGA:

V SNEŽNI KOTLINI POD KANJAVCEM (zadaj Jalovec) — Foto Stanko Hribar

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1500.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Exportprojekt

Ljubljana, Cankarjeva 4

Obrnite se neobvezno
za nasvet

na naše specializirano podjetje
za ekonomsko propagando —
izdelamo vam tudi
vse propagandne tiskovine
kot prospekte, dopisne papirje,
fotoalbume in fotografije
za opremo

vaših poslovnih prostorov
solidno
in po zmerni ceni

(Vhod iz pasaže Nebotičnika)

Telefon 20-778, 23-024

Planincem ob spominskem pohodu na Sutjesko

Podpredsednik ZIS Aleksandar Ranković je poslal udeležencem spominskega pohoda planincev Jugoslavije na Sutjesko pismo, v katerem poudarja, da planinci Jugoslavije s pohodom na področje legendarne Sutjeske in krajev, kjer so potekali najvažnejši dogodki v peti sovražnikovi ofenzivi, tudi tako manifestirajo in utrjujejo bratstvo in enotnost, ki sta prišla v bojih na Sutjeski tako očitno do izraza, ker so v teh bojih sodelovali in se junško borili borci iz vseh naših socialističnih republik. Takole je dejal:

Vsaka takšna manifestacija ima torej v našem družbeno-političnem življenju svoj poseben pomen. Veseli me, da lahko to poudarim tudi ob tej priložnosti, ko so skupno krenile na Sutjesko naše planinske organizacije, ki so gojitvi in čujanju spomina na slavne dneve iz naše narodnoosvobodilne borbe zmerom posvečale posebno pozornost. Ko bodo sodelovali pri otvoritvi mladinskega centra na Tjentištu, se bodo jugoslovanski planinci srečali in oživljali spomine z mladino iz vseh krajev naše socialistične dežele, ki se bo tudi letos zbrala na Sutjeski, da proslavi 4. julij — praznik vstaje jugoslovanskih narodov.

Uporabljam to priložnost, da poudarim pomembno vlogo planinstva tudi glede rekreacije telesnih in duševnih sposobnosti delovnih ljudi v razmerah našega dinamičnega in čedalje hitrejšega gospodarskega in družbenega razvoja. V takšnem razvoju, ki privede med drugim tudi do naglega dotoka prebi-

valstva v industrijska in mestna naselja, postaja tedenski in letni počitek za delovne ljudi čedalje večja delovna potreba in koristna nujnost. Zato naj planinske organizacije organiziranju počitka delovnih ljudi posvečajo čim večjo pozornost in podpro sleherno pobudo in akcijo za razvijanje njegovih različnih oblik.

Važnost in koristnost te kakor tudi drugih nalog, ki čakajo planinske organizacije, prav tako kažeta, da moramo tudi v prihodnje prispevati napore za povečanje števila njihovih članov, zlasti iz vrst delavske in kmečke mladine. Ni dvoma, da bodo planinske organizacije tudi v tem pogledu deležne podpore in pomoči ustreznih družbenih in političnih faktorjev in organizacij, in sicer predvsem tistih, katerih dejavnost je enaka ali podobna njihovi. Najboljša spodbuda in poroštvo za uspehe v tej smeri je, če bomo ob pomoči vseh teh faktorjev v raznih oblikah pojasnjevali vlogo in pomen planinskih organizacij.

Nobenega dvoma ni, da moramo tudi v prihodnje naše napore usmeriti na to, da bomo ustvarili materialne pogoje za planinstvo (graditev in redno vzdrževanje planinskih domov, poti itd.). Za vsako teh dejavnosti planinskih organizacij morajo družbeni in politični faktorji imeti razumevanje in jim dajati ustrezno pomoč, upoštevajoč vedno, da je družbena skupnost predvsem odgovorna za pravilno telesno vzgojo našega delovnega človeka.

Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da so naše planinske organizacije uspešno in z očitnimi rezultati izpolnjevale svojo vlogo in svoje koristne naloge. Prepričan, da bodo v tej smeri delale tudi v prihodnje, želim vsem jugoslovanskim planincem na vseh toriščih njihove dejavnosti čimveč uspehov.

(Po »Delu« z dne 30. 6. 1963).

planinski vestnik

70 let slovenskega planinstva

Dve poti

S

Koroške

Rafko Dolhar

Dobrač

Dobrač je zagozdi ali ležeči piramidi podoben skalnat hrbet, ki se namaka na vzhodu pri Beljaku v modrozeleno Ziljo, a strmo in razklano podnožje štrli na zahodu iz peščene dna Ziljske doline. Pogled na severno steno Dobrača, ki je na zahodni strani kar tisoč pet sto metrov visoka, te spremlja na vsej poti iz Trbiža do Beljaka. Najlepši pogled na njegove rdečkaste skalne police pa se ti gotovo nudi prav z Vrat, to je z avstrijsko-italijanske državne meje.

Vrh Dobrača le za sto šestinšestdeset metrov presega višino dveh tisočakov, a to zadostuje, da je spomladi zelo priljubljena izletniška točka za take smučarje, kateri se ne znajo zlepa sprijazniti s prodirajočo pomladjo, ki snežišča vedno bolj krči in omejuje med skale.

No, ker spadam tudi sam med take zagrizene smučarje, je tudi mene iskanje za zadnjim snegom napotilo na Dobrač. Zgodnja pomlad je bila, ko smo se odpravili, da pogledamo temu ponosnemu vrhu za hrbet. Čeprav se da na Dobrač priti tudi iz Ziljske doline, je vendar veliko prikladnejši — posebno spomladi — njegov položni severni hrbet. Tu namreč splošno pravilo, da se v Julijcih severna pobočja strmejša od južnih, ne drži. A nič zato, saj pravijo, da izjeme samo potrjujejo pravila. Tako smo skozi Beljak zavozili v Dravsko dolino. Dobrač leži na vzhodu, namreč med Dravsko in Ziljsko dolino. In hitro smo bili pri Sv. Duhu. Ta vas je izhodišče za izlete na Dobrač in, kot smo raču-

nali, tudi dolinska postaja žičnice, ki je bila zaznamovana na zemljevidu. Ali ko smo na nekem dvorišču v mraku pustili avtomobil, smo zvedeli, da je žičnica ostala samo v načrtih in na zemljevidih. Seveda — če bi bili za to malo podrobno zvedeli prej, to je, če bi se bili malo bolje poučili o turi, ki smo jo nameravali opraviti, bi bili lahko prišli ob vznožje gore nekaj ur prej.

Star pregovor pravi, da vsaka šola nekaj stane. In moram reči, da smo topot prišli kar poceni do nauka. Vrnili se namreč nismo. Čista zarja na zahodu nam je obljubljala prelepo vreme za naslednji dan, da bi se kar tako meni nič tebi nič odpovedali izletu samo zaradi majhnih komplikacij. Pa še nekaj nas je kljub prodirajočemu mraku in nepoznanemu terenu opogumilo. O dobrih namenih z žičnico namreč niso pričali le znaki na zemljevidu, temveč nekaj za nas vse bolj konkretnega, namreč lepo široko izpeljan izsek, ki je Dobračevo pobočje razparal na dvoje. Naložili smo si torej na rame smučke in nahrbtnike in jo mahnili po mehki, od snega še poležani travi proti izseku. Zgrešiti ni bilo moč in tudi luna je že osvetljevala naškrbljeno kuliso Karavank.

Kmalu smo se dvignili za nekaj sto metrov, že je zamigljalo v dolini pod nami morje luči. Njih odsev je visel nad mestom kot zastor. Beljak je ležal v senci Karavank. Čez Kepo je v lepem loku zaplavala luna. Sprva rdečkastorumená kroglá ni posebno svetila, a čim višje se je dvigala ploskev hladnega planeta čez obzorje, tem bolj se je oživljalo v gozdu. Sence vitkih smrek so vstajale iz teme. Popolno tišino je ritmično prekinilo le zamolklo odmevanje naših korakov po mehkem mahu. Še kresovi naj bi zagoreli na bližnjih vrhovih in scena za Miklovo Zalo bi bila popolna.

V dobrih urah prijetne hoje sem imel čas razmišljati o zgodovinski Miklovi Zali, o njeni sedanji aktualnosti in še o marsičem, pa kar naenkrat je bilo izseka, ki nas je kot tirnica brez velikih težav vodil kvišku, konec. Sedaj se je bilo treba razgledati po temnem gozdu. Brez velike težave smo zagledali mežikajočo luč, ki ni mogla prihajati od drugod kot od koč.

Čeprav so bile oči navajene na temo, nas rumenkasta luč, ki se je razlivala po prostoru, ni zaskledla. Z lesom obdane stene so še poudarjale toplino ozračja, tako da nas je

prijetna domačnost planinske kočice kar prevzela. Tišina je vladala tudi znotraj kočice in ne le v svetli pomladanski noči. Tako je pač navada, kjer planinstvo vzamejo malo bolj resno in ne samo kot pretvezo za razgrajanje. Preden smo se odpravili na pogrado, so nas svetlo migljajoče zvezde še utrdile v prognozi vremena, tako da smo se namenili naslednjega dne zgodaj vstati.

Res nas je pozdravilo jasno jutro iz brezoblačnega sivomodrega neba. S hojo smo se kmalu tako ugrclji, da smo lahko lagodno stopali. Do vrha je bilo še slabi dve uri hoje po trdem snegu, ki je omogočal pot tudi brez smučí. Pod smrekami pa je bilo tupatam že zelo kopno in kmalu je začelo tudi sonce tako pripekati, da smo skoraj pogrešali prijetno hojo prejšnjega dne po mraku. Lahen veter nam je delal družbo po vsem sončnem pobočju in kmalu smo zagledali tudi obe kočici pod vrhom. Seveda nas je ta pogled bodril, da smo hitreje stopili, a zaradi strmine se je razdalja le počasi manjšala.

Končno smo pa le pogledali na ziljsko stran, ko smo prišli na strmo odsekan greben in nato na vrh. Prostorna kočica na vrhu še ni bila zakurjena, zato smo si raje poiskali zavetje na soncu. Seveda ga ni bilo lahko najti, ker je na tako izpostavljenem in golem vrhu, kot je Dobrač, to precej težko. Vendar je bil razgled krasen in toplo sonce prevelika vaba, da ne bi prenesli lahkega vetra.

V prostorni kočici na vrhu je tudi meteorološka opazovalnica; nekoliko oddaljeni pa stojita na grebenu dve majhni kapelici, slovenska in nemška, ki nas s svojim nemim pričevanjem povedeta kar za tri sto let nazaj. Vsaj slovenska kapelica je bila gotovo zgrajena v spomin na potres, ki ga je ta dežela doživela leta 1348. Ko se je porušil tudi skoraj ves Beljak, so se raz greben Dobrača zvalile v spodnjo Ziljsko dolino tolikšne skalne gmote, da so ob vznožju Dobrača zasule nekaj vasi. Tudi Ziljo so te skale takrat zajezile in je nastalo jezero, ki pa ni imelo dolgega življenja, ker si je deroča Zilja kmalu izkopala strugo tudi v tej nasipini. Vendar dolga stoletja Ziljani niso več gradili svojih naselij ob vznožju Dobrača, kapelici vrh tisoč pet sto metrov visoke stene pa še danes pričata o tem dogodku.

Prekrasen razgled se nam nudi na vse strani, da res ne vem, kje naj bi se ga lotil. Predvsem naj pojasnim občutek, ki ga imaš tukaj,

na tem osamljenem vrhu. Zdi se ti, da iz visokega stolpa ali aerostatičnega balona gledaš na koroško deželo. Predvsem pripomore do tega občutka na jugu odsekana stena, zato naj se najprej poklonim Karavankam, ki s svojimi v glavnem poraslimi glavami obrobijo Koroško na jugu. Vendar nam ne Obir ne Kepa ne moreta zastreti pogleda na njih južnejše brate, na Vzhodne Julijce. Tu pa je od Triglava in Škrlatice, Špika in Razorja ena sama simfonija strmih skalnih skladov, pogumnih razov in vitkih stebrov. Ponce, ki so bodisi od zahoda ali od vzhoda tako izrazite, pa od tu v prerezu skoraj izginejo v objemu pomembnejših vrhov in prav nič ne motijo tiste enotnosti v slikovitosti in strukturi, ki označujejo Vzhodne kot Zahodne Julijske Alpe. Jezera, ki ležó v senci Karavank, je le težko naštetí, a takoj opazim Vrbsko in Baško, Osojsko in Preseško. Na severu so postrojene vse Visoke Turc, z značilnim Sonnbllickom in Grossglocknerjem, Lienški Dolomiti, Vzhodni Dolomiti, Karnijske Alpe — dokler se krog neizbežno ne zaključi pri domačem Višu in Montažu. Ko smo se do dobra razgledali, pa smučke pod noge in smuk v dolino, a o tem ni kaj pripovedovati, ker je šlo tako hitro, da smo bili pri zadnjih jezikih snega, še preden smo se utegnili prav okreniti.

Silvestrovo

na

Višarjah

Ko sva jo s Hanzijem mahnila z višarske planine po precej dobri gazi proti Škrbini, kjer stoji kapelica, se je ravno zmračilo. Snežna odeja je posivela, da se je sled zabrisala, pa sem včasih stopil v svež sneg. Za nama so se bele stene Ponca le še blede odražale od vijoličastega neba. Ko sva se bližala Škrbini, sva v obraz začutila veter od zahoda. V dolini Zajzere je ležalo sivkasto megleno morje, ki je tu in tam čez Škrbine pljuskało na vzhod. Med črnima siluetama Póludnika in Montaža je v rdečkasti lisi na obzorju ugašal zadnji dan leta.

Dasi je bil večer navzlic vetru kar pomladanski, sva bila zelo vesela, da je v koči pri Mešniku prijetno toplo. Kajti od planinske kočice zahtevaš lahko vsaj to, da je zakurjena. Seveda je bila prva najina skrb, dobiti prenočišče, a s tem danes kljub Silvestrovemu ni bilo težav, ker je bil poleg naju v koči le še nek videmski študent. Takoj nato sem se pri starem Mešniku pozanimal za vreme, kajti prav samo silvestrovat le nisva prišla na Višarje. »Nekaj se pripravlja, saj že ves teden piha z Laškega,« je odvrnil Mešnik, a v njegovem glasu ni bilo zaskrbljenosti, zato sem vedel, da ne bo hudega. »A pravi »jaug« — tako on imenuje odjugo — »le še ni, se še nič ne nabira v Montažu.« Sivi, kosmičasti oblaki se namreč ob odjugi nabirajo pod nazobčanim grebenom Montaža in naznanjajo bližnji vremenski preobrat. In ravno z Višarj je moč ta pojav zelo lepo opazovati. Vesel sem bil, da je potrdil moje upanje na lepo vreme, zakaj drugo jutro sva bila namenjena na vrh Lovca in nama je večerja tako še bolj teknila.

Kot sem že omenil, sva bila pri starem Mešniku s Hanzijem skoraj sama in ker staremu Mešniku jezik po laško nič ne teče, niti če bi si ga hotel razvezati s pogostim zalivanjem, je videmski študent našim pogovorom pričeval kot Turek pridigi.

Še nikoli nisem nescel kaplje vina v hribe in tudi tokrat sem se že po poti kesal, da sem jo vzel s seboj. A pri silvestrovi večerji, čeprav za Mešnikovo mizo na Višarjah, se je kozarec šampanjca kar prilegel. Mešnik je seveda pil z nama, pa se je dolgoletna nenapisana višarska kronika kot v filmu zvrstila pred našo domišljijo, tako živo nam jo je Mešnik pol po slovensko in pol po nemško, kot je pač našel sočnejše izraze, predočil. Pa saj ima stari Mešnik tudi kaj povedati: on je namreč edini med vsemi višarskimi posestniki, ki tudi pozimi vsako soboto in nedeljo oskrbuje svojo kočico že od 1931. leta. Tisto leto si je, kot je sam povedal, s podporo nekaterih boljših gospodov, ki so prihajali v glavnem iz Trsta, scizidal kočico na Višarjah, pa se je v zameno obvezal, da bo hodil vsako soboto kočico odpirat in seveda kurit. »Pa kaj, vas takrat še na svetu ni bilo.« No, ko si je zopet poplaknil grlo, nama je pa le še pripovedoval, kako so ti »boljši« gospodje, ki so očitno iskali samoto v zasneženih gorah,

nehali hoditi na Višarje, ko so postale preveč znane in cilj množičnih izletov.

V zadnjem četrstoletju so Višarje marsikaj doživele in seveda tudi Mešnik z njimi, saj je v tem času neštetokrat ob dobrem in slabem vremenu, v soncu ali v snežnem viharju zvonil v višarskem zvoniku. Mnogo noči je že prespal v svoji koči. Pa tudi po ves teden si včasih ni upal z vrha v dolino zaradi snežnega meteža. Še pred nekaj leti, ko se pri hoji ni zlepa koga ustrašil, je na poti na Višarje prehitel skupino štirih mladeničev. Hitel je naprej kidat sneg in kurit kočico, a ker jih dolgo ni bilo na vrh, jim je šel s svetilko naproti, pa jih je našel nedaleč pod višarsko škrbino, kjer so v snegu šklepetali z zobmi. Čeprav je bil mnogo starejši od njih, si je naložil dva nahrbtnika in z vztrajnim prigovarjanjem jih je končno le privlekel v kočico. Še danes pa hodi zelo pogosto na Višarje neka Avstrijka, ki ji je Mešnik pred nekaj leti potegnil otroka izpod plazu, ko jih je vse skupaj zasul na poti v dolino. »Oh, pa čemu vam vse to pravim,« se je spet pretrgala nit njegovega pripovedovanja.

Tudi divji lov spada seveda v nepopisano višarsko kroniko, a o tem mu ni bilo moč veliko izvleči iz ust. »Nekaj vam lahko povem, saj je ranjki Tine že zdavnaj pod zemljo. Ko me je ta vpraševal, ker me je pač imel za zelo izvedcnega, kaj naj položi v past, da bi se vanjo ujeli zajci, sem mu svetoval, naj si iz doline prinese svežo otavo in zelja.« Seveda je bila Tinetova past drugo jutro prazna, o svoji pa Mešnik seveda ni povedal. Včasih tudi lisic, srn in gamsov ni manjkalo, dokler jih niso pregnali ob gradnji vojaške žičnice na Višarje; in da je Mešnik vedel za vse njihove skrivnosti, ni treba niti praviti.

Tako se je med pisanim pripovedovanjem hitro bližala polnoč. S svečo smo si posvetili v cerkev, okrog katere so se že podile goste megle. In da smo se potem zopet ogreli, smo z dolgim zvonjenjem pozdravili konec leta. Tudi v Mešnikovi koči je o polnoči odletel zamašek iz steklenice šampanjca, potem pa je po koči dolgo odmevalo, preden smo zapeli vse pesmi, kar smo se jih v treh jezikih domislili.

Menda je bilo tudi vreme z našim petjem zadovoljno, zakaj ko smo se drugo jutro prebudili, se je bila megla že davnaj razkadila; kdor to goro pozna, ve, da ni bilo posebno

zgodaj in toplo sonce novoletnega jutra nas je obsijalo, ko smo sicer nekoliko pozno šli zvonit novi dan in novo leto.

Nato sva se po poštenem zajtrku s Hanzijem hitro odpravila na Lovce. Prve pol ure sva se precej potila, verjetno je šla iz naju prejšnji dan zaužita tekočina, pa tudi prvi del poti je zelo strm. Po spodnji krnici sva ubrala precej strmo gaz. V gornji krnici pa je bil sneg dobro in trdno spihan od zahodnika, ki je pihal ves teden, zato sva lahko in hitro prišla na rob Klobuka. V lepem loku sva nato zavila do pod skale, do strmega in dobro zasneženega žleba, ki drži na vrh. Tu, kjer poleti visi železna vrv, ki manj spretnim planincem omogoča prehod, sva pustila smučiči. Sedaj pa je bila vrv pod snegom, ker je bil žleb ves zalit s svežim snegom. A na srečo se je udiralo le toliko, da nama je bilo moč varno stopati po strmem snežišču.

Kmalu sva bila vrh žleba in sva lahko gledala v Trbiško Krnico. Le še nekaj korakov na desno po deloma že kopnih in spihanih skalah in bila sva na vrhu. Mrzlo je sedaj pihalo od vzhoda in tej spremembi v vetru sva se tudi imela zahvaliti, da se je megla razkadila in sva sedaj lahko uživala ta krasni razgled. Od Jalovca, Mangrta in Ponc do Viša in Montaža so bili vsi vrhovi videti kot s sladkorjem posuti, belina nas je slepila vseokrog. Razgled z Lovca spada sploh med najhvaležnejše in vseh Zapadnih Julijcih, saj prideš do njega posebno poleti z razmeroma majhnim trudom, pa vendar lahko ob lepem vremenu vidiš daljne dolomitske vrhove in ošiljeni vrh Grossglocknerja. Neposredno bližino Montaževih in Viševih sten pa nama je danes še poudaril ponosen orek, ki je v lagodnih lokih pristal zdaj na tej, zdaj na oni zasneženi polici skalnih stebrov. Pomislil sem, koliko truda stane človeka, preden zleze na tako polico. Poiskala sva si zavetja na razgledni polici na južnem pobočju. Tu sva se pokrepčala in nasončila, kot bi bila že pozna pomlad. Ko sva imela tudi tega dovolj, sva bila v nekaj skokih na dnu zasneženega žleba. Pripela sva si smučiči, a z zavoji sva v lomljivi snežni skorji imela precej težav in sva si tudi tu deloma morala pomagati s preskakovanjem. Vendar sva bila v širokih lokih kmalu preko obeh krnic in pri vrnitvi na Višarje sva si morala v toplem soncu celo rokave zavihati.

Oskrbnikovi zapiski

Andrej Karničar

Pot na kočo

Konec aprila ali pa šele maja oprtam narhrbntnik. Po nekaj minutah se moja pot začne hitro dvigati, tako da se na klopci pod staro košato lipo že kar prileže nekaj počitka, ki ga hlastno porabim za razgled. Pred menoj je poslopje, ki menda stoji še iz enajstega stoletja. To je prvotna Makekova domačija iz časov, ko je tu malo niže nekdanji domačin privezoval čoln, saj je takrat vso to globoko dolino polnilo jezero. Prečudovit je moral biti ta kraj, ko so še škripala vesla ob majhnem splavu ali čolnu, naravnost pod stene, ledene in snežne plazove mogočne Kočne, ki je kot ogromen snežni kristal rasla naravnost iz vode in se nedostopna zrcalila v njem. Na vzhodni strani pa so to jezero oklepale Rjavške stene ali Rjavca s svojimi zagonetnimi votlinami, v katerih so živele lepe gorske vile in je vzbujala ljudem, živčim ob tem jezeru, še poseben gorski čar in spoštovanje. Na zahodni strani je Veliki vrh s svojimi temnimi gozdovi dopolnjeval lepote jezera. Tam med Velikim in Malim vrhom pa je živel na prijetnih jasah Makekov daljni sosed; razvaline te domačije se komaj še poznajo.

Tako razmišljam o davni preteklosti, se poslovim od stare lipe in od Makeka ter zavijem po dobri gozdni poti preko prvega in drugega Počivala, kot so to nekoč krstili dva zložna dela poti proti Zajezercu. Steza se zoži, strmina poveča, toda le za kakih dve sto metrov, nakar ob podrti pastirski koči stopim na jaso in na visokem štoru poleg skale z neštetimi markacijami zopet odložim težki

tovor. Sedaj sem že nad Zajezercem, kjer se mi nudi prvi razgled proti vrhovom Rink, Skute, Štruce, Dolgega hrbta in Grintovca, ki mimo svojih Zdovških škrbín spuščá stene z vrha naravnost na Zgornje Ravni. Pot postane pravo sprehajališče med macesni in bukvami. Nato se pogled upre v skalovje, ki je le ob vznožju poraščeno z nizkim ruševjem in zelo redkimi vitkimi macesni. Od popolnoma golih Bab preko obsežnih tudi še v avgustu zasutih s snegom Ledin se nam prikažejo Križ, Rinke, Skuta in še zelo malo preplezani Dolgi hrbet. Prve žične vrvi, macesnovi mostički in do 100 metrov globine, to me navda z občutkom, da sem tu že kar pravi planinec. Ko pridem do Lojtrice, mi je znoj ponovno namočil srajco, toda še preko Hudega grabna, Mrzle dolinice, mimo Joževe skale pa sem nenadoma pred staro leseno kočo, pred Češko kočo, kjer bo treba živeti od maja do konca novembra.

Koča je stara že preko 60 let, lesena je in postavljena le bolj za poletni čas. Veliko je vreden novi vodovod. Trideset posameznih in dvajset skupnih ležišč daje koči možnost prenočiti kar lepo število planincev. Čeprav leži v višini 1543 m, ima izredno alpsko okolico. Pred vrati običajno leži sneg do konca septembra, stene Dolgega hrbta se spuščajo skoraj na dvorišče, ki je poraslo z ruševjem, večji del pa pokrito s temno zelenim planinskim brinjem, med katerim konec junija cvete širna preproga rdečega sleča (ravša), kar daje izredno lepo zeleno rdečo sliko.

Srečanje z ruševcem

V maju in juniju niso redki primeri, ko priletí zjutraj ruševca prav pred kočo, se tu šopiri in piha. Ogledeval sem ruševca, ki je vsak dan ne glede na vreme ali čas brusil in preletaval po skalovju od Vrate do Pastirske skale. Po njegovem repu in močnem pihanju sem ugotovil, da je star in močan. Zato v tem njegovem okolíšu tudi ni bilo čútiti razen plahe kokoške nobenega mlajšega petelina, saj je v boju z njim prav gotovo vsak takoj žalostno končal. Med tem pa sem vedno pogosteje slišal tako »brušenje« prav iz Ledin. To je bil sosed z Ledin. Ko sem konec junija v meglenem in rahlo deževnem jutru hitel na snežišče, kjer sem imel zakopano meso, zavrešči nekaj nad menoj. Pogledam, razločim v megli nad seboj ruševca,

ki je s precejšnjo brzino privozil preko Žrela iz Ledin v podnožje Pastirske skale. Izkopal sem meso in stekel v kočo, oblekel pelerinó ter se previdno skozi rušje še enkrat splazil pod skale. Pod nadstrešno skalo sta še pod ruševjem širila svoja repa, po hrbtu in vratu se jima pa je spreminjala čudovito plava in temnorjava barva perja kot razburkana voda. Oči negibne, kljun odprt, nekaj trenutkov popolna tišina. Nenadoma zapiha, da sem se močnejše prijel za mehko gorsko brinje in že sem videl pred seboj klobčič lepega perja. Trdo udarjanje peruti, krvavo rdeče oči, kljuna pa sta se zažrla drug v drugega. Oba sta napadala, oba tudi popuščala. Letelo je od njiju perje, toda boj se je nadaljeval. Med tem divjim vršanjem sem prišel štiri do pet metrov do njiju. Počasi sem pripravil pelerinó, se splazil še bliže bojišča, skočil na planoto, pa sta pobegnila vsak na svojo stran. Za spomin sem pobral nekaj izpuljenega perja.

Prva nezdga

Planinci so prihajali vsak dan bolj pogosto. Nekateri glasni, drugi redkobesedni s pogledi na velikansko moč sivih sten in z zarjo politih golih vrhov. Nekateri utrujeni težko čakajo vročega čaja in šilca domače sline, da pridejo do sape. In že je tu sproščena beseda. Živčno vsakdanje delo je nehote pozabljeno. Sprostijo se celo razni nadpovprečni zemljani. Ni jim treba poslušati svojih visokih naslovov. In v krogu planinskih tovarišev se hitro porodi kup šegavih domislíc. Lepi dnevi.

Nad snegom, ki še leži pred kočo, se vidi, kot bi nekaj mrgolelo nad njim. To je seveda le hitro hlapenje. Vedno manj snega, vedno več planincev z vseh strani. Nekoč zaslišim vriskanje na stezici, ki drži preko Zdolških škrbín na Kočno. Na proste oči smo videli s kočé, kako dva hitita preko snežišča, kake sto metrov za njima pa še eden. Veselih vriskov ni bilo konec, dokler se niso skrili v dolino Zgornjih Ravni. Tudi okoli kočé je bilo zaradi lepega vremena izredno dobro razpoloženje. Ko sem nekím starejšim planincem razlagal pot na Kočno, vsa družba za trenutek utihne. Nekdo je nekje daleč močno zakričal. Klic se je ponovil, nato še dvakrát. Dal sem znamenje, da razumem. Medtem ko sem si nalagal najpotrebnejšo opremo, so se

gostje ponudili za opravljanje najnujnejših del v koči. Nekateri so bili pripravljene priti tudi za meno. Čez četrto ure sem imel že povsem drugo delo kot običajno. Punčka s korajžnim spremljevalcem, seveda v kratkih hlačah, se je na plazu pod severnimi stenami Kočne veselo obrnila nazaj, kjer je mladi zasledovalec prav blizu zavriskal. Stopila je površno in gladki sneg ji ni dovolil nobene stopinje več. Spremljevalec je ostal v trenutku deset metrov stran in njegova pomoč ni bila več mogoča. Punčka se je ustavila 100 metrov niže, še na snegu, tu močno našpikanim z ostrim drobirjem. Na srečo razen na dlaneh in zadnji plati ni bilo poškodb. Toda krvavenja in bolečin je bilo za deklo kar dosti. S pomočjo spremljevalcev smo bili kar kmalu v koči. Naslednji dan pa je že sama nadaljevala pot. Šele pri odhodu pa mi je zaupala: »Sedaj mi je šele nerodno, da nimam s seboj dolgih hlač«. Ta njena ugotovitev je bila za njo sicer malo pozna, toda za njene prijatelje prav gotovo zelo poučna. Vsi pa smo bili veseli, da se je nesreča izšla tako poceni. Kmalu se je skrila za skalami pod Lojtrico. Njen zasledovalec iz prejšnjega dne pa je neopaženo izginil in upajmo, da po takih poteh ne bo več drvel za lepimi kolenčki. Pa če bo, naj se pri tem vsaj ne dere in ne straši!

Srečanje s planinskim grabežem

Bilo je prve dni julija. Bilo je deževno, ko pa je posijalo sonce, sem skočil na Kočno, saj planinci ne pridejo že kar prve ure lepega vremena v kočo. Ker sem si želel razgleda le z vrha, sem bil kar hitro na razpotju med Grintovcem in Kočno, kjer sta dva mlada fanta pospravila ravno zadnjo železno zalogo in se mi pridružila. Zanimala sta se, koliko je do koč, ker morata še danes zaključiti osemdnevno etapo po transverzali od Pohorja do sem. Pošla jima je namreč hrana pa tudi denar. Preskočili smo snežišče malo pod vrhom. Pihal je strupen veter, zato do vrha sploh nismo več govorili. Vpis v knjigo, čepe gledamo okoli sebe in že bežimo pred vetrom. V tem begu pred mrazom nas ustavi žensko bitje z očitajočimi pogledi. Začnem se opravičevati za tisto kamenje, ki je ženske prisililo, da so morale čakati za skalo, dokler nas niso obsule z vsem, kar nam je res upra-

vičeno pripadalo. Opravičeval sem fanta, ker morata še na avtobus, sebe, da sem ves pre-mražen, seveda pa sem moral priznati, da smo naredili precejšen planinski greh. Medtem sta se fanta odmaknila in zaklicala: »V koči se dobimo! Nasvidenje! Srečno!«

Medtem pa sta me ženski povabili na prav dober prigrizek. Polivinilasta precej velika vreča mahu na vrhu nahrbtnika, ki sta jo skrbno postavili na svoje hrbte, se mi je zdela sumljiva.

»Mahu pa vendar ne bosta nosili domov tako od daleč, saj ga lahko dobite nižje in prav tako lepega!«

Malo sta se nasmehnili, beseda pa jima ni prav stekla. Šlo je za več kot za mah. Tudi oni dve sta na mojem obrazu razbrali, da sem si na jasnem, kaj je za mahom. Zato sta se hoteli rešiti moje radovednosti.

»Ako uganete, kaj je v mahu, plačava v koči liter kuhanega.«

»Pa še za enega, da bom tiho, ali ne?« »Tako je,« se je prva hitro odrezala.

Kaj sta imeli v mahu, nisem izvedel, pa tudi silil nisem, da bi. Razumel sem, da jima ni na tem, da zvem, kaj je po imenih vse v mahu. No, če bi vaju kdo videl, ko sta izkopavali te rožce, bi vama privoščil najmanj toliko vzgojnih besed, kot sta jih izrekli vidve meni za sproženo kamenje! Nato sta bili za to, da jih pospremam na Kočno.

Samotar

V bližini koč se sprehaja star gams, samotar na Vratcih, od Zelenega kupa do Špegovca že kakih petnajst let. Vsem lovcem je ta samorastnik prava zagonetka. Skoraj ni dneva, da ga ne bi videl ali vsaj slišal, če grem v dolino ali pa na Vratca, da sva si že prava znanca, ne samo soseda. Njegov pisk mi je domač. Njegovi skrečeni rogovi in skoraj povsem siva dlaka so vidni na daleč. Njegova trofeja bi dala precej preko 100 točk, toda s puško se še ni nikomur posrečilo priti mu v zadovoljivo bližino. Jaz pa ga srečujem dostikrat tudi na deset do dvajset metrov. Srečanje z njim mi otešča osamelost, ki se človeka včasih le polasti. To je morda komu težko razumljivo. Človeku se zdi, da bi ga povprašal po njegovem življenju. Misliš si lahko, koliko težkih trenutkov mora prestati ob divjih nevihtah, snežnih plazovih.

Sredi popoldneva. Bila je skoraj polna kočja hribovcev, ki so menili, da Grintovec in Kočna zaslužita spodobno planinsko vedenje. Posebno dobrovoljni so bili gostje, ki so odtod že četrty dan naskakovali vrhove, Kočno, Grintovec, Dolgi hrbet in Skuto. Pred slovesom od kočje so se s svojimi družicami povzpeli samo na Vratca ter se vrnili izredno dobre volje. Tedaj sta planila v kočjo dva mladeniča: »Gorsko reševalno kličite takoj, če je mogoče! Na vrhu nam je ostal prijatelj. Zastrupil se je, mrazi ga, omedleva. Izpred kočje se vidi.« Vse v eni sapi. Vse je drlo iz kočje gledat, če se res vidi ta onemogli planinec. Na grebenu med Zdoljško škrbino in Kočno je stala človeška postava ponesrečenca. — Kaj naj storim? Zastrupljena roka, omedlevica. Odločil sem se hitro: Sladkor, limone, prava kava, tablete in potrebne obvezilnice. Ko bi mogel povedati, v kakem stanju sem ga našel in kaj mi je stalo, da sem ga brez vrvi in drugih reševalnih pripomočkov spravil do kočje!

Dober planinec srednje starosti z doktorskim naslovom mi je ponudil najsodobnejši planinski nahrbtnik in mi obljubil, da si bo prizadeval čim boljše vršiti dolžnost oskrbnika, dokler se ne vrnem. Preden sem se podal na pot, sem obvestil postajo Ljudske milice, da bi v primeru potrebe lahko takoj obvestili GRS Kranj. Ker je bila ura šele pet popoldne, smo se s starejšimi planinci dogovorili za znamenje, ki ga bom dal ob mojem prihodu do ponesrečenca, zaradi poziva GRS.

Ko sem ga zagledal, sem se zavedel, da je vsako čakanje na strokovno pomoč lahko usodno, saj bi trajalo to v najboljšem primeru vsaj pet ur. Vsako hitro in nasilno premikanje je za nepopolnoma šokiranega človeka pred takim transportom lahko usodno. Zato je bilo po moji presoji začeti na mestu. Ponudim mu kavo, sladkor, limono, tablete proti zastrupljenju in še eno za ohrabritev, pa še dobro besedo. Roko je imel močno zateklo, prste otrple. V zapestju brazgotino, ki jo menda prejšnji dan dobil na Skuti, modrikasto rdečo. Druge roke revež ni imel razvite.

Vroč dan, napor, zastrupljenje v levi roki, izredna višina in brez moči v obeh rokah, kdo bi ostal tak še pri potrebnih močeh! Kaj bo s človekom? Kaj naj storim? Odločiti se je bilo treba. Naramnice pri nahrbtniku po-

daljšam do zadnje luknje in sedem na kamnito stopnico. Fantoma, ki sta prišla s Kočne, rečem, naj mi ga naložita na nahrbtnik, z nogami skozi naramnice in mi ga z mojo vrvico privežeta okrog pasu. Počasi in previdno se dvignem. Nihče ne vpraša, ali bo šlo ali ne. In šlo je res zelo težko, šlo pa je, celo s skupaj zvezanimi vetrovkami smo varovali. Nepopisno sem bil zadovoljen, ko smo stopili ob desetih zvečer iz zadnjih klinov na Zgornjih Ravneh. Tudi ponesrečeni se je oddahnil, da je zaželel pokaditi cigareto. Potem sva ga s fantom prijela pod pazduho in sprevod se je nadaljeval po melišču in snežišču Zgornjih Ravni. Ob pol enajstih smo vstopili v kočjo polno gostov. Nato smo pili kar iz litrskih loncev, pa kako! Na srčo pa je bila med gosti tudi medicinska sestra, ki je imela s seboj nekaj dobrih zdravil. Tako se je tudi naš bolnik precej opomogel. Dobiti pa je moral injekcijo, ker je bilo njegovo stanje precej kritično. In tako smo se ob polnoči z njim odpravili in po dobrih treh urah smo bili v dolini. Bolniška sestra Zorka nas je že čakala.

Ob prvem jutranjem svitu sem bil spet v koči in delovni dan je trajal do noči.

Srečanje z orlom

Prihajali so novi gostje, odhajali stari. Pri srčno pozdravljanje, razlaganje o potih, razni nasveti, stiskanje rok in veselo vriskanje iz steze proti Kočni in Grintovcu. Iz dneva v dan. Lepi dogodki, nepozabni spomini. Medtem pa skoro vsak dan pot v dolino po hrano in pijačo. In vse na ramenih spraviti do kočje. Dolžnost.

Drvarji so mi pripovedovali, da je to leto odnesel planinski orel že tri jagneta, toda jaz orla še nisem videl od blizu. Zato sem si vedno želel srečanja z veliko roparico. Vratca največkrat obiščem. Nekoč se razgledujem proti Julijcem, dan tak, da bi na proste oči videl dom na Kredarici. Zdajci se zdrznem, blizu je potegnil šum, kake deset metrov pod menoj plava velikanska ptica, počasi in mirno v lepem krogu plava okrog šiljastega vršička Vratca, kakor da me ogleduje. V dveh lokih je bila ptica v moji višini oddaljena še vedno komaj kakih dvajset do trideset metrov. Glavo pa je imela skoro ves čas obrnjeno proti meni. Kot da bi vedela, da ji nisem popolnoma nič nevaren, se je dvignila

počasi nad menoj v vedno večjem krogu. Šele v višini Grintovca je spremenila smer ter strmoglavila proti Slemenu. Zdaj sem si oddahnil. Škoda, da sem bil sam. Ko sem sestopal, sta mi prišli nasproti dve ženski. Tudi ti dve sta orla videli. Opazil sem, da nista upehani samo od vzpona. Tudi meni ob spominu na ta dogodek stopijo pred oči orlove nemirne bistre oči, velikanski kremplji in sabljasti kljun.

Nekaj dni po tem grem po opravkih. Nad Stularjevo planino mi zastane korak. Kakor da pada Ictalska bomba, je zažvižgalo nad bukovjem, kakih dvajset metrov pod menoj pa se je valil po tleh velik divji petelin. Obstal sem in zagledal bliskoviti orlov let tik nad bukvami naravnost proti Ravenski Podkočni. Čakal sem, kje bom zagledal roparja, ko se bo dvignil s svojim plenom. Toda to mi ni bilo dano videti. Ubogi petelin se je od strahu pred njim valil po tleh kot smrtno zadet. Koliko zajčkov, srnic in mladih gamsov se je ob tem orlovem pikiranju stiskalo pod grmovje, skale ali pa k svoji materi!

Nesreča

Neko septembrsko nedeljo kuharica ni mogla zakuhati dosti čaja, toliko je bilo obiskovalcev. Vse ruševje okoli kočice se je kar pozibavalo in ni bilo skalice, da se ne bi kdo hladil na njej. Ob tretji uri popoldne priteče v to gnečo kakih 17 let star fant prosit za pomoč. Njegov prijatelj se je komaj kakih 500 metrov nad kočico pošteno podrgnil po skalah, ne more nikamor, ves je v krvi. Velik in močan fant brez srajce, roj muh že na delu, saj je bila vsa glava in telo do pasu v sami krvi. Odprem specialno vrcico prve pomoči in mu s povojii najprvo obvezem glavo. Nekaj strjene krvi in peska po še zdravi koži smo odstranili kar z njegovo belo platneno srajco, ki jo je imel ovito okrog pasu. Zlomljena roka v rami mu je prizadevala najhujše bolečine. Meni pa je ta poškodba pri obvezovanju delala največje skrbi. Toda na srečo sem tudi to opravil zadovoljivo. Kar kmalu je bil fant do pasu ves v belem. Dve globoki rani je imel na nogah in precej hudih podplutb. Ko sem se prepričal, da izpaha ali zloma na nogah ni, smo ga počasi poskušali postaviti na noge. Toda ni šlo... Namestil sem ga v Gramingerjev sedež in težki tovor se je počasi pomikal

proti koči. Njegovih 80 kg so moje noge dobro čutile, zato je bilo tudi na tej kratki »relaciji« precej postaj. Še preden sem se napotil k ponesrečencu, sem klical reševalce z Jezerskega. Pri pogostem počivanju pa sem zvedel, kako je prišlo do nesreče. Ponesrečenčev tovariš pripoveduje: »Tekla sva skoraj po vsej poti s Kočne, niti eno uro nisva rabila do sem, ko pa sva zagledala pod seboj kočico, sva tempo še povečala. Nisva se več držala steze, ampak zdrvela naravnost proti koči.« Nato povzame besedo ponesrečenec: »Nič več se nisem mogel ustaviti, čeprav bi se bil že rad. Toda velika strmina in grdo skalovje mi ni dalo, da bi se sili, ki me je vlekla naprej, mogel ali upal upreti. Ne vem, kdaj sem se znašel v zraku, z glavo naprej, se dvakrat odbil in obležal med skalami. Nadaljeval je ponesrečenčev prijatelj: »Bil sem kakih 10 m nad njim. Videl sem ga pri odzivu na neki manjši skali in nato krvavega precej daleč spodaj. Najprej sem pomislil na njegove starše in odhitel po pomoč.« Naj se mladina od tega nekaj nauči!

Nato smo ga spravili do Makeka, težko, a ker reševalcev še ni bilo, smo morali. Ko smo ga že spuščali proti prvi kmetiji, nas je zamenjala močna ekipa reševalcev. Pri Makeku nas je čakal avtomobil, ki je ponesrečenca in mene zapeljal v dolino na postajo LM, kjer sva počakala le še kake pol ure na rešilni avto. — Ponesrečeni in njegov prijatelj sta doma kar iz sosednje vasi Kokre. Trdita, da zato nista izgubila volje in želje po občudovanju hribovske narave in da se bomo v skalah še srečali.

Slovo od hribov

Poletje se nagiba k jeseni. Oktober je včasih še zelo zelo lep. Toda dan je kratek, noči mrzle, razgled pa še vedno lep in tudi hoja lažja, ker ni vročine. V takem lepem jesenskem dnevu se odločim sam za obisk Kočne, Grintovca, Kokrskega in Kamniškega sedla, Okrešlja in preko Skute nazaj v Češko kočico. Vso pot do Kočne, nazaj preko Zdolških škrbin na Grintovec nisem srečal niti dohitel nobenega planinca. Samota, tišina, proti severu čisto in jasno, razgled, proti jugu pa eno samo morje oblakov, ki so segali prav do Zdolških škrbin. Bilo mi je, da bi zaklical planinskemu orlu, ruševcu in gamsom: Pridite sem na vrh Grintovca, da se kot verni

gorski tovariši razgledamo po vsej domovini. Zdaj nas ne bo motilo ne vriskanje in klicanje, ne rušenje kamenja, sami bomo, prav sami, gledali bomo daleč, daleč v doline proti mestom, kjer brnijo stroji, hrumijo vozila, učenci v šolah napenjajo svoje mlade možgane, z njimi se mučijo učitelji in profesorji, delavci, tehniki in inženirji po tovarnah hitijo s svojimi načrti. — Vse si oglejmo mi, ki smo v pozni jeseni v skalah sami. Mi, ki smo spremljali te ljudi, ko so nabirali fizičnih in duševnih moči v tej naši divji, mogočni skalni naravi. Kot gospodarji teh višav smo ostali zopet sami. Kmalu bodo začeli zavijati svojo divjo pesem jesensko zimski vetrovi in bodo zavili te vrhove, stezice in pečine v snežni oklep.

V prvih dneh decembra so se zaprle polknice, zarožljali so ključi in kočja je ostala sama. Le s svojim nastročjem je nudila zavetje plahemu planinskemu zajcu, ruševcu in sem pa tja morda kakemu gorskemu ptičku. Jaz pa sem do pasu v snegu počasi gazil s težkim tovorom proti dolini. Pri Lojtrici se skoraj moram obrniti nazaj proti koči. Zagledam pravkar odhajajoči pršni plaz. Kar štiri ure sem rabil do Štularjeve planine, kjer sem v gozdu zagledal sledove gamsa. Izognil se je še gams neusmiljeni zimi v skalah in si tu nekje zagotovil svoje skromno zimsko življenje.

GRANDES JORASSES so mogočen masiv iz šestih stebrov, greben jim je 1000 m dolg, vrhovi pa so v glavnem poimenovani po znanih alpinistih iz klasične dobe: Pointe Young (4000 m), Pointe Margherita (4065 m), Pointe Helen (4045 m), Pointe Michel — Croz (4108 m), Pointe Whymper (4196 m) in glavni Pointe Walker (4208 m). Whymper je bil na svojem vrhu že l. 1865, l. 1868 pa Walker na glavnem vrhu Grandes Jorasses. Young je l. 1907 poskušal priti čez severno steno s švicarskim vodnikom Knublom. Šele l. 1928 so na Walkerjevem stebri dosegli višino 3300 m in sicer Anglež Herron, Italijana Gasparotto in Zanetti ter Francoza Charlet in Croux. Naslednja leta je poskušal tudi Michel Croz, Mme Loulou Boulaz in vrsta najvidnejših evropskih plezalcev. L. 1935 so prvič preplezali severno steno Grandes Jorasses in sicer po Pointe Croz. Prva sta bila Nemca Peters in Meier, za njima so uspeli takoj Italijana Gervasutti in Chabod, nato Švicarka Boulaz in Lambert, Nemca Messner in Steinauer. L. 1938 so preplezali Pointe Walker Cassin, Espozito in Tizzoni, v treh dneh, večji del v metužu. Steber je visok 1200 m (Eiger 1800, Matterhornova severna stena 1100 m).

Markacitis

Vilko Mazi

Besede na -itis ne pomenijo nič dobrega. Največkrat označujemo z njimi hude ali celo neozdravljive bolezni, npr. bronhitis, pleuritis, meningitis, polymielitis in še nekaj drugih, ki so splošno znane. V zdravniških knjigah bi jih našli še dolgo rajdo, zaman pa bi iskali med njimi markacitis.

In vendar je to že stara, trdoživa nadloga, proti kateri je bil doslej vsak boj brezuspešen. Zdravniki so že domalega obupali nad njo. Socialno zavarovanje noče nič več slišati o njej. V lekarni te debelo pogledajo, če poprašas za kake kapljice ali prašek proti temu zlu. Potemtakem ni čudno, da je markacitisa čedalje več, v najrazličnejših oblikah in stopnjah, in se nam ta pošast tako rekoč že na vsakem vogalu reži v pest...

Morda poreče kdo, da predem prazen ništrc, češ da o kakem markacitisu ni bilo še nikoli nič slišati. Temu ne bom oporekal, kar pa ne pomeni, da markacitisa ni. Tudi marsikatera druga bolezen, ki je zdaj v modi pod tem ali onim zvenceim imenom, ni šele od včeraj. Že naši predniki so se pokorili z njo, le da so jo po svoje imenovali ali pa še tega ne.

Tako je tudi z markacitisom. Najmanj toliko je že star, kakor naša planinska organizacija, rajši še nekaj več. Meni gre kvečjemu za sluga, da sem mu dal pravo ime, terminus technicus, kakor se to učeno reče. In na to zaslugo bi mogel biti celo nekoliko ponosen... Upam, da ne bo pozabljen...

Kaj pa je pravzaprav bistvo markacitisa? Preprosto povedano, tole: Markacitis je mati markacij, takih namreč, ki si kar roke podajajo tam, kjer jih je najmanj treba, pa

Markacitis na Golem brdu

Foto: V. Mazi

tudi takih, ki jih zaman iščeš na krajih, kjer bi po vsej pameti morale stati, npr. na nepreglednih razpotjih. Dalje tudi takih, ki jih spremljajo povsem nepotrebne smerne puščice ali kaksi drugi dodatki. Za markacitisom bolehajo vse malomarno izdelane markacije, zlasti tiste, ki »jočejo«, pa tudi take, ki niso objokane, pač pa se ti prikažejo šele, ko si že mimo.

Takih in podobnih pojavov markacitisa je na pretek na vseh nadmorskih višinah tja do drevesne meje in včasih še preko nje. Zlasti bohotno uspeva markacitis v tistih planinskih društvih, ki imajo na razpolago preveč barve, pa premalo preudarnih markacistov. A markacist bi moral biti še posebno preudaren. Toda preudarnost je čednost, ki je ne zajameš iz abecednika in sploh iz nobene knjige. Nauči te je šele šola življenja, pa še ta ne lahko... Vidim, da me je zaneslo v jalovo modrovanje in s tem daleč od predmeta, ki mu je naslov tega članka. Vrnimo se torej k markacitisu, ki ga želim nazorno prikazati samo na treh najbolj značilnih primerih.

Več let je že tega, kar sva se vračala s prijateljem Tonetom s polhograjske Grmade, namenjena še na Osojnik in od tam v dolino. V samotni hiši na grebenu med Grmado in Toščem sva poprašala za pot do Kozjeka, zapadno pod Igalami. Kmetov sinko naju je spremil po zložni, nekoliko ovinkasti stezi do markiranega kolovoza. Na debeli bukvi je

kazala ena puščica v gozd pod Toščem, pod nasprotno pa je bil napis: Loka. V to smer sva zdaj krenila sama, po pravcati gozdni promenadi, ki naju je v dobre četrt ure pripeljala do zaželene kmetije. Tik pred njo se vzdigne strmo v breg zaznamovana pot čez Igame k Obrtniškem domu na Govejku. To pot sem že od prej poznal, prav tako tudi tisto, ki pelje z Govejka na Osojnik. Nama pa bi bilo tja dosti bliže po tej strani Igal. Toda zemljevid nima vrisane tam nobene poti. Zanimalo me je zdaj, kako neki pridejo Ločani do Kozjeka?

»Kar tam za skednjem«, je pokazala gospodinja, »saj so skozi znamenja, če hočeta na Osojnik. V Loko pa bi imela bliže tu doli mimo Žirovnika po Hrastnici.«

Res sva našla že na skednju prvo markacijo in napis Osojnik s puščico. Toda najinega veselja je bilo kaj hitro konec. Nenadoma je zmanjkalo kolovoza in zaman sva iskala vsaj kako kozjo stezo prek strmega pobočja. Le nekaj redkih stopov sva sledila po mokrih tleh k naslednji markaciji. Nič boljše ni bilo naprej. Po meter daleč sva skakala od stopa do stopa, ves čas v nevarnosti, da spodrsneva v globel. Tako sva se pokorila najmanj pol ure na razdalji, za katero bi na količkaj urejeni stezi zadostovalo nekaj minut. Šele nekoliko pred prevalom, kamor pripelje pot z Govejka, sva dosegla spet nekak kolovoz. Morda je tam še danes tako — naivna markacija abstraktne poti...

Z železniške postaje Medno je najkrajši do-
stop na Katarino in sicer čez Golo brdo. Toda
zaman boš iskal kakršno koli oznako, ki bi
te usmerila tja. Na postaji ti radi povedo, da
imaš na izbiro dve poti: mimo motela in od
tam na levo skozi gozdček v Seničico do
prvega mlina, ali pa ob vzhodnem robu vasi
čez Medanski hrib k istemu mlinu. S prve
poti skoraj nimaš kam zaiti, da prideš na
cesto, ki pelje od Medvod proti Slavkovemu
domu in je zato tudi skrbno markirana, še
preveč skrbno! Druga pot pa utegne novincea
spraviti v precejšnjo zadrego. Na vogalu
skrajne hiše v Mednem ti pokaže obledela
markacija po ravnem kolovozu proti gozdu,
tam pa storiš najbolje, če se med različnimi
odcepi usmerjaš naravnost v hrib, kajti mar-
kirani ni nobeden. Pravi kaos poti pa je šele
na slemenu. Prešernov trg v Ljubljani je
proti temu prava reva. O markacijah, ki bi
bile tu krvavo potrebne, nobene sledi. Prvo
zagledaš šele precej daleč vstran, če kreneš
s slemena levo napošev. Le kje se je vzela
tako na samem! Morda naletiš potem po
bregu še na eno ali dve; znamenje, da boš
kmalu pri brvi čez Babišnico in koj nato pri
mlinu ob cesti.

Kolikor je bilo doslej premalo markacij, jih
bo zdaj vse preveč, pravi pravcati supermar-
kacitis! Na občinski cesti, ki zavije od mlina
proti dobrih deset minut oddaljenemu, ves
čas vidnemu Golemu brdu, se jih ponuja naj-
manj tucat. Nekatere med njimi celo s smerno
puščico, čeprav ni nikjer nobenega odcepa.
Takšno si je brižni markacist privoščil tudi
na vogalu prve hiše v vasi, nemara v skrbi,
da bi koga ne zaneslo v bližnje »zavetišče« ...
Ni pa našel primerne predmeta onkraj vasi,
da bi na njem označil odcep na Slavkov dom.
Nesmislnih markacij s puščicami je na na-
daljnji poti proti Katarini še lepo število.
Najbolj zabavne so vsekakor na ozki stezi,
ki prečka strmo podnožje Jeterbenka in je
vsaka skrb odveč, da bi kdo prostovoljno
krenil z nje na to ali ono stran.

Z Rašice, ne tiste Trubarjeve pod Turjakom,
ampak tiste nad Savo, ki jo je bil okupator
prvo požgal v naši deželi, so po obnovitvi spe-
ljali lepo cesto na istoimenski vrh k raz-
glednemu stolpu. Oboje me je zanimalo, da
sem si šel ob prvi priložnosti pogledat. Cesta
se pne v blagem vzponu proti gozdu in od
tam v nekaj ovinkih na vrh. Ni kdove kako
široka in tudi ne kaj prida negovana, vendar

Še ena vpisna knjiga iz Solčave

(Nadaljevanje)

Tine Orel

DR. JOHANNES FRISCHAUF

O Frischaufovem delu pri odkrivanju Sa-
vinjskih Alp je bilo že dovolj napisanega,
pred nekaj leti nam je njegova pota plastično
opisal še Boris Režek v knjigi »Stene in gre-
beni«. V solčavski knjigi je graški univerzi-
tetni profesor, soustanovitelj savinjske po-
družnice SPD, vpisal lahko enodneвно turo
iz Železne Kaple v Solčavo 21. julija 1876 in
priporočil turistom gostilničarja Herleta kot
moža, ki vso solčavsko okolico dobro pozna.
Za Herleta je priporočilo renomiranega poz-
navalca solčavskih planin gotovo mnogo po-
menilo. Na dr. J. Frischaufa se sklicuje ne-
kaj vpisov na naslednjih straneh. Sam pa je
na 5. strani vpisal turo iz Solčave na Gornje

je niti v najgostejši megli ne bi mogel zgre-
šiti. Le komu neki je bilo potrebno, da jo je
šel markirat, kaj markirat — posvinjat s
tako nemarnimi spakami, za katere je ime
markacija skoraj bogokletna oskrumba tega
pojma. Nobena ni manjša od glave, nakacane
pa kakor v deliriju. Vsaka količkej pripravna
skala ali drevo ob cesti je postalo žrtev tega
svojevrstnega markacitisa.

Enega teh izrodkov sem tudi fotografiral.
Kljub pravilni osvetlitvi, na katero zmerom
pazim, pa je bil ta posnetek od vseh drugih
na filmskem traku edini pokvarjen, da vam
na žalost ne morem postreči z njim. Lahko si
torej mislite, kakšna prikazen mora biti, da
se je še fotografski aparat ustraši.

Jezersko 16. 8. 1876, 18. sept. istega leta pa vzpon na Ojstrico iz Robanovega kota, kjer tedaj še ni tekla zavarovana steza iz Jeruzal na Žvižgovec in Moličko peč. Konec letošnjih študijskih tur, je tedaj zapisal Frischauf.

Naslednje leto je Frischauf 1. avg. opisal vzpon od Uršiča v Kamniški Bistrici čez Brano v Logarsko in Solčavo. Isti dan je prišel iz Celja prof. dr. C. Blodig³ z večjo družbo in hotel priti preko Okrešlja na Grintovec. 7. avgusta 1877 je dr. Frischauf vpisal prvenstveni vzpon na Mrzlo goro v spremstvu vodnikov Janeza Piskernika, Gregorja Gračnerja in Gregorja Bajdeta. Pri slednjem je pripisal, da je ovčji pastir na planini Krnica. Gor grede so šli preko Krnice, dol preko Latvice k Škafu. »Turo k Škafu v dolini »Jezia« (2 1/2 ure od vhoda v dolino), sleherniku priporočam.« Ime »Jezia« je Frischauf v kasnejšem vpisu popravil v pravično Jezera (femininum).

Avgusta 1. 1878 je bil Frischauf spet v Solčavi, to pot s svojo ženo Wally roj. Hemitzstein. Pri vpisu je priporočil turistom, ki prihajajo od lučke strani, da stopijo pogledat v Robanov kot (tja in nazaj 1 uro. Frischauf je najbrž namcnoma navedel krajši čas, da bi naredil Robanov kot še vabljujejši).

Nato je na kratko opisal »Škaf« v dolini Jezera (Der Skaf in Jezeriahale). »Notranji zatrej doline Jezere, 2 1/2 ure od vhoda v Logarsko dolino, skriva planinsko redkost (alpine Rarität) imenovano Škaf (nemško Schaff — Botich). Nad zatrepom doline se dviga previsna rdeča stena, voda, ki teče raz stene, pa je izdolbla v vnožju stene škafu podobno globel, polno snega. Oblika tega škafa je izredno interesantna... Za pristop na Škaf so dereze skoraj vedno potrebne. Globina škafa seže do 20 m, premer 15—30 metrov. Mimo Škafa drži steza na Mrzlo goro. — I. Frischauf.«

Po tem opisu Škafa v tej knjigi Frischaufovega peresa ne zasledimo več, čeprav je bil Frischauf še večkrat tod.

Nanj pa se nanašajo nekateri drugi vpisi. Naj navedem dva: Richard Issler, glavni urednik »Der N. d. Alpenzeitung«, je bil od 13.—15. avg. 1876 v Savinjskih Alpah z večjo družbo, ki jo je vodil dr. Frischauf. Bili so na Grintovcu, na Jezerskem, na Okrešlju, na

Brani in v Solčavi, Issler pravi, da se je s tem udeležil slavnostne otvoritve Savinjskih Alp⁴ in da se zahvaljuje društvu »Steirischer Gebirgsverein«, društvu »Santhaler« in vrlemu dr. J. Frischaufu, prijatelju Alp. Issler je dal ime Savinjskemu sedlu.

Na str. 17 slavi Frischaufa dr. G. Warmuth iz Dunaja, večkrat gost Solčave. Takole piše: »Vivat Johannes Frischauf! Ta nam je z odlično monografijo »Die Santhaler Alpen« (Wien 1877) odkril to čudovito skupino.« Z dr. Warmuthom sta se vpisala dva holandska advokata iz Haaga.

V knjigi sta torej zabeleženi dve za Savinjske Alpe in za GSD važni dejstvi: Slavnostna otvoritev planinstva s solčavske in jezerjanske strani in izid Frischaufove monografije o Savinjskih Alpah, ki je ponesla njh ime in lepoto v veliki svet.

SOLČAVSKI RUS FRANCE ŠTIFITAR — TVORCEV

Solčavan Štitarjev France, o katerem je v Celjskem zborniku pisal Rasto Pustoslemšek⁵, se je vpisal na str. 20 in 130, 24. julija 1. 1878, 20. 7. in 1. 8. 1898. Med samimi nemškimi vpisi je ta ruska »zarjadka«, bučna vseslavjanska budnica, pravo presenečenje, brez polemičnih posledic v obliki šovinističnih pripisov. Drugače tudi biti ne more, saj tudi pot, ki jo je slovenstvu iz zagate kazal Štitar in drugi njegovih misli, ni bila prava in zato nič kaj mikavna, za Nemce in nemčurje pa vsaj v tem času ne preveč vznemirljiva.

Slavšja že, slavšja, mogučaja Rusi!
Predš vragmi Slavjanstva ne trusi!
Likujte že bratbja, — nastala pora
Nam grjanut družnyje, rodnyje »ura«!⁶

F. M. Štitar, predavatelj
gimn. v Kaluge

Dvajset let kasneje je gimnazijski profesor iz Kaluge, po rodu iz Štitarjevine nad Solčavo, ki danes nima več takratne podobe, vpisal po rusko, da je le tisti velik, ki ima mnogo izkušenj. Po aktivnem življenju, posvečenem daljnemu slovanskemu bratu, vpiše Štitar, zdaj Božidar, ne več France, ko »tretjkrat doma« obiše svoj rodni kraj, naslednje voščilo v materinem jeziku:

⁴ Gl. Kocbek, Savinjske Alpe 1926 str. 39.

⁵ Gl. Celjski zbornik 1958, str. 122.

⁶ Bodi ponosna mogočna Rusija!

Ne kloni pred sovražniki slovanstva!

Vriskajte bratje, prišla je ura,
ko nam grmi družni, rodni »ura«!

³ Dr. Carl Blodig je eden najbolj znanih nemških alpinistov. Bil je na vseh štiritisočakih Evrope, dosegel starost blizu 100 let, član DAV je bil preko 70 let.

Premili mi moj, slovenski narod!
 Da spremlja Te blagoslov povsod!
 Le vrlo se bori za pravo stvar!
 V jedinstvu je moč, ne pozab'nikar!

Domotožje je v teh geslih, ne prav izživeto domoljubje in nerazumevanje domačih razmer, ki so se v dvajsetih letih močno predrugačile. Štifter in njegov rod sta se precepila na drugo drevo, niti ime ni ostalo, prevedel se je iz »fevdalnega« štifterja na ambicioznega Tvorceva, ostal pa je zvest spominu na ožjo domačijo in svoje ljudstvo ter mu seveda privoščil vse najboljše.

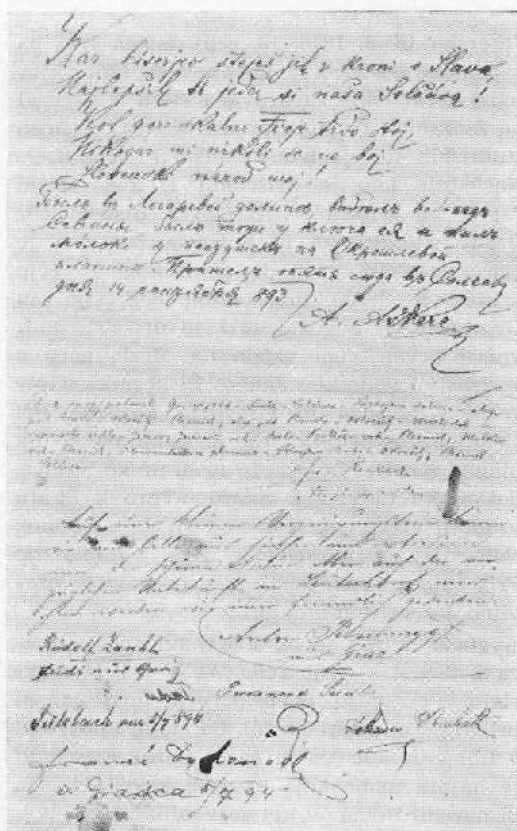
ZNAMENITI SLOVENSKI PLANINCI

Knjiga vsebuje lepo vrsto imen, ki so vpisana v zgodovino našega planinstva. Mnogi med njimi so se vpisali v knjigo še kot nedorasli mladeniči, se vpisali kot mladi možje, ki so nastopili svoj poklic in se v njem ta bolj oni manj uspešno uveljavljali, pot v Logarsko pa so iz leta v leto, kakor da bi bila obvezna, opravili. 18. 7. 1887 sta se vpisala »Fr. Tominšek in Josef Tominšek III. Cl« s pripisom »drei hungrige Studenten«. Mimo vodnikov Piskernika, Ošepa, Gregorja Gračnerja, Gregorja Bajdeta, vpisanih od druge roke, so tu 29. 9. 1892 *Blazij Jurko*, učitelj iz Razborja, ki bi mu lahko rekli zasavski Kocbek, saj je z lastnimi močmi postavil na noge Jurkovo kočo na Lisci in mu je Savinjska podružnica segla pod pazduho s podporo 100 gld. šele, ko je bila kočica že odprta.

Poleg *Kocbeka*, ki je v knjigi največkrat vpisan, stoji 11. 7. 1895 *Franc Roblek* iz Žalca. S *Kocbekom* sta iz Celovca prišla v Solčavo čez Šentlenuartsko sedlo, v tistih časih kaj običajna pot. Za takratne razmere je gotovo značilen vpis, s katerim je svojo pot v Logarsko dokumentirala Fludrnikova družina »Gastwirt aus Laufen«, iz Ljubnega, takoj za Fludrniki nemška trojka »aus Gonobitz«, iz Konjic, med njimi *Mathias Hötzl*, Oberlehrer, takoj za temi pa celjski gimnazijec *Branko Žižek* na potu iz Vojnika na Bled. Slednji je — najbrž onim »aus Laufen« in »aus Gonobitz« navkljub — pripisal še:

»Naprej moj rod
 naprej zastava Slave!«

Sem lahko štejemo *Rasta Pustoslemška*, ki se je v knjigo vpisoval od dijaških let. Za desetletnico obstoja savinjske podružnice SPD se je vpisal *dr. Juro Hrašovec*, ki je

Aškerčev in Kocbekov vpis L. 1893 (gl. PV 1963/7 str. 326)

Foto: Pelikan

kasneje posegel v delovanje podružnice in se kot viden politični delavec boril za gospodarski napredek Gornje Savinjske doline. Z njim je bil cel trop mladine, nekatera teh imen kasneje večkrat stoje v zapisnikih savinjske podružnice: *Aleksander Hrašovec*, stud. iuris, *Franc Hrašovec*, četrtošolec v Celju, *Bogomil Hrašovec*, sedmošolec v Celju, *Dragotin Vrečko*, šestošolec iz Celja, *Vladimir*, *Franc* in *Josip Vrečko*. Med temi je *Bogomil*, kasnejši *dr. Milko Hrašovec*, zašlužni predsednik savinjske podružnice SPD v letih pred zadnjo vojno.

L. 1908 se vpiše *Milan Lemež*, kasnejši ljubljanski odvetnik *dr. Milan Lemež*, še danes aktiven planinec in ljubitelj Logarske doline. Pripisal je domoljubni zapisek:

»Slovenec, tvoja zemlja je krasna,
 zato se ne gani s svojega mesta, ne pusti,
 da ti trga
 kruti sovražnik domačo grudo. Iz naroda
 za narod«.

L. 1908 beremo ime *Ivana Marsela*, ki je ostal planinstvu zvest vse do danes. L. 1909 se vpiše *Srečko Brodar*, sedmošolec iz Ljubljane, kasnejši celjski profesor, odbornik savinjske podružnice, sedaj univ. profesor v Ljubljani. V istem letu se je prvič vpisal *Branko Zemljič*, dolgoletni tajnik savinjske podružnice, l. 1911 sodnik *Tiller* iz Gornjega grada, ki je prevzel funkcijo predsednika savinj. podružnice po Kocbekovem odstopu. L. 1913 je vpisan predlanskem umrli *Rajko Vrečer*, za služni turistični delavec iz Žalca, 8. 7. 1914 pa je vpisal turo Dunaj — Ljubljana — peš *Pavel Kunaver*, ki je takrat že imel za seboj trdo šolo »Drena«. Leto nato beremo ime *dr. Jožeta Rusa*, takrat suplenta, ki je v planinski literaturi znan iz polemike z dr. Julijem Kugyjem. Prišel je spoznavat ožjo domovino prof. dr. Herleta. Šel je preko Kamnika na Menino, nato na Lepenatko, v Logarsko dolino, čez Pavličev vrh v »Kisilino« (Belo), nato pa ob Kokri v Kranj.

S Kocbekom se je 1. 8. 1912 vpisal dr. Ernest Kalan, kasnejši dolgoletni odbornik savinjske podružnice. Dr. Ernest Kalan je poleg Kocbeka v knjigi največkrat vpisan. L. 1911 se je v knjigo vpisal *dr. Henrik Tuma*. Znameniti planinski pisatelj in alpinist je šel iz Bistrice na Planjavo, Ojstrico, čez Škarje v Logarsko, nato čez Robanov kot na Korošico in odtod spet v Bistrico.

Po prvi svetovni vojni se 11. 9. 1919 vpišejo *Vladimir, Miroslav* in *Bogomil Kajzelj*. Šli so iz Ljubljane v Kranj, odtod na Jezersko, v Železno kaplo, na Obir, čez Št. Lenart k sv. Duhu, v Solčavo in Logarsko dolino, odtod so se preko Jermanovih Vrat vrnili v Ljubljano.

Vrsto vidnejših planincev zaključujeta na zadnji strani knjige predsednika mariborske podružnice SPD *dr. Davorin Senjor* in *dr. Ljudevit Brence*.

FRAN KOCBEK

Kocbek se je v knjigo prvič vpisal 8. jul. 1893. Bil je na Okrešlju s Pavlo Hofbauer, Vilmo Kocbek in šol. nadzornikom Jankom Trobejem. K svojemu podpisu je pridrcjal še epiteton »hudi magister iz Gornjega grada«. To pa je tudi edina opomba pri vseh 68 njegovih vpisih, ki jih v knjigi najdemo od l. 1893 do 1924. Kocbek se je držal napotila dr. Frischehaufa, da spada v knjigo stvaren podatek o

turi in nikoli ni posegel po kakršnemkoli komentarju. Večji del se je samo podpisal in pristavil datum. Pred prvo svetovno vojno in po njej je bil v Solčavi nekajkrat v družbi vidnejših lokalnih političnih veljakov, večji del pa ga je na potih po prvi svetovni vojni spremljala hčerka. Njegove ture so večinoma povezovalc vsa tri planinska področja slovenske tromeje na Okrešlju (Štajerske—Kranjske—Koroške): Gornjo Savinjsko, Belo in Jezersko, manjkrajt Kamniško Bistrico. Knjiga nam zvesto hrani dokaze, da je bil Kocbek velik hodec, da je aktivno obvladal planinski teren, kateremu se je posvetil, da ga je večkrat prehodil po dolgem in počez. Treba je k tej knjigi primerjati še tisto na Menini iz l. 1893 do l. 1908, v kateri je Kocbek tudi največkrat vpisan.

POLEMIČNI IN ŠOVINISTIČNI VPISI

Knjiga vsebuje nekaj drastičnih dokumentov, ki govore o narodno obrambnem značaju slovenskega planinstva in o nemškem šovinističnem prepričanju, da ostane ta dežela nemška. Navedel bom najbolj značilne.

L. 1883 se je četrtošolec mariborske gimnazije Makso Koncčnik, ki je bil na počitnicah v Mozirju, vpisal slovensko. Neznana roka mu je v gotici pripisala: Ali se to spodobi učencu nemške gimnazije? Vseslovanskemu, hejslovanskemu navdušenju, ki se v knjigi očituje l. 1889, je nekdo pripisal parodijo Hej Slovani, harduš.

L. 1887 se je nek E. Kr. oglasil kot prikrit antisemitist. Sigmundu Rosenfeldu in Albertu Rohnu, ki sta napisala, da sta iz Dunaja, je pripisal, da sta iz Jeruzalema in »Ziona«, Solčavi pa, da je zaradi cionizma oskrunjena. 7. 9. 1900 je Maks Mörtl iz Maribora pripisal v gotici: Heil Allddeutschland! Slovensko pero je pripisalo: Preat! Marš v Prusijo! L. 1902 je gost Fr. Maya iz Celja Gussenbauer iz Floridsdorfa, pripisal Heil. Nekdo je Mayu pridejal »lutršfar«, »Heil« s tremi klicaji pa je menda prečrtal vpisnik sam. 12. 7. 1905 se je nemško vpisal Robert Iren iz Gornjega grada, »abiturient aus Cilli«. Isti Hren se je z »Bergheil« vpisal tri leta za tem kot študent gozdarstva. Obakrat mu je neznana roka popravljala napake in pripisala: »Aufschneider«. L. 1906 se je tretješolec Bakšič iz Ljubnega vpisal po nemško. Nekdo mu je pripisal: Piškav fantič, rojen na Ljubnem, je že po-

zabil, da je govoril prvo besedo slovensko. Čez ves vpis pa z velikimi črkami: Neumnost!, k imenu samemu pa: Nemčur! 14 dni za tem, 10. 8. 1906 je dr. Walter iz Celja vpisal najbolj surov šovinizem, kar ga je v tej knjigi: »Naj sleherni nemški narodni izdajalec — morbiti prof. Frischauf enega pozna — pogine v svoji lastni sramoti in gnusu.« (Möge jeder deutscher Volksverräther — vielleicht kennt prof. Frischauf einen solchen — in seiner eigenen Schmach und Schande zugrunde gehen.)

Nekdo je v nemščini pripisal: Po tem se pozna nemški nori šovinizem. (Dadurch erkennt man den deutschen Esels — Schovinizismus!)

Vpisu dr. Horjaka iz Laškega v gotici: Herrlich ist unser Heimatland! je česka roka pripisala: Ta neni vaše, nybrž Slovincü!!! Hotelirju I. Terscheku, ki se je vpisal kot Hotelier aus Cilli v gotici, je nekdo pripisal: Volksverräther. Prof. Hlavaty iz Trsta, ki se je v knjigi portretiral kot hribovec z dolgo palico, je vpisal turo v nemščini. Nekdo mu je

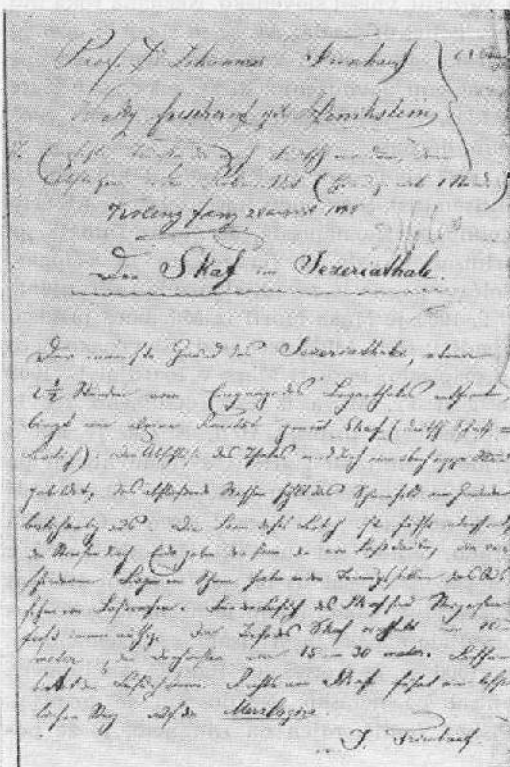
Triest popravil v Trst, neznana roka pa je korekturo glosirala: Gott sei dank, noch nicht, druga roka pa: noch lange nicht! L. 1910 je Adolf Gussenbauer, tisti, ki se je l. 1902 vpisal v Mayevi družbi, našel na Raduhi izpodsekane nemške kašipote D. u. Ö. A. V. (V oklepaju je navedel: jedenfalls aus nationaler Bosheit). Na to ni nihče odgovoril, tudi Kocbek, ki se je dan na to vpisal, ne. 3. 7. 1913 se je nemško vpisal Adalbert Sulzer iz Prebolda. Nekdo je pripisal: Sramota! In taki ljudje se še prištevajo Slovencem! Esel bleibt Esel! Ta uboga četveronožna para je v knjigi večkrat prišla prav. Tako med drugim na naslov nadporočnika Luznerja oz. njegovih verzov, ki jih je nakoval kar za dve strani. »Ali ni vaš Pegasus sila podoben nekemu drugemu četveronožcu ali pa je ta cvetka zrasla na dvorišču kasarne?« ga vprašuje nepodpisani kritik.

18. 10. 1915 sta Korošca Holzer, učitelj iz Kaple, in Fr. Prepotnik, gimnazijec, s svinčnikom narisala Solčavo in jo okrasila s hrastovimi listi, med svoja imena pa postavila podčrtan: Heil! Po vojni jima je nekdo pripisal: Sedaj so vam grebene prikrajšali! Nek Nemeč ali nemčur je na to anonimno izbljuval psovko: Ein windischer Sauhund.

Prva svetovna vojna ni zapustila kaj prida sledov. Nekaj rekrutov je obiskalo Logarsko in se pri vpisu poslovalo od gora. Sicer pa je bilo obiskovalcev malo.

Frischaufov opis Skafa l. 1877

Foto: Pelikan

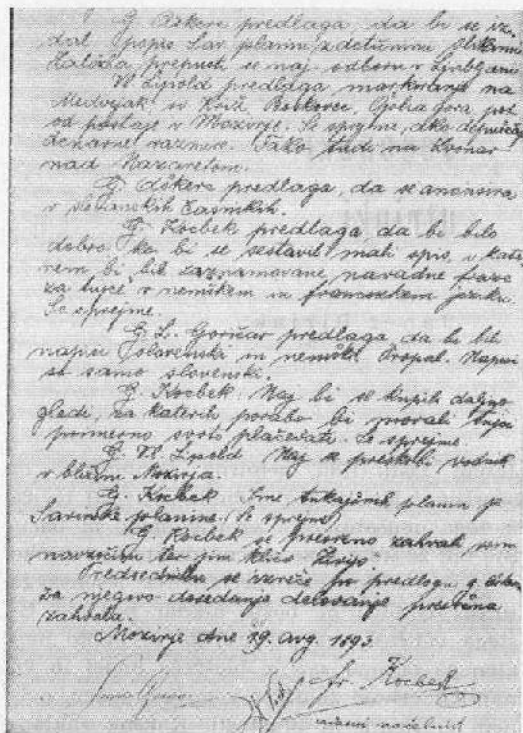

SREČKO PUNCER

O Srečku Puncerju, koroškem borcu in mladem literatu, je pisal Fran Roš⁷. Kot šeststošolec si je mladi, za vse lepo vneti Savinčan 24. 5. 1915 že ogledal Logarsko in zanesen v pravem planinskem evforičnem počutju zagrešil v knjigi nekaj verzov, ki pa so vendarle drugega kova kot stotina drugih, ki so jih napisali tu mnogi bolj učeni in uglednejši možje različnih let. Ker spada Srečko Puncer med one naše komaj znane mlade literate, ki jim je bil usojen kratek vek, naj njegove pesniške izlive v Solčavi navedem:

Cvetni maj —
dehteči maj —
V srcu mojem ni več maja
sever v njem razsaja,
cvetni maj,
otožni maj.

⁷ Celjski zbornik 1959, str. 331, in CZ 1957 str. 270.

List iz zapisnika o ustanovnem občnem zboru savinjske podružnice l. 1893 Foto: Pelikan

Ah, in cvet
ljubezni cvet
je vihar ledeni umoril,
kar sem s tabo se zgovoril,
nežni cvet,
ljubezni cvet.

Mira, znaj
le kratak maj
s cvetjem posipa radost
in le sen je tvoja mladost,
pride dan
in mine san!

Mladi Puncer je turo opravil s kolesom. Pri odhodu je še pripisal:

»Živijo Apollon! Le dolg čas mi je po Tebi, Mira.

Živijo »Kondor« in »Savinja«!!!⁸

Še na tej turi je mislil na obe dijaški družini, ki sta takrat na celjski gimnaziji nekaj pomenili. »Kondor« je bil ustanovljen l. 1913, Puncer je bil predsednik. »Kondor« je izdajal »Savinjo«, urejala sta jo Maister in Puncer. »Kondor« je celjski »Preporod«. Puncer je bil

l. 1919 urednik »Jugoslovanskega korotana« v Celovcu in padel pri Vovbrah 29. apr. 1919. Takoj za Puncerjem so se vpisali avstrijski oficirji, ki so z avtomobili prišli iz daljne Poljske in vpisali znano geslo: Gott strafe England, zerschmettere Italien. Za Gott strafe je nekdo pripisal še — Deutschland.

Srečko Puncer je prišel še enkrat po slovo od solčavskega sveta. 20. III. 1916 se je predstavil kot osmošolec, rekrut-aspirant. Stvar, za katero je dal svoje mlado življenje, slovenska Koroška, je v solčavski knjigi pustila skromno, a dobro vidno sled na str. 381, kjer so se 28. junija 1920 vpisale tri Korošice, med njimi Anica Pavlič iz Bele, ki je otožno zapisala »Planine krasne ve moj raj, mi tudi ločimo se zdaj. Zbogom narodna Solčava! Bog z nami v neodrešenem Korotanu, a upamo, da skoraj svobodnem. Živijo Jugoslavija.« Francka Novak pa je prišla iz Velikovca čez Pavličeve stene v Solčavo in vzdihnila: »Prišel je dan, ko Slovenec sam je svoj gospod.« Zvezco s koroško Belo je pretrgala državna meja. Vzpostavili so jo za nekaj časa slovenski partizani med drugo svetovno vojno, po njej pa je bila še bolj tenka, saj so vse do l. 1951 veljali od Luč naprej posebni obmejni predpisi.

Poleti l. 1962 pa so začeli gozdarji iz Nazarja nadelavati gozdno cesto v Matkov kot. S tem so storili prvi korak, da se uresniči sen starega dr. Frischaufa, ki se je gnal za cesto iz GSD v Kaplo. Slovenski posestnik Pavlič je s svoje strani gozdno cesto za kamione na mejo že potegnul. V l. 1963 se cesta z naše strani gradi naprej.

K POGLAVJU O AŠKERCU (gl. PV 1963/7, str. 326)

Rasto Pustoslemšek nam poroča o Aškercu v spisu »Moji spomini na Antona Aškerc«, Aškerčev zbornik, Celje 1957, str. 145, da sta ga pričakovala v Lučah z Vladimirjem Herletom, Pustoslemškovim bratrancem, ker jima je obljubil, da bo šel z njima v Robanov kot. Prišel je kasneje, kot je obljubil, in je »Pri Majdetu« (današnje gostišče »Raduha«) vpisal v knjigo:

»Naj se svet še tako suče,
nemške pa nikdar ne bodo Luče.«

Naslednji dan so šli peš mimo Igle v Robanov kot, kjer so jih pri Robanu lepo postregli. Aškerc se je zanimal predvsem za ljudi in za imena vrhov, planšarija v Kotu in gore tam okoli so nanj naredile silen vtis. Ko so se vrnili do Rogovilca, ga je v Solčavo spremljal Vladimir Herle, Pustoslemšek pa se

⁸ Gl. Celjski zbornik 1957. Fr. Roš, Maistrova celjska doba, str. 270.

je poslovil. V Solčavi je bil gost župnika Mi-loša Šmida, ki je po vsej Savinjski dolini slovel zaradi konciliantnosti in velike gostoljubnosti.

Pustoslemšek poroča, da se je Aškerc tudi tedaj močno zavzemal za pisavo »Savina«, ker je slišal izgovarjavo »Savna«.

Fran Kocbek, šolnik in planinski pisatelj, roj. l. 1863 v Ločkem vrhu pri Sv. Benediktu v Slovenskih goricah. O njem je obširno pisal v PV Branko Zemljčič ob 60-letnici PD Celje, gl. PV 1953, 522.

Roblek Franc, gospodar, politik in hmeljar, roj. 1865 v Žalcu, umrl v Celju. L. 1902 je vodil gradnjo hmeljarne, ki je postala središče hmeljne kupčije. L. 1911 je ustanovil Hmeljarsko društvo v Žalcu, bil med prvo svetovno vojno žalski župan, vnet planinec in lovec, njegova je zasluga, da se je po prvi vojni zgradila cesta iz Solčave v Logarsko dolino.

Müllner Alfonz, arheolog, roj. l. 1840 v Velikovcu, sin zdravnika v Komendi, umrl l. 1918 na Dunaju. L. 1889 je po Deschmannovi smrti postal kustos drž. muzeja, l. 1903 je odšel na Dunaj in postal znanstveni referent ministrstva za javna dela. L. 1909 je izdal knjigo »Geschichte des Eisens in Krain, Görz und Istrien« (opomba k PV 1963/7, str. 326).

Dr. Juro Hrašovec, prvi slovenski župan v Celju.

Milan Lemež, roj. 1891 v Mariboru, odvetnik, politik, publicist, bil l. 1918 komisar pri soc. skrbstvu pokrajinske vlade za Slovenijo, kot član komunistične stranke član konstituante (1920-1) in ljubljanskega občinskega sveta.

Ivan Marsel, dolgoletni odbornik ljubljanske planinske matice.

Srečko Puncer, roj. l. 1895 v Loki pri Zid. mostu, maturiral v Celju l. 1916, l. 1918 bil v Malgajevi četi na Koroškem. Bil je pred in med prvo svetovno vojno osrednja osebnost slovenskega narodno radikalnega dijaštva v Celju.

NOVE METODE ZA OBRAMBO PRED PLAZOVI so prikazovali na konferenci FAO v španskih Pirenejih. V srednji Evropi te metode niso bile poznane. Gre za tri različne branike, ki zavirajo in ukrote plazove še v grapah, preden se spuste v plaznice. Zaviralni jezovi del plazov zadržijo, manjši del pa spuste skozi škrbine v jezu. Poleg tega so še drugačne naprave, ki amortizirajo silo plazov, vse seveda iz železobetona in močnih stebrov, na posebne načine povezanih med seboj. V Pirenejih se plazovi prožijo, ko je sneg visok do 40 cm. Zato so bili tam prisiljeni, da se pobrigajo za učinkovitejše metode.

Jesenski utrinki

Janez Bizjak

Jesen! Tista tiha, nemirna, skrivnostna in očarljiva! Koliko nepozabnih doživetij izvira iz tega neusahljivega vrelca lepote in barv. Ste bili že kdaj tako srečni, da ste kje visoko v gorah občudovali prebujenje jesenskega jutra? Gotovo ne boste nikdar pozabili tistega veličastnega prizora, ko se preko meglenega oceana razlije bleščéča kopel in ko najvišji vrhovi zablešče v novem soncu, polnem življenja in prostosti. Kakšna zakladnica in kombinacija barv! Noben umetnik jih ne zmore. Le malo ljudi ve, da je v gorah najlepše takrat, ko so zaprte planinske koč. To je čas od zgodnje jeseni do pozne pomladi. Čas tihe harmonije mavričnih barv in čas mogočnih simfonij plazov in ledenih viharjev. Za nekaj mesecev postanejo gore naše, ko se spet razgrnejo v svet miru in hrepenenja. Na poteh se srečujemo sami znanci in tovariši. Z vsakega obraza je moč odkriti skrivnostno in neuničljivo željo, ki nas povezuje v eno: željo po velikih dejanjih, ki klešejo človekovo notranjost. V težkih trenutkih iščemo v osamljenih stenah smisel življenja. To iskanje nas spremlja tudi na vseh neskončno dolgih zimskih turah ali na divjih vožnjah preko tisočerih lesketajočih se pobočij, po katerih se vijejo valovite sledi naše turne smuke. Toda iskanje ni zaman! Zato je naša pot v dolino vesela in govornica je pesem — novemu življenju.

PRESENEČENJE V SKUTI

V prijaznem oktobrskem jutru sva s Pavle-tom kot edina potnika izstopila na Jezerskem iz avtobusa. Namenjena sva bila na enotensko potepanje po Savinjskih Alpah. Na-

jina nahrbtnika sta delala videz ribniške krošnje, ker sva pričakovala, da bodo kočve večinoma zaprte.

Večkrat sem že premeril pot od Jezerskega do Češke kočve, toda nikdar nisem na njej tako užival kot tokrat. Studenec jesenskih barv se je odprl v vsej veličini. Človek bi kar obsedel. Toda najina pot je bila dolga, načrtov veliko. V enem tednu sva želela preplezati nekaj najlažjih smeri od Skute do Korošice. Po težkih poletnih vzponih taka rekreacija ne bi škodovala.

V Češki kočvi sva nepričakovano zapravila ves dan. Ob prihodu sva oskrbniku povedala, da greva še isto dopoldne v severno steno Skute.

»Imata dovoljenje za prehod čez Žrelo in naprej?«

Niti v sanjah se ne bi domislil kaj podobnega. Prepričan sem bil, da za hojo po slovenskih gorah ni potrebno posebno dovoljenje. Oskrbnik naju je opozoril, da lahko nastanajo z graničarji zelo neprijetne stvari. Svetoval nama je, da vprašava v karavlo, če naju pustijo brez dovoljenja ali pa greva ponoči na skrivaj, da bova z dnem že v steni. Nič me ni mikalo tihotapiti se skozi Žrelo in paziti na vsak ropot, ki se ponoči po nepotrebnem sliši še močneje. Tudi spal sem preveč rad, zato sem se hitro ogrel za prvi predlog. Oskrbnik je poklical v dolino (po telefonu seveda). Odgovor je bil kajpak vojaški. — »Dežurnega oficirja ni. Namestnik ne more dati dovoljenja. Počakajta do večera!«

Pa sva zapravila lep sončen dan. Zvečer se je ponovilo isto.

— »Kličita zjutraj ob sedmih!«

To je bilo le malo prehudo. Navsezadnje bova ves teden čepela v kočvi in končno bo treba še prositi za privolitve, če se smeva vrniti na Jezersko. Hotela sva žc, da bi se navsezgodaj zapodila kar naravnost v Dolgi hrbet. A ob sedmih zjutraj:

»Dežurnega še ni, vendar je že na poti v karavlo!«

»OH!« Globok vzdih je vseboval enako mero upanja in razočaranja. Čez pol ure je pozvonil telefon. Dežurni je prišel. Na srečo je bil doma s Štajerskega in opravili smo hitro.

Kot bi trenil, sva bila v Žrelo, kjer je kameenje zdaj lahko brezskrbno ropotalo. Na snežiščih pod Skuto sva naenkrat zaslišala tri močne žvižge. Vraga, spet graničarji? Saj so nama vendar dovolili. Z ledenika se je usula

črna vojska gamsov, bilo jih je čez trideset, in se zagnala proti Koroški. Globoko sva se oddahnila. Ozrl sem se na severno steno Skute. Njen osrednji steber se je vitko vzpenjal iznad snežišča. V priročniku je ta smer ocenjena z največ tri. Kazalo je, da ne bova imela posebnega dela in da bova popoldne že lahko na Okrešlju. Vstop v steber je menda pri poševni grapi iznad skrajnega jezika snežišča. Toda, ko sva se nekaj časa trudila po poledelem snožišču (poleti verjetno melišče), se nama je zazdelo, da bo boljše, če vstopiva v steber kar direktno v skrajni spodnji del, ki se kot pomol zajeda v prostrana snežišča. Krajna peč zgoraj pri grapi že od daleč ni obetala lahkega prehoda. Tudi spodaj je prehod z ledu v skalo zahteval precej časa. Sprva sva napredovala zelo hitro, nekoliko težje je bilo preko gladkih plati. Plezala sva oba hkrati in seveda nenavezana zaradi moje predrzne pripombe, da je za »dvojko« uporaba vrvi in druge opreme smešna. Vendar sem si medtem, ko sem lovil ravnotežje s krošnjo na hrbtu, večkrat zaželel, da bi bil navezan vsaj na sukanec. Ustavila sva se šele v široki kotanji pod markantnim žlebom, ki deli severni steber na dva dela. Levo stran je predstavljal zelo oster in navpičen raz. Spodaj ni kazal posebnih ovir. Zato sva se hitro odločila zanj, čeprav sva vedela, da klasična smer poteka vse drugje kot po razu.

V prvem raztežaju je bila skala dobro razčlenjena in trdna, plezala pa sva rahlo proti levi. A že pri naslednjih raztežajih sva morala nahrbtnike posebej vlačiti za seboj. Ko sva spet zavijala desno v raz, sva našla drugo stojišče na zelo ozki polički, ki sva jo imenovala zaradi vseh posebnosti »ptičje počivališče«. Zdal se je šele pokazal raz v pravi luči. Prejšnje mnenje, da bova mimogrede čezenj, je plahnelo ob vedno gostejših udarcih kladiva. Ko sem nekaj časa varoval Pavleta na ptičjem počivališču, je vrv nekoliko obstala. Pričakoval sem Pavletov klic: — »Lahko greš!«

A namesto tega sem nad glavo zaslišal močno sopihanje in Pavletovo godrnjanje: »Ti, če je tole trojka, sem jaz cesar!« Menda mu je tedaj ostal v rokah odličen oprimek.

Vrv se je le počasi premaknila skozi dlan. Bila je to tista stara dobra in tako iskana zelena deset metrska nylonka. Kdo ve, koliko padcev so že obdržali njeni elastični nategi.

Četrty raztežaj nad ptičjim počivališčem že v začetku ni kazal prijaznega lica. Raz se je počasi izoblikoval v navpični pravokotni stebec. Skala je bila navidez dobro razčlenjena, toda ko se je dotakneš, spoznaš, da so to le varljive luske. Med plezanjem sem se rahlo usmerjal v desno stran raza, ker se mi je zdelo, da bo tam bolje. Vsak oprimek je bil bolj ali manj tvegan, res le »enkratno doživetje«. Tudi klini so po Pavletovem mnenju držali komaj vponke, ker jih je kar z roko pullil, ko je plezal za mano. Toda že po dvajsetih metrih se je skala močno spremenila. Vse je postajalo zasigano, oprimkov pa skoraž ni bilo najti. Najino početje bi se lahko že po nekaj metrih končalo zelo tragično. Pod širokim rahlim previsom sem dolgo zaman stegoval roko nad glavo in slepo iskal rešilno špranjo za klin. To mesto me je nehote spomnilo na Ladjo v triglavski steni. Presenceljiva podobnost! Ampak v Ladji so klini že zabiti; treba se je samo vpeti. Tu pa je utrujena roka zaman iskala. Z levo sem se sicer držal za dober oprimek, vendar je kri začela počasi odtekati iz prstov. Nastopil je tisti kočljivi trenutek, ko se človek hoče z vsemi močmi obdržati, a prstov ne čuti več. Roke popuste in telesna utrujenost zmaga nad še tako močno voljo. Telo postane nemočno; obupen krik naznani spoznanje, da bo že naslednji hip konec vsega — padec v globino. Na srečo sem imel prste tako globoko zagozdene v špranji, da je njihovo trenje ob skalo zadržalo padec. Po glavi so mi medtem prebliskovale številne rešitve in iskanja iz tega položaja. Spomnim se le toliko, da sem nad glavo našel primerno luknjo za zanesljivega »kroparja«. Vpet v dolgo streme okoli hrbta sem počival celih četr ure. Z Jezerskega so medtem privalili rahli zvoki zvonov. Poldne! Tri ure sva že v razu, pa sva šele nad polovico. Čas je tekel neverjetno hitro.

Od previsa dalje je bilo plezanje izrazito tehničnega značaja. Imela sva srečo, da sva s seboj vzela dovolj stremen. Dolgo sva tudi zaman iskala sledi o morebitnih predhodnikih. Nobenega znaka ni bilo, da bi že kdo plezal po tem slikovitem razu. Sva res prva zašla sem? ...

Proti koncu razstčaja sem nad glavo otipal oster rob. Ko sem se povzpел do njega, sem stal na nagnjeni plošči na vrhu visokega kvadratastega stolpa, prislonega na raz. Kot »Veliki hudič« v Gréponu! Neverjetno!

V dveh razstčajih toliko presenečenj. Najprej luske, potem zasigana stena in ko človek najmanj pričakuje, spozna, da pleza pravzaprav po robu velikega stolpa, ki je prosto naslonjen na raz. Zemeljski premiki so ga tako preoblikovali, da je videti sestavljen iz (samih) kock, naloženih druga vrh druge. Skala ni bila podobna apnencu, ampak granitu. Celo trdnost je bila tako velika. Pri tem opazovanju me je zmotil Pavletov klic, da bo vrvi kmalu konec. Ker na plošči ni bilo prostora za oba in še za obe »kredenci«, sem moral zlesti nekoliko višje. Prestop z vrha stolpa nazaj na raz mi je delal precej preglavice, ker je začel klin prav nesramno škrtati, ko sem nihal v stremenu. Varoval sem lahko šele v poševnem žlebičku, nekaj metrov nad ploščo. Tudi Pavleta je ta razstčaj precej zaposlil, saj ga dolgo ni bilo na ploščo. Spet sem moral biti spredaj, ker je bil žlebiček preozek, da bi lahko zlezal Pavle mimo mene.

Ta žlebiček se je nekoliko višje začel pošastno kriviti in ožiti nad temnim dnom v notranji strani raza. Počasi se je zožil v zajetno poč. Dolgo sem okleval, ali bi se počil ali ne. A druge izbire ni bilo. Moral sem se sprizniti s tistim slovitim gvozdenjem po poč ali bolje z »napetostnimi koraki«. Takšno plezanje je izredno naporno, saj hočejo vse sile odbiti telo od stene. Še bolj mi je bilo neprijetno, ko sem med koleni globoko spodaj zagledal dno grape. V njej sem v mislih že iskal svoje zadnje ostanke. Na vrhu poč se je tudi raz položil in se poslovil od izrazite strmine. Stojišča zato ni bilo težko najti. A preteklo je več kot pol ure, da sem spet videl Pavleta in oba nahrbtnika. Zaviti sva morala močno na desno, da sva našla pravo smer. Ko sva bila končno le na njej, sva med počitkom ocenjevala današnji dan. Celih pet ur za borih 150 m! Kdo bi prej pričakoval kaj takega? — »Prav vama je; zakaj pa stikata tam, kjer ni za pametne ljudi!« bi nama rekli doma.

Po običajni smrci v severnem stebri bi bila lahko hitro na vrhu, če ne bi bilo v zgornjem delu snega. Za celo ped se je že vdiral. Mislila sva, da ga bo na razu, ki drži naravnost na vrh, manj; pa sva se nekoliko zmotila. Posebno težko sva se motovila skozi nek ozek kamin. Preglavice sta delala seveda nahrbtnika in pa velik snežni zamet, ki je skrnil pravo podobo kamina.

Zadnji sončni žarki so metali pošastne sence na razbite sklade. Morda je severna stena Skute najmanj obiskana. Zato se zdi človeku ob poznem popoldnevu še bolj skrivnostna, očarljiva in vabljava. Z ozeblimi prsti sva na vrhu pospravljala opremo. Žareča krogla je počasi potonila daleč za komaj zaznavno silhueto svetlikajočih se špiikov. Valovi meglenega morja so se nemirno zaganjali ob vrh. Pred nama je v prvem snegu bleščalo otočje Zlatorogovega kraljestva. V zibeli neskaljenega miru in tišine se je rodil jesenski večer. V trdi temi sva se brez baterij, tipajoč za vsakim klinom, tihotapila skozi Turski žleb. Na Okrešlju sva bila tokrat edina gosta.

Opomba:

To zanimivo varianto v spodnjem delu severnega stebra Skute sta 3. oktobra 1962, preplezala Janez Bizjak in Pavle Grašak, oba AO Trbovlje. Varianta začenja v dnu ogromnega in dobro vidnega žleba, ki deli spodnji del severnega stebra na dva dela. Nato ji daje smer izredno strm oster raz na levi strani žleba. Po njem 150 m do vrha in nato desno po skrotju v običajno smer. Ocena raza + IV; dve mesti (rahal previs in izpostavljena poč) + V. Skupaj s klasično smerjo nudi zelo zanimivo kombinacijo v drugače razmeroma lahkem severnem stebri.

MOTORIZIRANI IN NEMOTORIZIRANI CAMPING je bil predmet razstave na sejmskem prostoru Palais de Beaulieu v Lausanni marca 1963. Vrsta razvitih turističnih dežel je razstavila najmodernejšo potrebščino sodobnega campinga. Razstava je imela naslov 5. salon za turizem in šport. V zvezi s salonom so bila tudi razna predavanja in umetniške razstave. Istega meseca je bila na Dunaju velika lovška razstava.

DR. MERCANTON, znani švicarski glaciolog, je konec februarja 1963 umrl v starosti 87 let. Na tem mestu smo večkrat citirali njegove izsledke iz glaciologije in Alpah in Arktiki, iz meteorologije in radiologije. Umrl je konec 1. 1962 Hermann DELAGO v 88. letu, nestor innsbruških alpinistov, častni član ÖAC in ÖAV. Njegovo ime je povezano z dobo klasičnega alpinizma, predvsem s prekrasnimi stolpi Vajolett, na katere se je kot mlad samohodec prvi povzpel in zbudil prav tako pozornost kot Winkler. Delago je bil vse življenje samohodec in je znan posebej po svoji knjigi »Potovanje po Dolomitih« (Dolomiten-Wanderbuch).

V zaledenelem žlebu

Pavle Dimitrov

Z Janezom lenariva na soncu. Sneg se topi na smučeh. Skozi priprte veke blodim s pogledom po vrhovih gora. Škrlatica se koplje v soncu; Krnica in Pišnica temnita v sencah sten.

Prisojnik naju vabi. Zasnežen je do temna, na levi Hudičev žleb reže steno, kot bi jo velikan prerezal z nožem. Molčiva, stena naju je prevzela. Čez čas vijugava s smučino navzdol v dolino. V nama se prebujata nova želja, novo hrepenenje.

Sneg je odlezel, le visoko v gorah se je obdržal, le tu in tam zatolčemo stopinje v kratka, strma snežišča. Snop svetlobe reže temo, tipa po skalah, zdrsi čez snežišče, da se ustavi na stezi. Zadihani se ženemo navzgor v skale. Mojstrovka žari. Strehe v grebenih gora žare v soncu. Prebujata se nov dan.

Dvanajsterke grebejo v strmino. V koritastem sneženem pragu se ustavimo. Vrv zapleše po strmini, ko se lepo razvije, se umiri. Navezu-jemo se, za pas pripenjamo železje, ki ga bomo rabili. Sežemo si v roke. V družbi sem dobrih tovarišev Janeza, Vikca in Joca.

Kvišku drži naša pot. Molče se vzpenjamo. Vrv v zankah počiva v rokah, s cepinovim oklom pa grebemo v strm, zbit sneg. Prvi kamni brenče skozi plaznico. Zadihani se ustavimo pod pragom. Posedemo, nekaj kratkih požirkov limone nas osvčči.

Janczu prepustim nahrbtnik, sam se spo-primem s poledenelim pragom. Težko je. Sko-raj omahnem in s težavo sestopim nazaj. Klin poje slabo, a vseeno je treba navzgor. Prsti grabijo drobne poledenele razčlembе. Na levi je leden slap, ki prekriva skale. Spet poje kladivo. Janez prevzame vrv. Še nekaj metrov

in dereze zahršče na poledenem snegu. V poči pri skalah izdolbena stojišča. Dva klina zlezeta med rumenkaste skale. Drobna vrv teče navzgor čez sneg in skale. Šestdeset metrov pod menoj so prijatelji. Viki in Joco se mi kmalu pridružita, Janez pa izbije klina in kmalu zmore zadnje metre strmine. Tu se žleb toliko zoži, da težko stojimo na kupu. Vreme se kisa. Megle pritiskajo iz vrhov, veter buči in razgraja za robom. Hitimo. Prav narahlo sneži. Se preden pa zlezemo najstrmejši del, žc debeli kosi snega drse iz megle. Veter postaja vse močnejši. Megle in oblaki vro in se razbijajo ob skalah. Se zadnji metri in žleb se položi. Na vrhu smo! Stiski rok; takoj nato skrb kje naprej. Umaknemo se navzdol v zavetje. Sneži čedalje močneje. Premočeni smo, zebe nas. Vemo, da je treba po najkrajši poti iz stene, čeprav navzdol, pa četudi se Uroš zgriže.

Odločitev, da sestopimo po žlebu, zato ni težka, in žc Janez varovan sestopa navzdol skozi ples megle in snežink. Vrv udarja ob sneg in riše dolge črte v strmino. Samo vrv izginja v meglo, navzdol v globino; prijatelj pa nam je v plesu podivjanega vetra, megle in snežink izginil izpred oči. Kmalu se vrv umiri, rahel zvok se prikrađa do nas. Janez ureja stojišče.

Viki in Joco sestopata ob vrvi navzdol, kmalu ostanem sam na izgaženem stojišču. Naposled tudi sam sestopam, počasi in previdno. Sneg se melje pod koraki. S strahom pričakujem, kdaj se bo razdrla in zbobnela z nami vred navzdol vsa ta snežena gmota.

Ko sestopim do stojišča, spet Janez sestopa navzdol. Ob koncu raztežaja zabije klina za spust. Bežimo iz objema snega, prvih plazičev, ki šume navzdol po plaznici.

V Hudičevem stolpu se trgajo plaziči, ki lebde ob steni in v kopreni padajo navzdol. Prav vse je izginilo v divjem plesu megla in svežega snega.

Premočeni in premraženi sestopamo. Še nekaj raztežajev in žc se ustavimo v spodnjem delu žleba. Šele na stezi se razvežemo. Krepak stisk rok je nemo izrečena zahvala za skupni dan, dan naporov in lepih globokih doživetij. Polnimo nahrbtnike z razmočeno opremo. Nato veseli odhajamo navzdol, še za dež, ki vse bolj bobna po skalah in vetrovkah se ne menimo dosti.

Kmalu smo na varnih fleh, pod stemani, tam kjer izpod razmočenih zaplat snega klije prvo cvetje, znanilec pomladi.

Od Matajurja do Kobarida

Ivan Šavli

Če pregleduješ doseđanje letnike PV, najdeš v rojstnem letu soške podružnice v Tolminu leta 1896 že članek o Matajurju. Nepodpisani pisec članka opisuje, kako je tolminska podružnica dne 22.—23. julija napravila svoj prvi izlet na Matajur in tako so obiskali gostoljubno planinsko Hrastovo gostišče na Livku. Naši prvi planinci so spoštovali in cenili Matajur. V današnjih dneh pa ga razen domačinov malokateri obiše, čeravno mika marsikaterega obiskovalca Krna. Ta malo obiskovana gora je tudi mene klicala in vabila v svoje naročje.

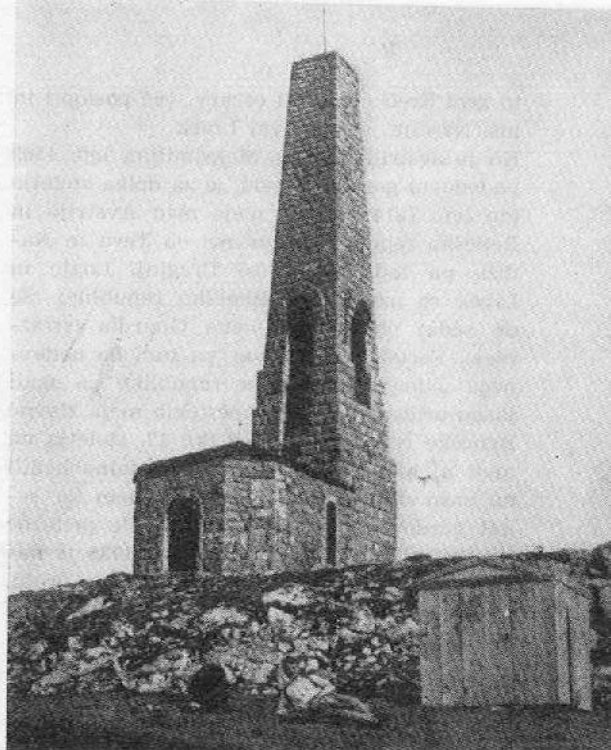
Nekega jesenskega jutra, ko je mrzla gosta megla pokrivala Soško dolino, sem krenil z glavne ceste v Idrskem v strmino. Vse je bilo tiho in mirno, samo pes je za vogalom renčal in se jezil name. Celu uro sem prečkal ovinke in se veselil mladega jutra in že je bila pred mano znana smučarska gorska vas Livek z gosto posejanimi hišami, ki so se skrivale med drevjem.

Staro ustno izročilo nam pripoveduje, da je bilo nekoč tu jezero. Jezikoslovec in pisatelj Anton Klodič-Sabladoski, beneški rojak, rojen v sosesčini Livka v Grmeku nam v svoji epski pesmi prav podrobno opisuje Livško jezero. Sredi jezera je stal grad. Grof Srečko

P. S.

Prvenstveni sestop po Hudičevem žlebu v severni steni Prisojnika so 23. V. 1961 izvedli v 5 urah Janez Ramuš, Viki Škriljar, Joco Balant in Pavle Dimitrov, člani AO-Jesenice.

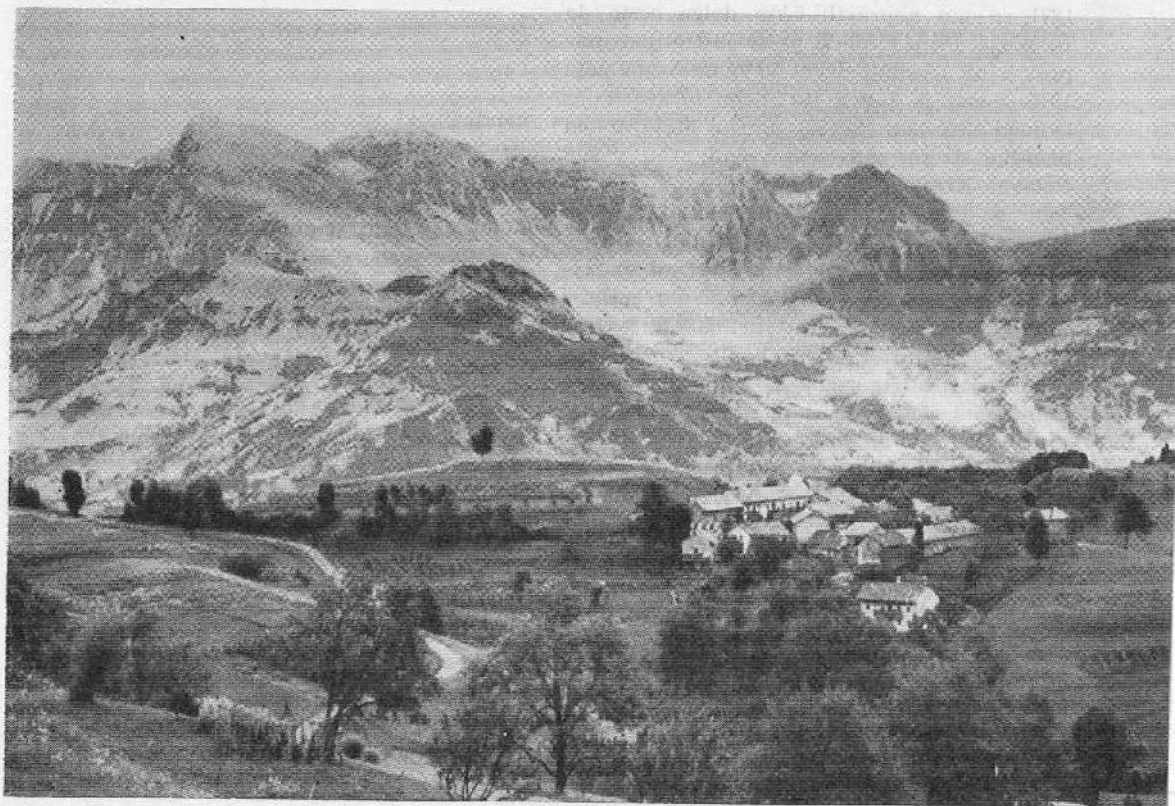
je gospodaril v njem, Colnar Šturm je bil pri njem v službi, da je prevažal ljudi. Ob nalivu in neurju iz pobočja nabrana voda se je po kameniti strugi odtekala v dolino. Ta kraj so imenovali »pri izlivu« (sedaj Golobi). Roparski vitez Botenštanjski, ki je živel v gradu za Kobaridom ob jezercu (staro ime) je plenil na Predilski cesti trgovcem blago in denar. Po svojih obveščevalcih je izvedel, da je nad izlivom v gradu mnogo bogastva, pa tudi lepa grajska hčerka. Rad bi se polastil gradu, a voda mu je delala ovire. V temni noči sredi naliva, groma in neurja je poslal svoje hlapce, da so odkopali jez pri izlivu in jezero izsušili. Naslednje jutro je prišel grof s svojimi roparji, da bi grad zavzel. Čez blato so napravili most do gradu. Ko se je roparski grof spenjal po narejenem odru do zgornjega nadstropja, mu je grajska hčerka Vida izpod strešnega okna spustila težek kamen na glavo in ga ubila. Tolovaji so poskakali v blato. Grajski hlapci so jih pobili. V zahvalo za srečno rešitev in zmago je na

Spomenik na Matajurju, odkrit 10. sept. 1901

Pogled na Krnsko pogorje, čisto v ozadju Kuk (2068 m.)

Foto: Janko Perat

to grof Srečko sezidal cerkev, več poslopij in hiš. Naselje je imenoval Livek.

Ko je avstrijski cesar Maksimilijan leta 1509 podedoval goriško deželo, je za dolga stoletja (do leta 1814) določil mejo med Avstrijo in Beneško republiko, Slovenci ob Teru in Nadiži, pa tudi naše vasi Breginj, Logje in Livek so ostale pod Beneško republiko. Še do sedaj ohranjena imena Guardia (stražnica), Fortezza (trdnjava), pa tudi do nedavnega viden grb Beneške republike na skali jasno pričajo, kje je nekoč tekla meja slavne Beneške republike. V začetku 17. stoletja na meji ni bilo miru. Benečani so stalno hodili na našo stran ropat živino pastirjem ter sekati gozdove. Nepristano so romale pritožbe na cesarski dvor v Gradec. Leta 1735 je naročila oblast v Gradcu tolminskemu grofu, naj napravi obmejno mapo. Ivan Zorzu je dobil nalogo, da naj nariše Matajur in Kolorvat. Ko so Benečani zagledali cesarskega zemljemerca, so začeli zvoniti, zbirati se in vpiti. S kamenjem so ga nagnali. Na skrivaj si je ogledal svet in na Kamnem v mesecu juniju istega leta izvršil svojo nalogo. V tem času je bil Livek samotna gorska vasica, ki se je skrivala med temnim gozdom. Šele leta 1871 so jim napravili 5 km dolgo cesto do Idrskega. Proti Čedadu pa so jo Italijani napravili ob izbruhu prve svetovne vojne leta 1915. Sedaj je Livek turistična točka.

Odločil sem se, da zavzamem Matajur od beneške strani, zato sem krenil proti vasi Polava. Kratke formalnosti na meji in že sem se sprehajal po slovenski Benečiji. Kmalu sem bil v Čepletiščah. Vsa vas je lično tlakovana s kamenjem. Vaščani so prijazni, naša kri. Svetovali so mi, naj grem v Mašere. Od tam je »drettissima« (direktna) pot na Matajur. Lepo je hoditi skozi vinograde, kjer se trta spenja po latnikih, na gosto obložena s svojim sladkim sadom, s temnimi grozdi. V Mašerah so mi povedali, da je Matajurska koča (Refugio Albergo 990 m) v vasi Matajur. Tja sem se napotil. Veselil sem se, da bom po 44 letih zopet obiskal gostoljubne Matajurčane. Saj so nam po prvi svetovni vojni leta 1918, ko smo prišli iz begunstva prazni in lačni, dajali živež preko vse zime. Kolikokrat je dobra gospodinja na odprtem ognjišču v ponvi spekla kostanj in nas nasitila, pa tudi v klet je šla po sladko kapljo, saj se po pečenem kostanju prav priže. Spominjam se, kako sva nek večer s Petrom v temni noči, z vrečo krompirja bežala pred

Livek, v ozadju Rdeči roh

žandarji, ki so nam pobirali kupljeni živež. Ko sva pribežala na samotno senožet, pravi Peter: Odpočijva si, tu sva varna. Za skalo sva zakurila ogenj, se zleknila kraj njega in nehote zaspala. Ko sva se zjutraj prebudila, sva bila pokrita z debelo snežno odejo. Ponoči je namreč zapadel sneg. Spominjam se še, kako je nek večer zgovoren možakar pripovedoval svojo vaško dogodivščino. Bilo je v spodnji vasi v Strmeci. Matevža je bolel zob. Vsa mazila je že stavil na zob, karkoli so mu svetovale stare ženice, a hudobni zob ni odnehal. Žena mu je svetovala, naj gre v dolino v Št. Peter, kjer je videla kovača, da je imel dolge klešče ter bi gotovo izdrl zob brez bolečin. Ali Matevžu ni šlo v račun, da bi s kleščami zob izdiral, tega pa že ne. Spomnil se je, da je Boštjan v vasi moder mož. Njega bo povprašal za nasvet, kaj naj stori, da bi se rešil hude nadloge. Boštjan mu je svetoval, naj gre v vas Matajur. Mirkič v vasi je dober čevljar in zna izdreti zob brez bolečin in brez klešč. Ko je prišel Matevž v temno zakajeno Mirkičevo izbo, je

Foto: Janko Perat

čevljar že vedel, kaj bi rad. Rekel mu je, naj se usede in odpre usta. Pogledal je bolni zob in začel delati debelo močno dreto. Matevž ga je začuden pogledoval. Ko je bila dreta gotova, je pritrdil en konec za bolni zob, drugega pa za železni obroč v podu. Matevžu je rekel, naj zamiži. Nato je prijel koničasto šilo in Matevža krepko sunil v sedalo (zadnjico). Matevž je odskočil in zavpil od bolčnine. Ni pa poskočil njegov zob, ostal je pripet na dreti.

Matajursko kočo oskrbuje PD iz Čedadu. Je prav lično urejena. Prijazna oskrbnica — domače deklice, je zelo zgovorna. Veseli jo, če jo kdo obiše, posebno, če je to od naše strani. Hitro mine čas. Pot iz kočice na Matajur (1648 m) gre skozi senožeti in se prehodi v pol ure. Ime Matajur je prastaro. Spominja nas na rimske čase. Imenovali so ga Mons Regis ali pa Monte Maggiore (veliki vrh), v 17. stoletju pa Matalus. Zgodovina nam pripoveduje: Ko se je langobardski kralj Alboin na svojem osvajalnem pohodu podil čez naše ozemlje 569, se je iz Matajurja oziral po Fur-

lanski nižini in v bližnjem Čedadu postavil za vojvodo svojega nečaka Gisulfa. Pa tudi pozneje se je veliko vojnih načrtov skovalo na Matajurju. — Matajurjevo pogorje se začne ob Nadiži pri Robiču in se vleče ob državni meji proti izhodu, jugovzhodu do volčanskih Rutov. Vse pogorje je blizu 23 km dolgo. Matajur je pokrit na severu z gozdovi in planinskimi pašniki, na jugu s košenicami. Na redkih mestih štrlijo iz zemlje razklani grbančasti bolvani. Razgled je obsežen. Na jugu se vidijo raztresene beneške vasi s Čedadom in Vidmom. Proti jugozahodu zapira pogled Kraguvenc, Ivanac, Tomba, Sleme, Ostri kras in Brezniški Jalovec. Na severu Kanin, Rombon, Jalovec, veriga zobčastih dvatisočakov. Tik pred Matajurjem se klanja dolgi strmi greben Kobariškega Stola in plečate Mije. Kar je planincem Slovenije Triglav, to je v 187 vaseh raztresenim Slovincem Beneške Slovenije Matajur. Matajur je ime tudi glasilu, ki se bori za njihove manjšinske pravice. Na Matajurju žarijo kresovi. Matajur je kakor svetilnik, tja se jim dan za

dncem obračajo oči kot na simbol toplote in sreče.

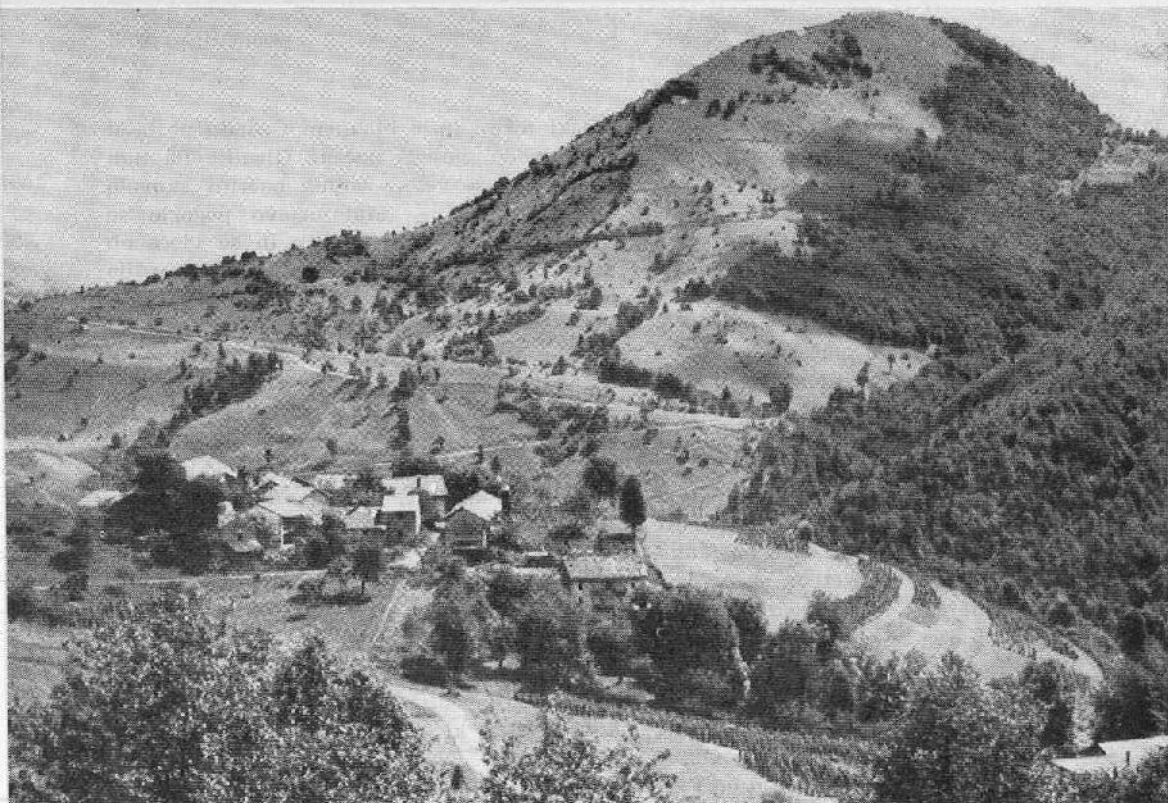
Ivan Špehonja iz Podbenesca je začel 29. julija 1901 s svojimi 59 sodelavci graditi Matajurski spomenik, 20 m visoko piramido iz rezanega kamna. Otvoritve 10. septembra istega leta se je udeležilo okrog 6000 obiskovalcev iz obeh strani. Spomenik ni dolgo stal, ker ga je strela kmalu zrušila. Tudi na proslavo leta 1962 2. sept. jih je prišlo preko 1000. Slovesnost je organiziralo PD v Čedadu. Povabljeni so bili tudi zastopniki iz Kobarida.

Ko sem se naužil svojstvene lepote, ki jo nudi Matajur, sem se spustil preko Glave in Mrzlega vrha (1356 m) v Idrsko planino. Na Slemenu so prijetna smučišča, pravi raj zimskega športa. Po obronkih nad Livško kotlino je več naselbin z značilnimi imeni. Skozi vas Perate me je vodila pot. Ime je zgodovinsko. Ko so križarji premagali morske razbojnike »perate«, so ti zbežali na vse strani. Ob meji, v temnih gozdovih Matajurja, so napravili svoja selišča.

Obiskal sem še 83-letnega planinskega veterana Simona Hrasta na Livku. Svoj čas je bil župan. Že nad sto let imajo gostilno. Še ima dober spomin in marsikaj zanimivega zna povedati. Ko je Avstrija leta 1866 zgubila bitko v Italiji, so Livčani ob plebiscitu istega leta glasovali za Avstrijo. Bili so plat zvana, zbirali so se stari in mladi, ženske in otroci, oboroženi s kosami, sekirami in vilami ter z glasovnico za klobukom »no« šli v boj proti sosednim Topolovčanom, ki so glasovali za Italijo z glasovnico za klobukom »ši«. Za Rupo na Brez so trčili skupaj. Tu je tekla tudi kri. Na Brez so postavili državno mejo in tu je še danes. Ako si na Livku, ne pozabi pohiteti še na Kuk (1243 m) na najvišji vrh dolgega Kolovrata. Uro hoda in že se pase oko po beneških in goriških holmih in brdih, kjer so posejane številne vasice. Na vzhodu se dviguje Kobilja glava, raztegnjeno pogorje Črne prsti in dolga veriga tolminskih gora. Na severu pa Krnsko pogorje z bujnimi planinskimi pašniki. Bolj odmaknjeno zadaj je Bovško pogorje.

Perati alias Avsa. V ozadju Kuk (1243 m.)

Foto: Janko Perat

Zlati Okrešelj

Andrej Beg

Prvi sončni žarek se je ujel v macesnov vrh nad bajto. Zatrepetal je in se umiril. Od Krofičke in Škrbine sem se razliva Veliki snop luči — prodirno bele, čiste, slepeče... Čez dan bodo macesni zlati in rjavi in bodo stali pred ozadjem sivo sinjega neba kot pravljični junaki. Gore bodo molčale. Sneg je vzelo poletje, novega še ni. Dnevi so vedno krajši in hladnejši. Koča je zaprta, pripravljena na zimsko spanje kot kosmatinec, ki je nekdam hodil iz Matkovega kota v dolino na potep. — Nižje dolj šumi pod ного svilen listje mladih bukev, ki so se že ogolile. Tudi Savinja nima vode v tem času. Slap je majhen in sovražno mrzel.

Ko zaviješ v dolino, postane topleje. A tudi tu je tiho in slovesno. Vršni greben Planjave je že narahlo bel, kot bi ga posul z moko. Rjavčki vrh se je že odmaknil od domačega pokroviteljstva Kota in se naslonil ob velike sosedo v skupnem pričakovanju...

Res, v zraku je že prva sled dolge gorske zime. Zavohaš jo lahko, občutiš z licem.

To je čas, ko ti misli uhajajo nazaj. V leta, ko si prvič stopil po pečevju, pa v vsa, ko si iskal duška ognju svoje notranjosti in samotni odmaknjenosti gora. Spominjaš se vrhov, ki si jih videl prvič, in neskalsene sreče, ko si prvič stopil na njih teme. Dni, ko so ti le misli nanje polnile glavo, večino skritih želja in upov in načrtov. Čista svetloba gora, svetloba, kot je ni nikjer drugje, je vladala tedaj v tvojem malem svetu.

Pa se spominjaš prijateljev, s katerimi si se na večer usedel v kot obednice, ki jo je toplo in domače razsvetljevala ena sama petro-

lejka, in razpletel se je pogovor o doživetjih dneva. Zunaj pa je zavijal mrzel veter, ropotal po strehi in lopotal z oknicami. In vendar je bilo v koči toplo in veselo.

Zarela so lica, napojena s soncem in v iskrenih se očeh prijatelja si bral svojo lastno srečo...

Spominjaš se tudi prijateljev, ljudi, ki jih ni več v gore, ker jih je življenje v mestih potegnilo pregloboko v svoj vrlinec. Žal ti je, da ne gledajo več s tabo in se vesele s teboj večne lepote gora.

In vendar, nekoč so čutili iskreno, kakršni so ostali tudi v spominu in gore so jim bile več kakor velikanski kupi kamenja...

Menda je jesen res čas spominov, kali. Ujameš se vanje in zapleteš, pa še nekaj otožnosti se vtihotapi vate, ki je jeseni v prirodi neizbežna...

Korošica je tiha in zapuščena.

Še kavrov ni več.

Ojstrica pa je lepša kot kdajkoli.

V tem hladnem, čistem zraku je kot v nebo zarisana kulisa, ki ne sodi v človekov svet. Teme in glavo ima prav narahlo ogrnjeno v pričakovanju mrzlega ženina, brez sence oblaka na sebi — saj je pravzaprav lepša kot poletí.

Tudi Petkove njive so že odmaknjene in pripravljene na dolg počitek pod belim plaščem, ki jih bo prekril.

In na Vršičih je trava rumena in rjava. V vetru zašumi.

Zrak je čist in rezek, da peče. Globok mir vlada vsepovsod, mir, ki ga ne zmoli več ne človek ne žival.

Bela je skoro presahnila. Rzenik je zdaj mračnejši kot sicer. V zraku ostaja sled izdihanega zraka. Zmrzuje in mrak se vleče v peči. V Bistrici je toplo in harmonika poje.

36 000 POSTELJ nudi avstrijska »zelena« Štajerska v 1400 hotelih in 5400 gostilnah. Štajerska je s svojimi cestami in prometnimi napravami med najbolj razvitimi turističnimi deželami. Tudi mali Lichtenstein vztrajno razvija vse tehnične pogoje za turizem.

SEDEM ANGLEŠKIH NAVEZ je l. 1962 preplezalo severno steno Petit Dru, med njimi je bil tudi znani I. S. Clough, ki je z Boningtonom preplezal Pointe Walker. Izjavil je, da je Allainova poč težja od katerega koli mesta v Walkerju. Bonattijev greben sta preplezala tudi Belgijca Capel in Roses, prva belgijska naveza v tej smeri.

Ledinska imena v Robanovem kotu

(Konec)

Jože Vršnik-Roban

Druga imena: Vršič, Okrogla peč, Vetrni hribr, Križevka, Osrani hribr (tu prenočujejo goveda na paši), Žitni hribr, Žitna jama, (tu so nekdanj v novinah pridelovali žito, zdaj je gozd), Brinjeva jama, Dolgi hribr, Sušnatnica (visok skalni greben, zaradi gozdnega požara suh in gol) Vtrgana peč, Dolga jama, Vratice, Babjekov hribr, Zijak.

Tako smo obkrožili razširjeni Robanov kot in dospeli spet do Govca in Pečevja. Videli smo, da je Robanov kot ledeniška in hudourniška tvorba, zato je zemlja (prst) nekoliko bolj ohranjena v višjih legah (Strehalca, Rožni Vrh), v nižjih strminah in v dnu pa je voda zemljo sproti odnašala, ostala pa je skala in pesek. Kolikor se je zemlje stvarilo iz strohnelega rastlinstva, je to le tenka plast in še ta je revna, zato je za preživljanje človeka potreben večji prostor. Hribovska zemlja daje le en pridelek in še ta skromen, zato morajo biti kmetije bolj obsežne. Po mnenju nepoznavalcev razmer so to veleposcstva, resnica pa je daleč od tega.

Vsaka skala, vsak greben v gorah in vsak jarek v Robanovem Kotu po svoje govori človeku. Pripoveduje mu zgodovino davnih in pradavnih časov. Pripoveduje mu o krepki roki, ki je oblikovala in še oblikuje te kraje. Oblikuje jih na grobo s trdimi udarci groma in viharja, gladi pa jih s toplimi žarki poletnega sonca.

Obiskovalec Robanovega kota (Zagrebčan) je rekel: Ko sem gledal Robanov Kot, Logarsko dolino in vse te kraje raz vrh Raduhe, si nisem mogel misliti, kako je vse to nastalo. Zdaj ko sem tu v Kotu doživel krepko nevihto (pa ni bila nič posebnega) in videl silo hudourniške vode, zdaj mi je jasno. Kjer nastopa in deluje tak element, posledice ne izostanejo.

Bežno smo si ogledali Robanov kot, o katerem marsikdo reče, da je eden od najlepših kotičkov slovenske zemlje. Spoznali smo ledinska imena, drobce zgodovine in nekoliko tudi življenje in trpljenje prebivalcev.

V ljudeh, ki živijo v razširjenem Robanovem Kotu, pa v Logarski dolini in po hribih okrog

Beli zajec

Tone Svetina

Sveži lesketajoči sneg je globoko pobelil po-bočja v triglavskem gorovju. Snežnik je zavel v dolino in zabučal v vejah golih dreves. Visoko v samotnem prostranstvu gora na meji gozda in širnih skalnih planjav, kjer domujejo gamsi, beli zajci, belke, orli in ruševci, se je razprostirala deviška belina. Nekaj dni po snegu se je goljava prepletla s sledovi. Gora je spet zaživela. Pred slabim vremenom so se vse živali poskrile, tudi zajci belini so, vohljajoč v grozeče temno nebo, poiskali svoja stara, dobra zavetja. Jeseni, ko je zadišalo po snegu, so se močno in toplo obrastli in kožuh se jim je obarval snežno-belo. Najprej so se obrastli po tacah in se obelili. Potem je bela dlaka pobarvala boko in nazadnje hrbet. Bila je mehka, topla in svilnata. Pred snegom so se poskrili v skalnate luknje in v gnezda med koreninami

Solčave, pa lahko rečem kar na kratko, da so srčno dobri, gostoljubni, delavni in pošteni. Vredni so prav golove, da jim oblast olajša in zagotovi obstoj. Saj je domače prebivalstvo eden izmed elementov, ki privlačuje tujce, obiskovalce. Niso tako zelo redki tujci, ki rečejo: Ne pridemo gledat samo vaših gora in trošiti denar v vaših hotelih. Želimo priti v stik z domačini, spoznati njih življenje in običaje, želimo videti vesele zadovoljne obraze in slišati domačo pesem in odkritosrčno besedo. Če tega ne bomo našli tu, bomo šli pa drugam.

Želel sem s tem spisom opozoriti na bližnji razgled. Ne na onega, ki se nudi človeku raz vrhove gora v kraje, ki so v zamegljeni daljavi komaj še opazni. Vesel bom, če sem pri tem komu vzbudil zanimanje za ledinska imena in za malo zgodovino naših in nje-govih krajev.

Z željo, da vidimo vesele, zadovoljne obraze domačinov in obiskovalcev, pa naj bo zaključen ta sprehod po kraju, o katerem je zapisal pokojni Fran Kobek:

Divji, romantični Robanov Kot.

rušja. Večina zajcev se je pred divjim me-
težem unaknila globlje v gozdove na pobočju
gora. Nekaj pa jih je ostalo v samotni sneženi
puščavi, v zavetju rušja in zadnjih, krmež-
ljavih macesnov. Čemu so ostali, tega ni
vedel nihče. Zivljenje bi lepše prebili spodaj
v gozdu, a so se pustili lačni zamesti. Pred
snegom so preživeli dolgo temo. Obgrizli so
veje in travo, kar je je bilo doseči, in šele,
ko so zaslutili, da se je nebo otreslo, so s
svojimi ostrimi kremplji izkopali luknje k
svetlobi.

Slepeča luč se je razlila po pobočjih in bodla
zajca, ki se je prikopal na plano, v velike,
rjave, radovedne oči. Razgledal se je, potresel
z ušesi in se potegnil v svoje zavetje. Prenc-
varno ni bilo zanj, da bi se gibal na goličavi
podnevi.

Tropi gamsov v črnih kožuhih so lezli iz za-
vetij in iskali kopnjavo v strmini. Ruševce
se je izmotal iz rušja, spodaj na plazu pa je
škripala previdna belka in skakljala po snegu.
Pričeli so se trdi dnevi stradanja in mraza.
Sonce je zgostilo sneg. Vetrovi so omclli gre-
benc, rebra in strme vesine so steklenčle v
snegu. Nastopile so strahotno mirne srebrne
noči, vse bleščeče v čudnem mesečevem siju.
Neke noči, ko se je mesec dvignil izza Črne
prsti in so gore temnele v modrikastem
mraku, je vstal star zajec samotar v ruševi
glavi pod Toscem. Pokukal je iz luknje, za-
mežikal luni v pozdrav, potem pa se je spustil
v celce. Velike tace je razširil v copataste
krljke in se v počasnih skokih enakomerno
zaganjal, ne da bi se globoko udiral. Bil je
lahak, krepak, uren in vaje snega. Za njim
je ostajala sled velikih tac, takšnih, da bi se
jim dolinski lovec odkril, če bi jih videl. Belin
je capljal skozi sence viharnih dreves. Drsel
je kot bela lisa skoraj neopazno. Le črno
obarvani konci uhljev, kakor bi jih pomočil
v barvo, so ga izdajali, ko so opletali, kadar
se je spet in spet pognal z zadnjimi nogami,
če se je pogloboko udrl.

Ob viharnem macesnu je postavil možička,
strigel z ušesi in vohljal v mrzlo, zvezdnato
noč. Prestregel je šum. Potem je bilo vse
mirno. Le mesečina je lila v belo snežišče
in se hladno prelivala v kristalasti lesk na
omamni belini. Zajec je poslušal, zdaj povetil
in spet dvignil ušesa. Spoznal je šume in se
pomiril. Od spodaj je k robu gozda prihajal
drug zajec, prav tako ponočnjak. V grmovju
sta se sešla in se začela gostiti. Glodala sta
iz snega štrleče veje in strigla z ušesi.

Visoko pod same vrhove so razpotegnili zajci
štrnce svojih sledov. Tako so blodili v me-
sečnih nočeh tudi po krajih, kjer niti malo
niso mogli slutiti hrane. Tacali so kakor
sence in z očmi pili soj mesečine. Tako tiho
so copatljali, da speči trop gamsov v rušju
ni niti slutil ne vedel o zajčjih nočnih po-
hodih. Čez noč so obredli dolge poti. Sonce
pa jih je vedno našlo v zavetjih.

Zajca sta se razšla in staruh izpod Tosca
se je napotil v dolino Velega polja. Neutrudno
je mešal sipki pršič. Čez Triglav je jadral
oblak in senca je legla na svetle vrhove.

Pod Krsteniškim Stogom se je hinavsko
vlekla stara lisica. Srebrna rosa ji je krasila
tennorjav kožuh in se spreminjala v mese-
čini. Metlast rep je dostojanstveno vlekla za
seboj. Čez hrbet je imela temno progvo v
obliki križa. Prihuljeno in preudarno se je
vlekla med zaplatami rušja. Zelenkasto so ji
tlele lačne oči, kadar se je ustavila in zlo-
čestno motrila snežno umolklo puščavo.
Potem je sklonila glavo in z mokrim smrčkom
vohljala v sneg in tekla. Zajcev ali perutnine
se ji je ljubilo. Ze nekaj dni se je lačna kla-
tila in stikala za perjadjo. Sreča jo je zapu-
stila. Kita belk ji je vrešče pobegnila izpred
nosu, ko je šarila v rušju. Zajci je niso ča-
kali. Prehodila je dolge poti, tace so ji trdele
in jo bolele, toda snežna goljava se je mrzlo
bleščala. Glad jo je silil, da bi poizkusila
spet v bližini ljudi, da bi pogledala v gozdove
za oslabele srnjadjo, pa ni mogla zapustiti
svojih gora, kjer je lovila sama, ne da bi jo
kdo motil.

Lisica se je zlegla v lisičini spodaj v dolini
na Vojah. Spoznala je vas, človeka, pse in
pasti. Ko je od vsega legla ostala sama, se
je neko jesen unaknila pred pasjimi pre-
ganjalci z nekaj šibrami in hrbtu visoko v
snežno pobočje gora. Presenečena je bila. Tu
je bil mir in čakala jo je bogato pogrjnena
miza. Plaz je podul nekaj gamsov in hodila
se je gostit v zatrej, kjer jih je kopala izpod
snega. Še preden so ji gamsi pošli, je njen
nos v rušju odkril izvrstne pečenke. Ruševci,
belke, katorne niso poznali nočnih roparjev.
Zlahka jim je prišla do živca. Bila je močna,
zvita in krvoločna. Neusmiljeno je davila
perjad in zajce beline.

Gore so se ji priljubile. Nihče je ni motil.
Hrane je bilo v izobilju, psi je niso prega-
njali in človek ji ni nastavljal pasti in stru-
pov. Zato je ostala. Skopala si je globoko
luknjo na široki polici nad prepadom. Tu je
imela zavetje pred mrazom in neurji, ki so
besneli v gorah. V lepih sončnih dneh pa se
je grela pred luknjo, zvita v svitek. Pomladi,
ko so gamsove kože kotile mladiče, se je po-
tikala okoli tropov in pobirala davke. Kar je
zadavila, je zvlekla v goščavo, skrila pred
ptiči in se hodila gostiti. Poleti ji ni bilo sile
za hrano, zime pa so bile dolge in mrzle; per-
jad pod vrhovi, beli zajci v rušju in gamsi
so že davno spoznali navade zvite lisice. Za-
radi starosti so bili njeni lovi vedno težji,
vse noči je bila na nogah.

Pod ruševo glavo je v koritu, kjer se poleti
odecja voda s planine, naletela na zajčevo
sled. Obstala je in slastno vohljala v skoke
copatarja v belem kožuščku. Ušesa so ji sto-
pila pokonci, nekajkrat je zamahnila z repom
in strigla s trdimi brki v brezvetrni hlad.
Obšla jo je roparska želja. Sline so se ji po-
cedile in že je naglo tekla z nosom pri tleh
po zajčevi sledi.

Mesec je ohlapno jadral po nebu. Zajec belin
je glodal vejevje, ko so njegova nezmotljiva
ušesa ujela utajeno šumenje v rušju. Postavil
je možička, tačice so mu zadržgale in vzne-
mirljivo je strigel z ušesi. Tudi lisica ga je

začutila. Vedela je, da je nehal glodati, zato je tudi ona nepremično obstala.

Lisica se je spet premaknila. Zajec jo je ujel v nos, grozljivo odskočil in v dolgih skokih naglo krpjal preko zametov naravnost v dolino. Vedel je, da ima za seboj lačno lisico, ki ne bo popustila. V zaplatah rušja jo je poskušal zavesti, znesti in se potuhniti. Delal je kljuge med gostim zapadlim grmičevjem in zanke okoli macesnov. Zato je vztrajno hitel od nevarnosti. Mahedral je preko planine, mimo spečih staj in se skrivil visoko v gredasto, z rušjem poraslo skalovje pod Mišeljim vrhom. Snežina je bila strma in pole-denela. Široko je krečil tace in se z ostrimi krempljci oprijemal kakor z derezami. Nazadnje se je preplašen in truden vlegel na rob. V belem soju je zagleda lisico, ki se je vlekla potuhnjeno preko doline naravnost po sledi za njim. Zajec je čakal. Šele ko jo je slišal krempljati na policah pod sabo, je vzel pot pod noge in se spustil v Mejo dolino. Lisica je imela v strmi snežini dosti opravka in ni manjkalo mnogo, da bi odnehala. Glad pa jo je gnal dalje. V zajčjem ložu se je naduhala njegovega prijetnega vonja.

Nočna gonja se je nadaljevala. Zajec se je lisici umaknil visoko v strmo pobočje Kanjavca, tako da se je prepraskal preko nevarnih mest, zlizanih od vetra. Luna se je že nagnila k Triglavu, ko je lisica prilezla za njim. Iz oči ji je sijal glad. Na zlizanih mestih ji ni šlo kakor zajcu. Kremplji so ji že otopeli in bila je težka. Zajec se je izkazal kot boljši plezalec. Nekajkrat se je neuspešno zagnala in odletela, potem pa je obstala v kotanji, odvila rep in sedla. Srepa je strmela v belo, brezčutno strmino. Mislila je, da bo iznenadila zajca na ložu.

Z okrajka je gledal zajec. Oddahnil se je, ko je videl, kako se je opcharjena lisica lačna vlekla navzdol po dolini med stezami, tja, od koder jo je prineslo.

Nekaj dni se je lačna potikala po meji gozda in zaznala pasišča zajcev belinov pod Toscem. Potuhnila se je v rušje tik ob stečini. Mrvil jo je hlad. Mežikala je skozi vejce v mesec in pajek ji je predel mreže v želodcu. Naveličana preže je že hotela oditi stikat za kuretino, ko je nenadoma ujela šum pritanjenih tac.

Mlad zajec belin je brezskrbno drsal na nočno pašo. Po triglavski dolini je lizal snežnik in zajec ni mogel dobiti lisice v nos. V zelenkastem soju so se ji ubijalsko posvetile oči. Zviška se je pognala in hlastnila. Zajec je tožno zavekal. Ostri, morjenja vajeni zobje so mu predrli hrbet. Čeljusti so stisnile, lisica ga je še stresla in mu zlomila hrbtenico. S tacami ga je umirila ter ga spustila predse v sneg. Hlastno se ga je lotila. Načela ga je na trebuhu. S toplo, mehko drobovino je utolažila glad. Prevzela jo je blagodejna toplota. Tako je čepela in hvaležno gledala v mesec ter požirala kos za kosom. Použila je celega zajca, z dlakami, glavno in ušesi vred ter zadovoljno mahljala z repom. Sita se je počasi odvlekla k svojemu blogu. Na

poti skozi rušje je presenetila belko. S polnim trebuhom se ji ni ljubilo skočiti za njo.

Sonce je našlo na samotnih planjavah le nekaj sledov ponočnega ropa. Velik madež krvi v snegu za ruševim grmom je veter zaspal s pršičem.

Dolina je toplo dihala v cvetju, zelenju in rasti. Pomlad v gorah se je šele prebudila. Zdramila se je nenadno in silovito. Zemlja se je otresla snega in drhtela med sivim skalovjem. Sonce je zlizalo pojemajoče plazove. Zelene trave pod snegom so bodle na svetlo. Sončna rebra pa so zacvetela.

Beli zajci so praznovali prihod nenadne pomladi z veselimi svatbami. Menjali so plašč. Topla zimska dlaka jim je v kosmih odpadala. Najprej so jim posiveli hrbti, potem so bili nekaj časa smešno marogasti, nato sivo-rjavi, pripravljeni za tople poletne dni. V svatbenih dneh so bili nemirni in potepuški. Sestajali so se v družčinah, se podili in lovili po kopnjavah okoli planin. Včasih so se kožuhal in praskali, da je dlaka frlela od njih. Tepli so se za neveste. Ognjevit pesem krivorepih ruševcev, katerih gruljenje je v zgodnjih jutrih budilo gore in doline, jih je vzpodbujala pri njih razigranem in norčavem ljubezenskem plesu. Gostoleči ptičji zbori pa so jim obetali lepih in toplih dni.

Po mesecu dni so šle zajklje kotit. Gnezda so bila skrita požrešnim zobem najraje v rušju. Drobne, kakor miši velike mladiče, ki so jih zajklje skotile po dva, z belo liso na čelu, so matere dobro pazile. Pokrivalo so jih z dlako. Godni so bili v nekaj dneh. Potem so kmalu capljali za zajkljo, poredni in gibki. Če so slutili nevarnost, so izginili, kakor kebkci ruševčeve družine.

Potem so pobočja gora ozelenela. Na planinah je pognala slastna trava murava. Po gorah so zacingljali tropi drobnice in dim se je vil nad slameni samotnih bajt. Spet so odmevali med vrhovi vriski pastirjev. Zdaj so zajci živeli gosposko. Zgrnili so se okoli planin. Z mrakom so hodili na travo. Postali so izbirčni. Mnogo jih je počepalo v travi, striglo z ušesi in lovilo šume prihajajoče noči ter sekljalo le najslajše trave. Prav nič niso bili boječi.

Polcti so zadajali zajcem najtežje rane orli. V zgodnjih jutrih in pozno v mrak so velike brezšumne peruti jadrle nad planinami. Ostro oko je ujelo vsak, še tako droben premik. Orel je kakor kamen padel neslišno na plen. Zajci so bili proti orlom brez moči. Če so tankočutna ušesa ujela v zraku švist nad seboj, se je zajec, če je uspel, divje pognal v grmovje. Orel je šumno opletal s krili po rušju, a gosto vejevje je ščitilo zajca. Po dolgem rodovnem boju so si orli in zajci nabrali mnogo zvijač. Včasih sta napadla zajce orlica in orel. To je bilo za zajce ugonablajoče. Roparja sta drug drugemu podila zajce. Stisk srpastih krempljev je prebodel zajcu srce. Če pa kremplji niso učinkovito prijeli, je orel zajca s kljunom močno usekal po glavi. Pastirji in lovci so mnogokrat videli orle z

zajcem v krempljih. Nosili so zajce k svojim nenasičnim gnezdom.

Drobne mladiče so radi napadali kragulji in sove. Še mrhovinarski krokar je s svojim dolgim lačnim kljunom pobil mladiča, če mu je uspelo stakniti gnezdo.

V omamno dišečih travah in toplih nočeh sredi poletja so zajci še enkrat svatovali. Samci so plodili in samice so še enkrat kotile. Rod belih zajcev, ki so mu orožje dobra ušesa, nagle noge in dobra skrivališča, je moral pred zimo zaceliti rane, ki so mu jih zadali roparji.

V gostem ruševcm grmu je zajklja imela gnezdo in dvoje mladičev. Ko je svit sonca ugasnil, je samica pustila plaha mladiča sama, in se po skriti stečini spustila na pašo. Preden je dosegla goljavo, se je za njo zamajalo rušje. Prepozno se je ozrla. Z veje se je kot puščica pognala rjava zlatoogrla žival in ji padla na hrbet. Mladiča sta slišala krik in vekanje in se pritisnila nebogljeno v gnezdo. Spodaj v rušju pa je kuna opravila z zajkljo. Zobe ji je zasadila globoko v vrat. Zajklja se je premetavala in skušala spraviti s sebe mnogo lažjega roparja. Kuna pa ji je neusmiljeno srkala kri. Kmalu potem je še nekajkrat otepla z nogami in obležala negibno.

V gnezdu sta trepetala mladička in čakala na mater. Lačna sta bila in rabila sta mleko. Po vejah je zašumelo grozotno tiho. Mladička sta zrla z velikimi očmi in ušesi pokonci, nenavadnemu šumu nasproti. Rjavo, gibko telo je skočilo v gnezdo. Drobne, temne zlovešče oči so zažarele. Zivalici sta otrpli čakali. Ne da bi utegnili zajokati, ju je kuna zadavila.

Spodaj na muravi pa je nekaj zajcev nemoteno zadovoljno večerjalo in se oziralo v belo, veliko, smehljajočo se luno.

V gozdu je zaukala sova. V rušju je švignila kuna. Naglo se je spustila v gozdno temino. Na visoki smreki se je vlegla v veвериčno gnezdo. V ščipu jo je bila zadavila.

Jeseni so bili umirajoči gozdovi v daljavah videti vijoličasti. Vrhovi gora so bili pobeljeni s snegom, planine pa še kopne. Gamsi so že počrneli, zajci in belke so obelili. Po dolinah je odmevalo zvonjenje goničev, v hostah so odmevali strelji. Lov je razburjal može z lovsko krvjo.

Lovec, ki je ljubil samotne gore, si je zaželel belega zajca. Podal se je visoko v triglavske gore, v goličavo pod mejo snega, na osamelo ovčjo planino, kjer so zadnje trave mrle v slane in je zemlja spokojno čakala snega. Nastanil se je v pastirskem stanu ter si zakuril. Grel se je ob plapolajočem ognju, si skuhal in se predajal omamnim občutkom samote in zapuščenosti. Bil je daleč od ljudi in skrbi, ki v dolini leže na človeku kakor zadržljiva megla. Obhajala sta ga neka zamaknjenost in pozabljenje. Potapljal se je brez misli v morje svojih občutij. Nič razen drobne želje, da bi prinesel v dolino belega zajca, ni prinesel s seboj.

Noč je posrebrila vrhove, mesečina je lila z belih gora v temne kopnjave. Lovec se je oprtal in ta večer šel na ogled. Kakor senca se je pomikal po obrobju gozda med razvaljenim skalovjem, ogledoval in postajal. Vsemirski hlad je dihal iz zvezd v okamenelo lepoto. Pri viharjih macesnih, zakrnelih zavoljo mrazov, se je ustavil in se zagledal v planjavo pod seboj. Videl je nekaj belih možičkov na temni podlagi. Zajci so ždeli, se premikali kakor sence in se utapljali v ozadje. Lovec jih je začudeno gledal in si želel, da bi jim prišel na strel. Zajci so poskakovali in se ponašali norčavo, kakor škratje. Pripravil je puško. Ko se jim je hoteh približati, so ostrmeli, strigli z ušesi in se počasi umikali, ne da bi pobegnili. Lovca so motrili iz varne razdalje. Bili so kakor gorski duhovi, pričujoči in neulovljivi. Zamaknil se je v to svojevrstno igrivost. Zabavali so ga, neodoljivo vabili in se umikali. Zaman je lezel za njimi. Izginili so mu v gozdu.

Na drugem koncu planine je naletel na novo skupino. Tudi te je spodil v goščavo. Ko se je vračal, pa so se zajci belini spet podili po plani.

Vrnil se je v kočo, ne da bi streljal. Bil je prevzet od lepote visokogorske noči in čudne igre belinov.

Drugi večer ga je zvezdnata noč zvalila na prežo. Čez dan si je ob skupini macesnov napravil koč iz ruševja in ga nastlal z vejicami. V kocu zavil je čakal, neutrudno čakal, da se kateri od zajcev pripase njemu v bližino. Ponočnjaki so blodili okoli njega, toda dolgo ga ni bilo, ki bi ga radovednost prignala na strelno razdaljo.

Lovec je zeblo. Najprej v roke, v konico prstov na nogah, potem pa se je ves tresel. Pa je vseeno še upal. Videl je zajce okoli sebe in se tolašil, da morda le pride. Udje so mu trdili od mraza. Ko ga je potrpečljivost minevala, se je nazadnje beli zajec prikazal iz rušja nedaleč od njega. V nekaj skokih je prispel na planjavo in postavil možička. Lovec je ujel zajčka v kobilico in mušica je neubogljivo zaplesala po belem kožuhu.

Po strelju je zajec bliskovito izginil v rušju. Ostali zajci, kar jih je bilo na planem, pa so ostali in strmeli z dvignjenimi ušesi. Navajeni so bili grmenja, zato se niso bali streljanja. Šele ko je lovec vstal in se nerodno majal na strel, so skočili v zavetje. Ustrelil je preko. Odmajal se je v stan, zakuril in se pogrel ob prijaznem plamenu.

Naslednjo noč so zajci prihajali na kopnjavo v spoštljivi razdalji. Lovec je prezebal v koči in se s skrbjo oziral v nebo, ki je temnelo. Čakal je in razmišljal o svojem življenju. Tu v gorah se mu je zdelo, da koplje spomine iz daljne preteklosti. Bilo mu je žal, da se bo moral vrniti v dolino. Ko je luna jadrjala nad Ogradi, so se zajci nenačno vznemirili in izginili.

Lovec se je pozorno popravil, potisnil puško skozi rušje in čakal. Onkraj planjave se je na snežnem jeziku prikazala lisica. Obstala

je. Potem pa se je robu goščavja tihotapila kakor senca. Bila je stara samotarka, strah zajcev in pernatega rodu. Lovec se je začudil, ko jo je nabiral na muho. V teh višavah je ni pričakoval.

Po strelu jo je vrglo pokonci. Hrbet se ji je ukrivil in sunkovito je zamahnila z repom. Stekla je še nekaj korakov in obležala. Lovc je jo še toplo ob ognju odril.

Zjutraj so v vetru plesale drobne snežinke. Megla je zavijala gore. Lovec se je vračal v dolino, s kožo lisice okoli vratu. Podoben je bil stari dami v izgubljenem predmestju.

Zapadlo je dobro ped snega. Okrajki in strmine okoli planine so se prepregli s sledovi. Luna je shirala, noči so postale temne. Lovec se je povrnil z resastim brakom na jermenu. Se to leto je hotel imeti zajca belina. Zaupal je psu, da mu ga bo zbežal iz skrivališča. Zajci, ki jih ni več plašila požrešna senca lisice, so zdaj čakali zimo varno v svojih zavetjih. Na stekališču stečin je lovec izpustil psa. Ta se je razigrano pognal in izginil z nosom pri tleh v goščavju rušja. Kmalu je zalajal in dvignil zajca iz loža. Tihoto gora je napolnilo njegovo enakomerno zvonjenje. Zajci zaspanci so odprli oči in strigli z ušesi. S prepadnih sten in strmic so se ozirali gamsi; pasji glasovi so jim bili tuji.

Zajec belin je bežal pred psom. Vedel je, da mu kaj dobrega najbrž ne obča. Od časa do časa je postal in postavil možička. Gledal je zasledovalca, kako se trudi in cvili za njim. Psa je to zaječe izzivanje spravilo v besnost. Ni še gonil zajcev belinov. Divje je lajal in se prekopicaval skozi rušje in gonil naprej. Beli zajec pa je postajal, opazoval psa, kot bi pomišljal, če ga morda le ne bi počakal. Potem se je spet dal goniti v krogu.

Lovec, ki je poznal to čudno, belim zajcem usodno navado, se je pomaknil k tiru zaječeve gonje. In res: zajec je priskakal po svoji stari, preizkušeni sledi. Počasi se je poganjal v mokast pršič, potem pa obstal in se ozrl za psom. Tokrat lovec belega možička ni zgrešil. Strel ga je pometel v sneg. Tam je obležal s svojim belim, komaj vidnim kožuhom. Lovec ga je pobral in veselo potresel. Pritekčel je pes in se pognal v gospodarja. Mahal je z repom in lizal zajca po okrvavljenem smrčku.

To zimo ga ne bo več zeblo, si je dejal lovec in zagazil v celec proti planini. Od nekod je prijadrala jata čivkajočih kavk. Na robu planine je lovec zajca iztrebil in vrgel drobnoje ptičem v gostijo.

S psom sta sedla pred stan, se grela in mežikala v sonce. Gledala sta prestradanc kavke, ki so se spopadle za čreva. Čivkajoči črni svitek je vreščal in se pulil za jed. Potem so se dvignile v višavo in zaokrožile v sinjini.

Črtica »Beli zajec« je iz zbirke lovskih zgodb, ki je pravkar izšla v knjigi »Orlovo gnezdo« pri založbi Lipa v Kopru.

O treningu alpinistov

Vid Mesarič

O treningu alpinistov bi rad govoril v dveh delih. V prvem delu ne boste brali o treningu. Če bi znal to, kar hočem povedati, povedati dovolj jasno, tedaj drugi del predavanja sploh ne bi bil potreben, saj bi si ostalo lahko vsak sam sestavil v skladu s svojimi ambicijami, željami, zmožnostmi in potrebami. Ne mislim na šolski način obravnavati znanje o človeku, toda nekatere clemen tarne stvari le moramo poznati. Že vnaprej se odrekam udeležbe v diskusiji, ali je alpinizem šport ali ne. To vprašanje se mi zdi postranskega pomena in zato tudi prerekanje o njem brezplodno. Neizpodbitno pa je, da je v alpinizmu premalo enega od bistvenih elementov športa, to je treninga. Nedavno sem bral, da je nek klub plačal za trenerja iz druge države 1 000 000 dinarjev in še mesečno plačo mu daje, da se tistih 11 ljudi razgibava po igrišču. Nimam nič proti nogometu, saj sem ga včasih sam precej igral, toda, če tam nisi pripravljen, se lahko zgodi edino to, da izgubiš tekmo. Pri alpinizmu izgubiš vse. Nepripljenost v alpinizmu je torej nevarno, družbeno neodgovorno dejanje. Gotovo družba nima namena, da bi alpinizem silil v nepovrat ravno ljudi v najboljših letih. Toda zaradi telesne in duševne nepripljenosti pride premnogokrat do tega. Ne trdim, da je vzrok vseh nesreč pomanjkljiv trening, toda če jih analiziramo, bomo videli, da jih je takih mnogo, presenetljivo mnogo. Naš trening je tako malo podoben pravemu treningu, ki je v drugih panogah postal že prava znanost. Planincu, ki hodi v hribe na izlete ob sobotah in nedeljah, pač ni potreben poseben trening, ker že po naravnem občutku za hojo, katerega je le še nekaj ostalo v nas, dožira svoje napore. Če pa se le preccni, se ne zgodi drugega kot to, da pride nekaj ur kasneje v dom. Na nepripljenega alpinista pa prežijo mnoge nevarnosti. V veliki večini primerov nameravano turo tudi srečno konča, toda res samo zaradi sreče, ker med turo ni pač prišlo do nobenih nepričakovanih zapletov. Ali bolje, do takih, ki jim ne bi bil kos.

Res je, da nekateri med nami trenirajo in to razmeroma precej. Se vedno pa manj kot v drugih disciplinah, gotovo pa mnogo manj po načrtu, temveč le bolj po občutku. Tudi tako dosežejo neko stopnjo pripravljenosti, je pa mnogo nižja, kot bi lahko bila. Resno delo zahteva tudi resne priprave, alpinizem pa ni igračkjanje.

Alpinizem zahteva mnogo duševnih kvalitete. Zal je naša telovadba še vedno preveč pod vplivom dualizma, ostro ločuje duha od telesa in skuša vsako posebej razvijati, čeravno je to harmonična celota, odvisna druga od druge. Korak na to področje bo sicer nekoč nujen. Kdor ni pod vplivom krščanskega dualizma, je to že davno dojel in skuša oboje razvijati obenem. Pri nas pa je ravno na alpinističnem treningu priložnost, da zaorjemo v ledino tega plodnega in neznanega, za nas skoraj skrivnostnega področja povezanosti telesnih in duševnih kvalitete, ker edino s popolno harmonijo obeh je v alpinizmu možen napredek. Same telesne kvalitete ne pomenijo nič, ravno tako pa tudi same duševne kvalitete nič. Poglejmo, kaj v fizičnem pogledu terja od nas alpinizem, kje so naše šibke točke in kaj lahko od našega telesa pričakujemo. Posebno, kadar delamo z mladimi, moramo gledati, da negativne elemente čimbolj izključimo. Telesni razvoj ima večših posledic, ki nam večših onemogočijo udeleževanje v hribih. To je tako imenovana insuficienca nog. Ker smo se razvili iz štiri-nožnega bitja, noge še niso popolnoma prilagojene na pokončno hojo, enako velja tudi za hrbtenico. Ker človek zaradi duševnih lastnosti začne v hribe hoditi navadno tedaj, ko so pred organizmom že tako največje naloge — to je v dobi doraščanja, je tu veliko možnosti za okvare. Namesto da bi si s pravnim ravnanjem koristili, pa si zaradi neznanja samo škodimo, dobimo po nepotrebnem plosko stopalo, preveliko ledveno krivino in grbo. Dobro je, da na to pomislimo tedaj, ko prevzemamo naloge v mladinskih odsekih.

Človek se igra od rojstva do smrti, toda igra se v življenju različno manifestira, to zavisi od notranjih in zunanjih činiteljev. Tudi delo, šport in igra imajo mnogo skupnega. Teorij, zakaj je ena od osnovnih človeških potreb tudi igra, je mnogo. Otroci ravno z igro dobi štiri kvalitete, ki so osnova harmonične zgradbe človeka. Vsak gib lahko naredi hitro, spretno, z močjo in vztrajnostjo. Če imamo na razpolago vse te štiri kvalitete, smo harmonično zgrajeni. Najhitrejši smo okoli 23. leta in zaradi tega so skoraj vsi šprinterji mladi. Najspretnejši smo okoli 30. leta (samo poglejmo mečevalce). Najmočnejši okoli 35. leta, najbolj zdržljivi okoli 40. leta. Če določeni športi zahtevajo vse te kvalitete obenem, je treba doseči nek kompromis, v katerem je vse v najbolj ugodnem razmerju. K vsemu temu pa še mnogo doprinese izkušnja in tako se navadno meja najbolj plodnega udeleževanja pri človeku pomakne še malo navzgor. Seveda je napačno, če sklepate: Človek bo največ dosegel v alpinizmu, če se

bo z njim začel ukvarjati med 35. in 40. letom. Res je tedaj najbolj zdržljiv, toda navadno mu manjkajo mnoge duševne lastnosti, potrebne za uspehe, ki pa jih je v mladosti še imel. Vidimo, da bi človek v resnici dosegel več, če bi se ukvarjal s plezanjem med 27. in 28. letom ali pa celo med 17. in 18. letom kot pa med 37. in 38. letom. Človek, ki bi vse življenje enako treniral, bi dosegel višek v alpinizmu, posebno pa v stenah, ki ne zahtevajo samo akrobatske spretnosti, ravno med 35. in 40. letom. S tem mislim na dolge ledene in kopne stene, na dolgotrajna prečenja in na razne odprave na visoka gorstva. Tedaj ima najbolj uglašene lastnosti: vzdržljivost, moč, spretnost in tudi hitrost. Ima tedaj tudi ogromno izkušenj. Z eno besedo, bil bi idealen vodja, recimo uzda za mlade v odpravi. Mladi so nujno potrebni, ker tudi mnogo pripomorejo k uspehu s svojim poletom in pogumom, s predrznostjo. Tak vodja lahko vkljub svojim letom sodeluje pri vseh naporih in ga ravno zaradi tega in njegovih izkušenj vsi še bolj spoštujejo, ga radi poslušajo in mu neomajno zaupajo.

Od česa še zavisi naš uspeh? Gotovo je eden najvažnejših ravno srce, najboljši in najprečnejši motor, kar jih sploh poznamo. Normalno bije 60 do 80 krat na minuto, to je 3600—4800 krat na uro, okoli 96 000 krat na dan in 34 milijonov krat na leto. Udarni volumen srca je od 60—100 ccm, torej je minutni volumen okoli 8 litrov. Na uro ta črpalka požene 480 l krvi, na dan skoraj 12 000 in na leto 4 milijone, to je ravno toliko, kot da bi pretočilo 400 cistern po 10 000 litrov krvi. To izvajamo iz udarnega volumna in frekvence srca v dokaz, kaj srce zmore v življenju in to tedaj, ko človek skoraj popolnoma miruje. Ob naporih pa se vse to močno poveča, saj se lahko brez škode poviša frekvenca na 150 in več v minuti, pa tudi minutni udarni volumen se lahko močno povečata.

Ali trening sreč koristi ali škoduje, ker ga preveč obremenjuje? Dve šoli si stojita nasproti, obe pa imata za svoje trditve močne argumente. Prva odločno trdi, da škoduje, po njej je v vsaki hipertrofiji že skrita kal insuficienca. Če razložim po domače, pomeni: vsako povečanje srca (vsi pa vemo, da imamo vsi športniki srce povečano) skriva v sebi že nekaj zametkov nemoči. To se potrjuje s tehtnimi dokazi. Najvažnejši je ta, da se krvne žilice, ki prehranjujejo srce po rojstvu, več ne množijo, mišične vitre pa se pri treningu, če že ne množijo, pa vsaj povečajo svojo maso. To pa privede od tega, da ima srce relativno premalo ožilja, je zaradi tega prešlabo hranjeno in obnemore. To je vse lepo in prav, toda če bi držalo dobesedno, potem bi si z vsakim delom krajšali življenje, posebno pa s športom. Z njim bi se dobesedno ubijali. Ne bi bilo prav, da ga gojimo, pa tudi družba ga ne bi podpirala. Ena od važnih odlik živega bitja je adaptacija, to je prilagoditev na spremenjene življenjske pogoje. Gotovo ima tudi srce zmožnost adaptiranja. Zaradi tega mi je bližji nazor raziskovalcev,

ki trdijo, da trening ni škodljiv, temveč koristen, pa če ravno srce pri tem hipertrofira, to je, se poveča. Ne smemo pa pozabiti, da lahko kvantitativna sprememba preskoči v novo kvaliteto in ni nujno, da je ta preskok vedno tudi koristen. Sicer pa je že star pregovor, da se tudi cigan belega kruha preobje. Njegov smisel je v tem, da nič ni koristno, kar se pretirano. To naj velja tudi za srce.

Sedaj pa pogledjmo par številke, ki nam ponašajo zmogljivost srca za prilagoditev. Srce je normalno težko 300 do 350 gramov, poveča pa se lahko skoraj do 1 kg. Do 500 gr težko srce je še tista meja, do katere je povečanje še smiselno, ker tako povečano lažje premaguje napore. Tu nekeje pa nastopi tisti slavni preskok kvantitete v novo kvaliteto in z nadaljnjim povečanjem si srce samo še škoduje. Srce baje normalno od 60 do 80 krat v minuti. Njegovo bitje pa se lahko poveča od 80 ccm na več kot dvojno vrednost. Pri obeh teh adaptacijah lahko pridemo do tiste kritične meje, ki niso več koristne. Ko se povečuje frekvenca do 150 krat v minuti, se z njo povečuje tudi udarni volumen, kasneje pa se srce nima več časa polniti. Minutni volumen se zaradi zmanjšane udarnega volumna začne manjšati in zopet imamo preskok kvantitete v novo kvaliteto. Športno srce je prilagojeno na napore. Bije počasneje, toda ima večji udarni volumen. Minutni volumen pa po potrebi poveča na račun udarnega volumna ne pa frekvence. Karakteristika športnikovega srca je, da v miru baje 55—70 krat v minuti, dobro treniranemu celo samo 50—60 krat. Znan pa je celo primer, da je bilo v minuti samo 28 krat (nekem biciklistu profesionalcu). To bi morala biti že patološka stvar, toda v tem primeru je šlo za ekstremno adaptacijo dobro in vsestransko treniranega športnika.

Udarni volumen znaša v miru okoli 70 do 100 ccm, pri delu od 120—180 ccm, ekstremno pa celo več kot 200 ccm. Minutni volumen se lahko poveča od 7,5 l v minuti do 11 l pri hoji in maksimalno celo 25—40 l na minuto. Dobro bi bilo, če bi imeli kakšen način, da bi lahko tudi laiki in trenerji ugotovili, kakšno je srce in za kakšne napore je sposobno. Žal pa te mere nimajo ne zdravniki ne specialisti za srce. Vsi poizkusi o tem so samo bolj ali manj natančni. Sem spada tako imenovana Martinetova metoda za merjenje srca. Naredimo 10 počepov in po 3 minutah merimo pulz. Tu naj mimogrede omenim, da je imel Paddock — svetovni rekorder v hoji, tudi po 20-tih zelo naglih počepih še vedno neizpremenjen pulz. Seveda je v pljuča dotekalo več krvi, ker organizem pri delu rabi več kisika, toda to se je povečalo samo na račun udarnega volumna srca.

Drug poizkus je tako imenovana Lorentzova metoda. Naredimo 10 počepov in po tem vsakih 5 sekund merimo pulz. Pri treniranem je meritev navadno taka: 5,5/6,5/6,5/6,5, 5/12,11/10, 9/8, 8/7, 6, 5/4,5/6,5/6,5/6, 5/6/. Posebno opozarjam na enakomerno padanje pulza in na to, da je pulz pri treniranem po

naporu celo počasnejši. To je tako imenovana reaktivna bradikardija. Pri netreniranem bi pa bil pulz naslednji: 7,6, 7/7, 7, 6/6, 7, 6/14,12 13/13,14,13/12,13,12/1,11, 11/9, 11, 9/8, 7, 8/9,8, 8/7,8,7,6,7, 7/7, 6,7/. Reaktivne bradikardije ni, puls pa zelo neenakomerno in počasi pada.

Tu je še znameniti two steep test, uporabljajo ga posebno v ameriški aviaciji. Je zelo naporen, pa tudi ni vsestranski.

Pri srcu sem se namenoma dolgo zadržal. Srce nam ne dovoli večjih naporov v življenju, posebno pa je pri hoji in plezanju v velikih višinah najbolj obremenjeno, pa tudi v normalnem življenju je ravno zaradi njega vedno več smrtnih primerov.

Dihanje nam služi zato, da pride kisik iz zraka s krvjo do celic, kjer se uporablja za biološke oksidacije. Delimo ga na zunanje, kjer pride kisik do krvi, in na notranje, kjer se kisik v tkivih izrablja za biološke oksidacije.

Za našo teorijo je pomembnejše zunanje dihanje, ker ravno tu nastopi največ ovir, ki jih lahko odpravimo ali pa so možne prilagoditve. Nacnkrat vdahnemo okoli 500 ccm zraka. Pri globokem vdihu lahko vdahnemo še dodatnih 1500 ccm in pri globokem izdihu izdahnemo še nadaljnjih 1500 ccm. Vse to skupaj nam da našo vitalno kapaciteto, ki je odvisna od konstitucije, spola, starosti, zdravja, treniranosti, športa. Čim bolj smo trenirani, tem večja je naša vitalna kapaciteta in večja je, tem lažje bomo prenašali napore. Vitalna kapaciteta nešportnikov je okoli 3300 ccm, boksarjev 4800, veslačev pa 5700 ccm. Vitalna kapaciteta raste do 25. leta, potem pa je nekaj časa stalna, nato pa začne padati. Sicer pa nam precej pove naslednja razpredelnica v kateri so navedene same dosežene mejne vrednosti:

Leta	VK — Ž	VK — M
16—34	2312—4150	3330—5240
35—49	2272—4950	1570—3525
50—60	2212—3435	2184—5429

Več nam pove tako imenovani spiro-indeks po Lorentzu, ki ga dobimo, če delimo vitalno kapaciteto s telesno višino. Ta je normalno okoli 20. Za športnike, kateri hočejo doseči pomembnejše rezultate, pa je nujno, da ga imajo vsaj 25. Atleti ga imajo 29,1, plavalci 31,6, boksarji 24,9. Ventilacija pljuč je povečana pri hoji 2 krat, dolgoprogašu 6 krat, planincu 4 krat, pri sprinterju 13 krat, pri veslaču 20 krat. Naj omenim še to, da je prsno dihanje karakteristično predvsem za ženske in da je trebušno moška karakteristika. Porabimo okoli 6 l zraka na minuto. Maksimalno pa lahko porabimo na minuto do sto litrov zraka. V l zraka lahko izrabimo 20 ccm O₂. To je največ 5 l na minuto. V eni uri zneso to 540 l zraka in 24 l O₂. V enem dnevu porabimo 12—13 m³ zraka, v katerem je 570 l O₂ ali 800 gr. Povprečno porabimo

v 8 urah 516 l kisika in izdihamo 455 l CO₂ ter 350—650 ccm H₂O. Ta promet plinov se lahko poveča zaradi raznih vzrokov. Eden od njih je tudi mraz.

Odrasel človek lahko vrši delo 2500 kgm več minut. En liter O₂ da 4,8 cal. Mišični izkoristek pa je približno 20%. Torej je 1 l O₂ — 4,8.425/5 je 408 kgm. Za delo 2500 kgm bi morali porabiti 6,13 l O₂ na minuto. Toda tudi najbolj trenirani ne morejo absorbirati več kot 4—5 l kisika v minuti. Iz tega je jasno razvidno, da mora nastopiti tako imenovani kisikov dolg. Račun za dotok kisika v organizem pa je naslednji: Maksimalni srčni volumnen na minuto je 35 l. 1 l krvi pa lahko prenese 120 ccm O₂. To je skupaj 4,42 l O₂. Iz vsega tega vidimo, kako je važen trening srca in pljuč. Zunanje dihanje naleti na mnogo ovir. To je lahko neprehodnost dihalnih poti ali pa tudi obolenje pljuč. Na vse to moramo misliti, ko ocenjujemo sposobnost za šport.

Nekaj besed o krizi. Komaj dihamo, slabo vidimo in si mislimo, da nimamo nič več moči. Zdajci pa, kot da bi zadihali z novimi pljuči, nam vse postane lahko in imamo polno moči. To je kriza. Zakaj nastopi, je več teorij. V začetku delovanje organov še ni koordinirano. Kriza se pojavi po 30 sek. dela maksimalne intenzitete. Ali se bo ali pa se ne bo pojavila, zavisi razen od intenzitete dela še od več drugih faktorjev. Med temi so pomembni tudi treniranost, vrsta športa in to, kako začnemo z delom. Pri krizi je treba slisniti zobe in jo premagati, da bomo potem turo lažje nadaljevali.

Ko se napremo, močno oviramo dotok krvi k srcu. Ko napetost popusti, vsa kri shruje proti srcu. Srce je močno obremenjeno in dela ne zmore, zato lahko pride do trenutne omedlevice, ki bi bila v dolini brezpomembna, pri plezanju pa pomeni nesrečo. Do tega primera lahko pride v plezalni šoli pri prostem plezanju, ko se začetnik zaradi strahu krčevito drži za klin ali skalo. Ko vsi mislijo, da je že preko nevarnega mesta, plezalec omahne in pade. To se rado zgodi mladostnikom in asteničnim tipom. Važno so tudi mišice. Gladke delujejo neodvisno od naše volje, progaste pa so ji podložne. Progaste mišice so sestavljene iz dveh vrst vlaken, iz belih vlaken, ki delujejo naglo, pa se tudi naglo utrudijo. Rdeča vlakna so njihovo pravo nasprotje. Ena mišica je lahko sestavljena tudi iz obeh vrst mišičnih viter naenkrat. Ko treniramo, se mišice povečajo tako, da se zdebijo posamezna mišična vlakna. Ker pa je moč mišice odvisna od njenega prereza in kvalitete, smo s tem seveda bolj sposobni za napore. Trenirana mišica se spočije mnogo hitreje kot netrenirana, pa tudi energijo hitreje in bolj izkorišča. Treniran alpinist bo porabil na turi manj energije in tudi spočil se bo hitreje. Mišice so vedno v neki napetosti. To napetost imenujemo tonus. S treningom na moč tonus mišic povečamo, s treningom na vzdržljivost pa ga zmanjšamo. Mišična vročina nastopi, če velike mase mišic

sodelujejo v naporih, katerih niso vajene. Dobimo glavobol, bolečine v mišicah, vročino in mrzlico. Mišice so boleče, trde in tople. Čudim se, da do tega v alpinizmu ne pride večkrat, posebno po bivakih. Morda odloča psihična komponenta; strah ali pa nujnost, da turo dokončamo. To nam ne dovoli, da bi postali pozorni na simptome, ki se skoraj gotovo pojavijo. Verjetno pa je, da nam ta objektivna dogajanja, do katerih pride brez naše volje, tudi če se jih ne zavedamo, zmanjšajo našo zmogljivost za napore, za hitro reakcijo in povečajo verjetnost nesreče.

Pri treningu moramo govoriti tudi o prehrani. Hrana je sestavljena iz beljakovin, masti in ogljikovih hidratov in to mora biti v nekem sorazmerju. Kakšno je to sorazmerje in kakšno razmerje naj bo pri treningu posameznih športnih disciplin? Ne smemo pozabiti tudi na vitamine, na te mikroskopsko majhne dodatke hrani, brez katerih ni prave prehrane. Vrednost hrane izražamo v kalorijah. Za sam bazalni metabolizem porabimo pri temperaturi okolja 22°C 1500 cal. Za delo porabimo še dodatne kalorije. V pisarni porabi človek 2500 cal, rudar 4000, drvar 6000, nosač 8000 kalorij. Kam bi dali alpiniste posebno v mrzlih nočeh ali pa pri napornem plezanju v mrazu in vetru? Gram masti da 9,3 cal., beljakovin 6,3, ker pa se popolnoma ne izrabijo, samo 4,1 kalorije. Ravno toliko dajo tudi ogljikovi hidrati. Po tem računu pridemo do tega, da da 100 kg masti enako količino kalorij kot 227 gr beljakovin ali sladkorja. Toda ker se med napornim fizičnim delom ne izkorišča vsa hrana enako, je eksperimentalno ugotovljeno, da 100 gr masti odgovarja 201 gr beljakovin ali pa 161 gr glukoze. Torej bi teoretično lahko za pridobitev kalorij jemali na ture hrano katere koli vrste. Praktično pa je pri hrani mnogo problemov. Pri zelo težkem delu je enostavno težko konsumirati toliko hrane, kolikor telo rabi kalorij. Mast, ki ima največ kalorij, je težko prebavljiva. Napačno je, da za turo ali tekmovanje spremenimo svoj režim prehrane in tako nevajeni prebavni aparat obremenimo s popolnoma drugo hrano in si ga seveda pokvarimo. Za kratkotrajne napore lahko uživamo bolj sladko hrano. Pri treningu, ki traja dalj časa, uživajmo s hrano precej beljakovin, čeprav so njihove kalorije dražje. Beljakovine potrebujemo zaradi tega, ker ravno iz njih gradimo nove mišične mase. Približno vodilo naj nam bo: pri porabi 2500 kalorij naj hrana vsebuje 80—90 gr beljakovin, 30—50 gr masti, ostalo 500—570 gr pa je lahko v obliki sladkorja. Če se nam kalorične potrebe povečajo, moramo vedno obdržati optimalno količino beljakovin, ki se samo malo poveča, ostale potrebe pa lahko krijemo v obliki masti ali v obliki ogljikovih hidratov. Južnjaki imajo rajši in so bolj navajeni na sladko hrano, narodi na severu pa uporabljajo bolj maščobo.

Odprave v Alpe, posebno pa v visoka gorstva so avitaminozam že močno podvržene in zato

Dolga je pot

Leopold Stanek

«— je treba na svetu poizkušati vsako stvar razumeti.»

B. Pogačnik

Hoja je zdravilo. Je rešitev. Ni hoje zgolj zaradi hoje. Samotniki, gorohodci hodijo, sanjarijo in modrujejo. Opazujejo kot človek davnine: barve cvetja, vitre v kamnu, stržen v lesu, oblike pajčevine in skal, pota lubadarja in kanje, podobe oblakov, geometrijo ozvezdij. Hodijo in prestrezajo melodijo tišine. Zamotani potek lepote doživljanja je v najidealnem skladju. Hoja je iskanje. Dolga je pot

od kali do brsta in cveta, od brezobličnosti do podob, od enozvočnosti do napeva. Od pastirovanja sredi poljskih rož in preprostih okraskov do izostrenega okusa in plemenitosti duha.

Dolga je pot od plavuti do kreljuti, do človeka. V izumih se vrača k začetkom. Pot od brezosebnosti in brezimnosti do zrelosti in življenja na vrhu, do globine spoznanj in uravnoteženosti med nebom in zemljo. Dolga je — mnogi jo pretečejo v naletu, mnogi z muko prehodijo, mnogim ostane skrita v podzavesti.

Dolga je pot v svet in domov nazaj. Krajšnice navadno niso ljubice spočitim nogam. In koga naj ve-

je tam priprava hrane izredno važen faktor za uspeh odprave.

Brez hrane lahko vzdržimo 30—50 dni, brez vode pa samo 2—3 dni. Že iz tega vidimo, kako je pomembna voda za naše življenje. V hribih jo mnogo izgubimo, s potenjem v velikih višinah pa kar izhlapeva. To moramo nadomestiti. Najbolje je z mlačnimi sladkimi napitki, odlično sredstvo pa je argo-juha, ker z vodo izgubimo tudi soli in je najvažnejše, da ravno nje čimprej nadomestimo. Teh pa je v juhi precej. Vedeti moramo, da nam destilirana voda popolnoma nič ne pomaga (sneg). Je samo nepotrebna obremenitev za srce in nevarnost, da si z uživanjem snega prehladimo želodec.

(Se nadaljuje)

sele shojena pota? Dolga je pot krvi iz srca v srce, od srca do srca.

Dolga je pot naših rodov iz pragozda preteklosti v zgodovino. Hoja selivcev, potujočih pastirjev, lovcev in zemljakov, iskalcev raja pod Triglavom in ob morju, pot bojevnikov za trobojnico: Svobodo, Pravico in Lepoto. Še trepetajo v naših mišicah njihove stopinje.

Dolga je pot do umetnosti. Od brezpredmetnosti do Reado večizraznosti, od brezglasja do mnogozvočnosti. Koliko pomislekov ti je na poti do simpozija plastike sredi zelenega pragozda Treh žebļjev! Ko pa sam postajaš plen brezkončnih poti počivajočih junakov, ti hoja razvozla uganko: oko umetnika je na samotnih poteh videlo na tleh orjaška debela, grozljivo iznakažena, z obupno štrlečimi štrclji. Podobe junakov, ki so do zadnjega kljubovali viharjem. Dolga je pot umetnika po pragozdu iskanja do navdiha in zbranosti stvaritve. Da postane uglašena. Uglašena pa je na okolje. Tudi umljiva je najbolj v okolju.

Dolga je pot do umevanja stvaritev, čeprav je umetnost podoba življenja. Sleherno življenje pač poraja svojsko začaranost. Na stare tipke nov napev. Čas umirjenosti in miline je za nami. Zdaj je tak, da je poln prisposodob lobanj in okostnjakov. Podob do brezobličnosti zmrevarjenih trupel, izkopanih iz množičnih jam po širni Evropi. Groze večerajšnjega dne res ne gre gladiti z Maillollovim dletom, pohorskim junakom ne moreš peti liričnih kitic. Čas ponuja nove podobe. Vsaka hoče svojo obleko. Večno valovanje. So godci na eno struno, pa tudi mojstri na mnogih glasbilih. Umetnost hodi lastna pota. Življenje je vedno ne dohaja. Poti pozna ustvarjalec, uživalec jih komaj sluti.

Dolga je pot, mnogo je kačastih ovinkov, slepih steza. Večkrat zgrešiš, brez markacije v sebi se izgubiš na razpotju. V brezpotju. Nekoč smo se sprenevedali pred slednjim novim; pa smo skušali kdaj stopiti — mi neutrudni hodci — iz začaranega risa davno vcepljenega gledanja? Gre za novo iskanje jedra stvari, kamna, cveta, lista, gre za pragradivo, za praobliko, pa tudi za osveščanje, za sprostitve, za obračun s preteklim. Ustvarjalec najde, sprejemalec sledi, iz svojega dodaja. Ne ostane vse, kar nastaja. Samo umetnina, ki je uglašena na ritem človeka in življenja, ima smisel in možnost obstoja — samo človek je namreč tisti, ki jo uživa in ohranja!

Dolga je pot luščenja žive oblike iz pragmote sveta, iskanja smisla v nesmislu, vzdušja v praznoti — to pa je pravadna pot človeka. Za umetnost je treba premnogo poti. Ustvarjalcu in uživalcu. Veliki čas, bodi dobroten obema!

Dolga je pot do spoznanja sveta, človeka in umetnosti. Stopinjo za stopinjo plezamo k vrhu.

Dolga je pot. In večno živa.

društvene novice

ZAPISEK S TRANSVERZALE PO PRIMORSKEM

O, kako vse drugače je hoditi spomladi po stezah slov. plan. transverzale od morja pa tja do podnožja gorskih velikanov, ki so še neprehodni zaradi snega, kakor pa v poznem poletju, ko je vse ožgano od sonca in je zemlja razpokana od suše. Lepo je, vse je v cvetju.

V Ankaranu je vse narobe, hotel Adria je, kakor da ga po vojnem pustošenju zopet obnavljajo. Zato ni čudno, če je gospodinja imela transverzalni žig zaklenjen in je ključ imela pri sebi, ko je šla v Koper nakupovat. Potprežljivo smo jo čakali, saj vendar nismo mogli brez potrdila oditi proti Slavniku, do koder smo ta dan pozno zvečer prišli. Počitniški dom »Iskra-Kranj« nad obalo Ankarana še ni bil obljuden, bil pa je tam vljuden oskrbnik in nam je žigosal naše izkaznice, kar nam je edino potrdilo, da smo se napotili skozi Hrvatince, čez Tinjan in Socerb peš na Slavnik. Tudi v Tinjanu smo dobili žig, oskrbnik na gradu Socerb pa ga ni mogel dati, so mu ga odnesli v PD Koper iz nerazumljivih vzrokov, pa četudi ga je za svoj denar nabavil. Na gradu Socerb restavracija še ne posluje. Ogledali smo si Socerbsko jamo in nadaljevali pot do Prešnice, kjer smo si želeli zaviti v gostilno, pa je ni, zato smo se oddahnili pri gostoljubnih meščanih. Na Slavniku smo bili dobro postreženi in deležni smo bili udobnega prenočišča. Tako je minil prvi dan, kateremu je sledilo še sedem dni potovanja čez drn in strn po sončni Istri, čez Brkine, skozi Skocjanske jame, seveda pa nismo zanemarili ogleda vredne jame »Dimnice« pri Markovščini. Ogledali smo si tudi zapuščeno kapelico pri Artižah. Sedaj je v tej kapelici senik, zato bi bila lahko tudi preurejena v planinsko postojanko. Od tu je čudovit razgled. Na takihle gričih dobi posebno ceno knjiga »Po slovenskih gorah«. Škoda je, če kdo »hodi« po transverzalni poti in te knjige nima. Drugo noč našega potovanja nas je prenočil prof. Lojze Pavlič v Lokvi. Na Vremščici je pihala močna burja. Ker je bil žig ukraden, zato obnovljen in zopet ukraden — je škafča prazna! Na sv. Trojici pa je žig in zelo razdrapan zvezek, blazinica pa suha, tako bi tudi tukaj ne mogli žigosati naših legitimacij, če ne bi nosili s seboj lastne blazinice. Obžalovanja vredno je, da ni nad Postojno na Pečni rebri planinskega zavetišča. Ker smo v Košani čakali 3 ure na vlak, da smo se 6 km vozili, smo zato hodili od Sv. Trojice do Postojne ponoči. Bili smo deležni gostoljubja

vodje strojne postaje v Postojni, se oprhali s toplo vodo in se odpočili v udobnih posteljah. Mislimo, da naj bi žig »Mladike« imel predsednik PD Postojna, kjer se dobi tudi žig — duplikat drugič ukradenega žiga »Vremščica«, da ne bo treba moledovati zanj pri bivši natakari, ki ima kočo Mladika v zakupu za nedeljsko popivanje. Če že koča ni več planinska last, naj bo vsaj žig na razpolago pri PD Postojna kot žalosten spomin na propadajočo planinsko idejo na Primorskem kar po vrsti: Koča na Javorniku je zaprta že dve leti, ker ne najdejo oskrbnika, v Predmeji so ukinili kuhinjo, v koči na Čavnu nimamo več kaj iskati, le prelep razgled s Čavna nas vseeno privablja do koč, kjer se dobi vsaj voda v vodnjaku. Iztokova koča je dostopna, če ključ nese kdo nazaj v Predmejo — za transverzale pa praktično ne obstaja! Na Bevkovem vrhu je gospodar umrl in z njim je zamrla planinska postojanka. Na Poreznu še ni koča odprta, na Petrovem brdu je planinska postojanka ukinjena — in tako butec le hodi še vedno peš po slabo markirani poti skozi, od morja do Črne prsti! Sicer pa je tako lepo, da bomo tudi tretjo transverzalo pot prehodili vso peš, tudi od Košane do Pivke.

Srečno!

V Ljubljani, 30. 5. 1963

Šuštaršič Franc, član
PD Ljubljana-matica

PLANINSKI ZNAK NA JANKOVCU

Mežiški planinci so v okviru proslavitve 70. obletnice ustanovitve PZ postavili na Jankovcu planinski znak z vpisno knjigo in žigom.

Ob odkritju tega znaka se je zbralo na Jankovcu okrog 60 ljubiteljev planin.

Med drugimi lepimi izletniškimi točkami je tudi Jankovec nad Mežico. Visok je 1232 m in nudi lep razgled po naši Koroški. V dalji se bleščijo Kamniške Alpe, ob lepem vremenu se ti zdi, da bi jih kar prijel. Raduha s svojimi stenami vabi planince. Peca-kraljica vlada nad koroškimi kotlinami in griči. Na severozahodu pa te ravnina onkraj meje spominja na krivico, ki so nam jo naredili s plebiscitom.

Jankovec ima tudi svojo zgodovino. Pred več kot pet sto leti je nudil prebivalstvu zatočišče, ko so tod ropali in požigali Turki. Cerkev na severni strani je nem spomenik na težke čase.

Že pred sto leti so »rili« po Jankovcu rudarji. Iskali so zaklade svinčene rude. Rudarji so si v dvanajsturnem delavniku služili skromen košček kruha. Gozdovi so nudili zatočišče vojnim obveznikom, ki so jih »pandurji« lovili za vojsko. Kruti grofje, ki so tedaj gospodarili, so uporne tlačane in ujeete vojne obveznike zapirali v ječe. V ječi pri

Močivju v Jazbini so preživljali težke čase in umirali od muk.

Minila so leta. V našo domovino je vdrl Nemec. Ropal je, požigal in ubijal. Gozdovi Jankovca so slišali krike mučenega ljudstva. Zopet so gozdovi vzeli v svoje okrilje upornike — partizane.

Skupina partizanov s Sahmanom na čelu si je naredila na Jankovcu bunker. Tu so preživljali zimo 1942/43. Pomladi, ki so po njej tako hrepneli, niso dočakali. Prst izdajalca je pokazal njihovo zatočišče. Moglenega zimskega jutra so počili strelji. V ncenakem boju s sovražnikom so padli Sahman, Zagar in partizanka Julka. Bunker so Nemci zažgali. Obnovljeni »Sahmanov bunker« je spomenik padlim borcem, ki so napojili pobočja Jankovca s svojo krvjo.

Jankovce je priljubljena izletniška točka. Pot, ki drži skozi gozd in po cvetočem travniku, te razvedri, ti odvzame skrbi vsakdanjega življenja in te sprosti.

Ne samo najvišji vrhovi, tudi nižje planine naj bodo naš cilj, naša izletniška točka.

Dana Vončina

STANIČEVO KOČO OBNAVLJAJO

Iz poročila predsednika PD Javornik-Koroška Bela tov. Franca Svetine:

Staničeva koča je bila zgrajena pred 76 leti pod imenom Deschmanhütte. Po drugi svetovni vojni je kočo upravljalo PD Mojstrana do leta 1950. V letu 1951 pa je bila izročena v upravo našemu takrat komaj štiri leta obstoječemu društvu. Po nekaj letih upravljanja (1954) smo razpadajočo kočo morali prekriti, kar je stalo okoli 450 000 din. Dobili smo jih od PZS kot posojilo. Zadnji obrok tega posojila smo plačali šele lansko leto. Kljub prekritju strehe smo vedno bolj uvidevali, da koča ne bo mogla dolgo služiti svojemu namenu, ker je zob časa na njej že opravil svoje delo kljub temu, da se to na zunaj ni toliko poznalo.

V letu 1959 smo se končno odločili, da kočo obnovimo ali pa zapremo. Se isto leto smo naročili potrebne načrte za njeno adaptacijo. Načrti so bili gotovi in potrjeni v poletju 1960. Predračun je takrat znašal okoli 26 000 000 din. V letu 1960 smo zaprosili za posojilo, ki pa nam je bilo odobreno šele v avgustu, zato to leto nismo mogli začeti z večjimi deli. Pripravili smo okoli koče kakih 60 m³ kamenja in peska za malto, ki smo ga odkrili med gruščem kakih 200 do 300 m pod kočo. Še vedno pa je obstajal problem, kako dobiti pesek za beton. Prenos betonskega peska iz doline bi pobral velike vsote denarja. V jeseni smo nabavili monta-opeko za stropne in jo vskladiščili v Krmí. V zimski sezoni 1960—1961 smo na raznih krajih iskali drobilec za mletje kamenja v pesek za beton. Ker smo uvideli, da so majhni drobilci zelo

neekonomični, težki drobilci pa za prenos na take višine nemogoči, smo se odločili, da bomo pesek, ki smo ga odkrili pod kočo, očistili in ga uporabljali za izdelavo betonskih kvadrov, ki nam bodo nadomestili zidno opke. V letu 1961 smo začeli z izdelovanjem betonske opeke. Pesek za opeko, ki je bil prenesen do koče neočiščen, smo prvotno poskusili očistiti na vetru, kar se ni obneslo, ker nam je veter s prahom vred odnesel tudi pesek, zato smo ga začeli prati v pločvinastih banjah. Tudi z izdelavo kvadrov smo imeli začetne težave, ki smo jih z raznimi poskusi in postopno prakso odpravili in do konca sezone 1961 izdelali okoli 1400 kvadrov za zunanje zidove. Do postojanke je bilo v tej sezoni preneseno tudi okoli 40 ton materiala iz doline. Vzporedno z delom pri postojanki smo v dolini pripravljali material za razna obrtniška dela. Nabavili smo nekaj lesa za deske, betonsko železo, pločevino, bitumen in lepenko za streho, dali izdelati železna polkna za okna in vrata, lesena okna in vrata ter štedilnik, ker smo vedeli, da bomo v sezoni 1962 polno zaposleni v postojanki. V sezoni 1962 nas je čakalo najtežje delo. Začeli smo 1. julija s postopnim rušenjem notranjih dclav stavbe. Šele ob tem delu smo spoznali, kako nujen je bil sklep o adaptaciji koče. Šele tedaj smo videli, da kakšnih nesreč bi lahko prišlo v sami postojanki. Do 100 kg težki stropniki položeni drug poleg drugega, so bili na tistem delu, ki je bil 10 do 20 cm globoko vdelan v zunanjo steno, popolnoma prepereli in lahko trdimo, da bi v nekaj letih ali še prej gotovo prišlo do nesreče.

Slabo vreme, velike množine snega, ki so še ležale okoli koče, in pomanjkanje zidarjev so nam delali skrbi in pomisleke, ali naj začnemo z rušenjem zunanjih delov ali naj preložimo delo do druge sezone. Sredi julija, ko se je vreme izboljšalo, je ožji gradbeni odbor na mestu odločil, da začnemo tudi z rušenjem zunanjih delov stavbe, kar je bilo opravljeno v nekaj dneh. Postojanko smo porušili do višine prvih stropnikov. Kuhinjo smo preselili v leseno zimsko sobo, delavci pa so spali v starem lesenem delu stavbe. Dozidali smo zunanje dodatne stene in 9. avgusta zbetonirali ploščo za prvo etažo. Zidava nadstropja je šla hitro navzgor in 26. avgusta 1962 smo že betonirali strešno ploščo. 32 delavcev je od 5. ure zjutraj do 5. ure popoldne brez odmorov mešalo betonsko mešanico in jo brez vsakih mehanskih sredstev z lopatami premetavalo do višine strehe. Dobra polovica njih je v soboto dopoldne opravila svojo dnino v tovarni, popoldne se podala na pot, prespala nekaj uric na slabih ležiščih, v nedeljo 12 ur opravljala najtežje težaško delo in se takoj nato podala preko Praga v dolino Vrat, da je v ponedeljek zopet nastopila svoje delo v železarni. Ves pesek smo za razliko od lanskega leta oprali že na mestu izkopa in prenesli do koče že očiščenega, ker smo vodo v kapnici, ki smo

jo dobili s topljenjem snega (strche ni bilo), hranili za izdelavo betona. Okoli 6. septembra so končali delo tudi kleparji, 9. septembra pa smo kočo zaprli. Čeprav niso vzdana okna in vrata, je koča zavarovana pred vremenskimi neprilikami, ker so na oknih in vratih že vbetonirana železna polkna. V letu 1962 je bilo prenesenega okoli 67 ton gradbenega materiala za kar smo plačali okoli 3 000 000 din.

V sezoni 1963 nas čaka še veliko dela. Porušiti moramo leseni del stare stavbe, zbetonirati klet, narediti prezide v stavbi, instalacije, omete, vzdavo oken in vrat, oblogo sten, podov, pleskati in opremiti. Ves material za omenjena dela, razen peska, moramo prenesti iz doline.

Adaptacijo opravljamo v lastni režiji. Delo v postojanki vodijo izmenoma odborniki društva in strokovnjaki za posamezna dela, delavci pa so v glavnem člani našega društva. Najbolj nam je primanjkovalo zidarjev. Do sedaj je stala adaptacija okoli 13 000 000 din; od tega v letu 1960 okoli 3 000 000 din, 1961 okoli 4 000 000 din, 1962 okoli 6 000 000 din.

Predračun za dokončno adaptacijo znaša okoli 13 000 000 din, kar pa bo verjetno premalo, ker bo oprema vzela več, kot je bilo v predračunu. Sredstva smo do sedaj v glavnem dobivali od PZS, deloma kot dotacijo deloma kot posojilo. V letu 1962 smo prejeli tudi od ObLO Jesenice dotacijo v znesku 1 200 000 din.

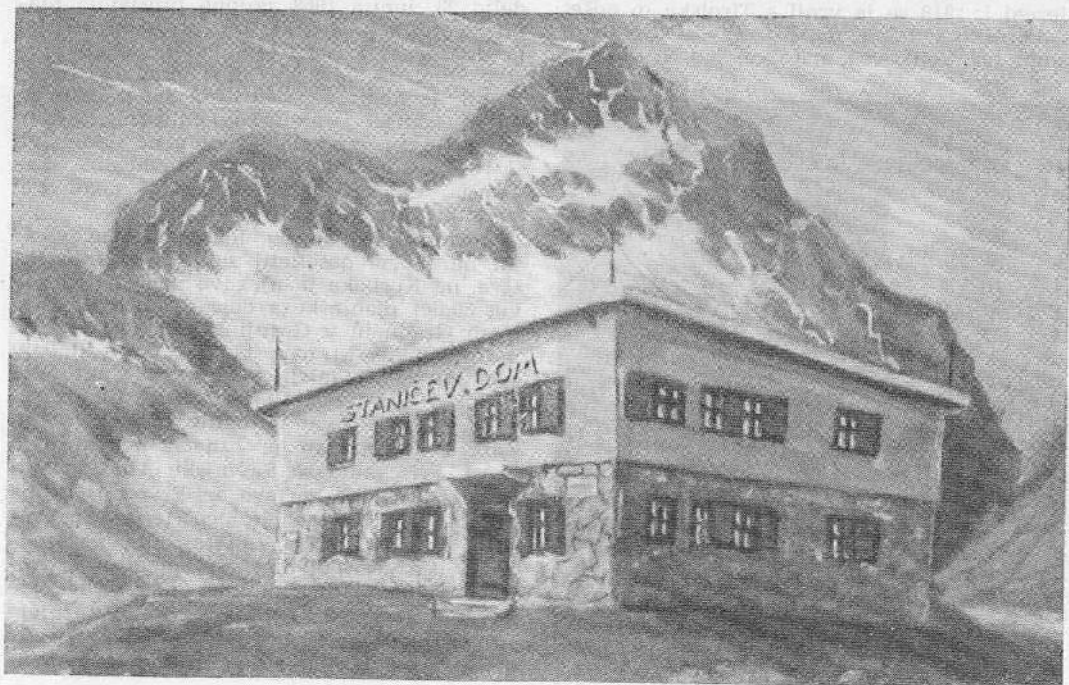
V letu 1963 imamo pri PZS odobrenih 6 000 000 din deloma kot dotacijo deloma kot kredit. ObLO Jesenice nam je obljubil 5 000 000 din kredita, vendar je vprašanje, če bo ta kredit nakazan pravočasno. Zastopniki občine pravijo, da morajo nakazati banki ves znesek naenkrat, to pa je velika vsota, ki jo je težko dobiti. Če te vsote ne bomo dobili pravočasno, se bo adaptacija zavlekla tudi v leto 1964, čeprav je naša želja, da bi kočo v proslavo 70-letnice planinstva izročili njenemu namenu že proti koncu letošnje sezone. Dom bo imel po adaptaciji 6 sobic po 2 ležišči, 4 sobe po 4 ležišča in 1 sobo z 12 ležišči, eno večjo in eno manjšo gostinsko sobo s približno 44 sedeži. Važno je omeniti tudi to, da stoji dom na takem prostoru, da so možne vsak čas še velike razširitve.

JAKA ROBNIK

Ob desetletnici PD Luče se je predsednik društva tov. Peter Jež spomnil tudi dolgoletnega oskrbnika na Okrešlju tov. Jaka Robnika, ki preživlja zasluženi pokoj v svojem prijaznem domu na robu Luč. Njegove zasluge za planinstvo slovenska planinska javnost deloma pozna, saj sta PZS in PSJ Robnika odlikovali s svojim najvišjim priznanjem. Prav je, da jih zabeležimo in Jaka Robnika predstavimo tudi številnim mlajšim

Staničeva koča po obnovi

Risal: F. Krajec

Robnik kot gorski vodnik na Ojstrici
(z njim 80 letna Trobejeva iz G. Grada)

planinskim rodovom, ki ga na svojih poteh po gorah ne srečujejo več.

Jaka Robnik se je rodil 27. julija 1896 v Lučah. Njegov oče in mati sta prišla s hribovskih kmetij in se naselila v Lučah ter se preživljala z gozdnim delom. Oče iz Krnice, mati s Konjskega vrha. To je čakalo tudi Jaka, ko je dovršil lučko osnovno šolo, v kateri ga je učil Franc Zemljič, oče kasnejšega solčavskega učitelja Branka Zemljiča, dolgoletnega tajnika savinjske podružnice SPD. Komaj je mlademu Jaki sekira dobro zapela, že je moral na soško in tirolsko fronto, kjer je iz strelskega jarka spoznaval tuje gore. Jeseni l. 1918 se je vrnil s Tirolske in odšel s koroškimi borci na Koroško. Doživel je umik pri Velikovcu, nato celjsko legijo pod

Jaka Robnik z ženo Burgo

vodstvom dr. Ervina Mejaka, v začetku l. 1920 pa je odločil puško in tornistro ter spet prijel za žago in sekiro v graščinskih (škofijskih) lesovih. L. 1926 se je oženil z Burgo in se z njo takoj podal kot oskrbnik v Frischaufov dom na Okrašlju. Ta dom je oskrboval od l. 1926 do l. 1941 in si tu pridobil glas izvrstnega planinskega oskrbnika. Okupator ga je kot zavednega Slovenca priprl v celjskem Starem piskru.

Po osvoboditvi je svojo službo spet nastopil v Kocbekovem domu na Korošici, na Mozirski koči, Koči na Loki pod Raduho, pa spet na Mozirski, vse do l. 1953, ko je bil upokojen.

Jaka Robnik je pojem vsega najboljšega, kar pritiče dobremu planinskemu oskrbniku. Ni ga človeka, ki bi mu kaj prigovarjal, vsi, ki ga poznamo, ga štejemo za skoraj nedosegljiv zgleđ, kako je treba skrbeti za planinsko svojino, za pota, za markacije, kako je treba iti na roko planincem, vsakomur po svoje, mladini in starini, kako je treba svetovati, svariti in reševati, če pride do nesreče. Jaka Robnik je dragocna planinska osebnost. Roj spominov, ki nas večje nanj, ga ožarja in dela tem pomembnejšega, čimbolj temne v somraku preteklosti njegove stopinje po gorskem svetu. Naj mu spomini na delo, ki ga je opravil, slađe življenjski večer pod njegovimi gorami!

PROSLAVA 70-LETNICE PLANINSTVA V GORNJI SAVINJSKI DOLINI

Gornjesavinjska planinska društva so v nedeljo 23. junija 1963 skupno proslavila planinski jubilej. Pobudo za proslavo je dal predsednik PD Luče tov. Peter Jež in proslavo tudi organiziral. Lučki planinski predsednik je namreč vsestranski javni delavec. Njegov smisel za politični, kulturni, ljudsko prosvetni in gospodarski pomen planinstva je razodevala tudi ta pestra slavnostna akademija, na kateri so sodelovali člani PD Ljubno, Luče in Solčava.

V uvodni besedi je tov. Jež s ponosom pokazal na sedem desetletij savinjskega planinstva, na Kocbeka in njegovo delo, na njegovih 30 let planinskega dela v Mozirju, Gornjem Gradu in v Gornji Dolini, na vodnike in oskrbnike, ki nam bodo vedno ostali v spominu kot pionirji naših gora: Janez Piskernik, Fortunat Herle, Jurij Planinšek, Jaka Robnik, Ivan Prodnik, Matijevc in Zmavc. Na kratko je označil pomen dela dr. J. Frischaufa za Savinjske Alpe, omenil savinjska rojaka Portova dr. Frana in Josipa Tomiška in končno plezalca Herleta in Vršnika, žrtve NOB. Ko je očrtal duhovne osnove slovenskega planinstva, domoljubje, narodno gibanje in ljubezen do narave, je navedel še vrsto podatkov, ki dokazujejo široko množičnost novega planinstva, njegov pomen za vzgojo mladine pa tudi pomen za

turizem in gospodarstvo, končno pa odkril čustvene vezi do ožje domačije in njenih sil, ki ženejo dragocene kralje planinske kulture. »Mi gornjesavinjski planinci«, je dejal, »bomo skrbeli za to, da bo naš planinski svet ostal tak, kot je navdihoval našega rojaka izpod zelene Radehe Blaža Arniča pri njegovih simfoničnih skladbah, da bo naš gorski svet lahko še nadalje navduševal našega Antea Tevža, Antona Mlačnika, Joža Robana. Vse te je planinski svet navdahnil z lepimi pesmimi, ki jih bomo danes slišali ob slavlju tega lepega jubileja.«

Planinska akademija je potrdila njegove besede in pokazala globoke korenine, ki vežejo človeka na rodno zemljo in njegovo hribovsko domačijo pod visokimi gorami. Omenimo prispevek Ljubenca Antea Tevža, znanega planinskega in turističnega aktivista, ki je nastopil z moškim zborom iz Ljubnega. Zbor je občuteno zapel zlasti pesmi, ki jih je uglasbil zborovodja Tevž sam (Planinskemu dekletu, Gori, gori na planine), dalje Antona Mlačnika iz Krnice pod Rogatec, ki je s svojo sestro in bratoma predvajal nekaj lastnih pesmi. Nabito polna dvorana gasilskega doma je odmevala od navdušenja nad obema nastopoma. Ganljivo je bilo slišati deklamacijo o »Planiki«, pesem Jožeta Vršnika — Robana. Pohvaliti je treba malo deklamatorico in njeno učiteljico tov. Mašo. Anton Ikoč je pokazal nekaj lepih barvnih diapozitivov, za platno pa jih je glosiral napovedovalec Jancz Veninšek s pesmijo, ki jo bralci PV poznajo iz Lovšinovega članka »Ob treh planinskih jubilejih« (gl. PV 1963/6 str. 258). Učinkovito so nastopili solčavski muzikantje z lastnimi priredbami valčkov, spored pa je zaključil mešani zbor iz Luč pod vodstvom Vinka Krebsa s pesmijo »Nazaj v planinski raj«.

Težko mi je izraziti čustva, ki so me ob tej priložnosti privedli ves čas prevzemala. Planinstvo v takih krajih je cepljeno na prabitne korenine, s katerimi je tamkajšnji človek prisesan na svojo grudo. Čustveni in miselni zaklad tega sveta je nekaj bistvenega za naše mejnike, ki ga ne bi mogli pogrešiti. Zato je odkritje GSD in delo za njen napredek obnem delo za boljši obstanek njenih prebivalcev, nekaj, kar seže v osrčje naše narodne biti in našega bivanja na svoji zemlji.

T. O.

OB ŽIVLJENJSKEM JUBILEJU TONETA ŠTAJDOHARJA

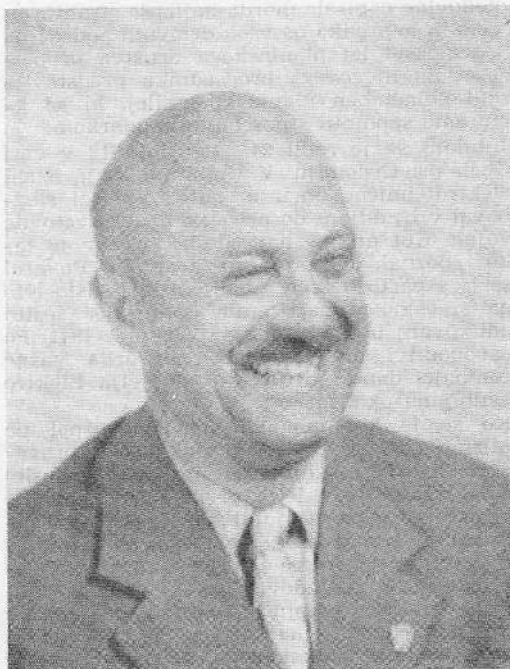
Sredi praznovanj sedemdesetletnice slovenskega planinstva je zateklo Toneta petdeseto leto — na življenjskem vrhu — od koder je razgled lep, če je planinska pot tako bogata kot njegova in planinskega društva Ljubljana-matica, ki ga že 16 let zapored z moško in podjetno roko vodi. V njegovem poldrugem desetletju je največje jugoslovansko planinsko društvo v 70-letni kroniki svoje planinske

zgodovine popisalo morda najlepše strani razcveta in napredka in vseh delovnih področjih. Sedemdeset let planinskega društva in petdeset let njegovega predsednika predstavlja zato pomemben planinski jubilej, ki se ga moramo spomniti s posebnim poudarkom.

Jubilant se je rodil 24. avgusta 1913 v vasi Obrh pri Črnomlju. V Ljubljani se je izučil elektrotehnične obrti in nato vseskozi služboval v Ljubljani do pričetka druge svetovne vojne. Kot pristaš naprednih nazorov je takoj spoznal, kam drži njegova pot. Povezal se je s partizanskim gibanjem in še isto leto ga srečamo v partizanih. Je nosilec šestih odlikovanj in partizanske spomenice 1941. Po osvoboditvi mu je družba poverila važne funkcije, danes je direktor podjetja Elektro Ljubljana-okolica.

Ko se je kot mladenič prvič povzpел na Mirno goro in v daljavi odkril »ta prave« gore, morda ni slutil, da jim bo vse doslej ostal zvest. Že v letih pred drugo svetovno vojno je posebno vzljubil svet pod Krvavcem, ki mu je postal drugi dom. Vpisna knjiga v njegovi bajtici še danes priča o njegovi zavezanosti v ta čudoviti gorski svet, o zimskih večerih v planinskih bajtah in o veselih družbah. Samo vojna vihra ga je lahko odtrgala od gora. »Jokal bi, pa ne morem« je še zapisal ob slovesu v svojo knjigo. Štiri leta so potem strani Tonetove planinske knjige samevale, ko ji sam na partizanskih nočnih pohodih čez Gorski Kotar in Rog... »ljubosumno gledal proti severu v Veliki voz in podaljševal njegove krake petkrat in tako ujel zvezdo severnico in tam v pogledu ujel smer mojih dragih hribov, morda bolj iskreno tam, kjer naj bi bil moj dragi Krvavec«. Njegova predanost planinski stvari ni ostala neznanca po vojni, saj so mu bile že v pričetku povojne reorganizacije slovenskega planinstva zaupane odgovorne funkcije. Leta 1946 je bil na I. skupščini Planinskega društva Slovenije (PDS) izvoljen za I. podpredsednika in vodjo gospodarske komisije. To funkcijo je vršil do leta 1948, ko je planinska organizacija dobila današnjo organizacijsko podobo. Istega leta je bil jubilar izvoljen za predsednika PD Ljubljana-matica. Od takrat pa do danes je zgodovina PD Ljubljana-matica in slovenskega planinstva nasploh neločljivo povezana z imenom Toneta Štajdoharja. Za vsako progresivno stvar je našel razumevanje in z mladeniško podjetnostjo pripomogel, da je stvar stekla. Da je bil Tone med planinsko javnostjo nasploh tako popularn, priča predvsem njegov topli človeški odnos do vsakega človeka, zdrav humor in predvsem — prav po belokranjsko odprto srce.

Planinska javnost pa ga ni mogla pogrešati tudi kot stalnega delegata PZS na vseh po-vojnih skupščinah Planinske zveze Jugoslavije. Za vse planinske zasluge, za slovensko in jugoslovansko planinstvo je bil odlikovan: z zlatim jugoslovanskim častnim znakom, zlatim in srebrnim slovenskim znakom in pohvalami.

Tone Stajdohar

Posebno skrb pa je kot predsednik posvečal mladini in alpinistom. Neredko je Toneta najti še v večernih urah, kako sedi sredi mladine, bodri, uči in pomaga. Podprl je tudi alpiniste pri njihovem zmagovitem vzponu na Himalajo — Trisule. Bil je član Himalajskega odbora.

Še bi radi kramljali ob tebi, dragi Tone, a čaša rujnega belokranjskega mošta na mizi prekipeva. Preveč je polna, da bi v sebi mogla zadržati moč in zdravje, kakor si ga še danes poln tudi ti. Zato dovoli, da tebi v zdravje in planinstvu v čast dvignemo to kupico življenjske tekočine, ki je nam in slovenskemu planinstvu rodila tebe in ti želimo, da bi še dolgo let poslušal čričke belokranjskih brd in gledal zorenje trt, da ne bi ob tem preveč pozabljal na lepote slovenskih planin, katerih pravi sin si vse življenje bil in ostal. Pravijo, da si jim dal, kar si jim bil dolžan, a dal si jim od svoje srčne krvi!

Tonček Strojcn

KOROŠICA POZIMI — ZA OPOMIN
IN ZGLED

»Podpisani Jože Ropotar, rojen 27. februarja 1921 v Celju, stanujoč v Ljubljani, Zarnikova 14, štev. oseb. izkaznice 392 (Novo mesto) in član Akademskega planinskega društva v Ljubljani s planinsko izkaznico 337031 sem

bil v noči med 2. in 3. februarjem letos na Korošici skupaj s Tinetom Štritofom, ki ima planinsko izkaznico 208011 in je tudi član GRS.

Na Korošico sva prišla iz bistriške strani po izredno naporni deseturni hoji že ponoči (ob 19 uri) v hudem mrazu. Prepričana sva bila, da je glede na neko objavo in na razgovore, ki sem jih imel še oktobra lani z upravnicjo postojanke, in glede na to, da se na Korošici pripravlja tečaj alpinističnega odscka APD, planinski dom odprt. Drugič se je treba pač bolje informirati.

Razočaranje, da ni nikogar, je bilo precejšnje, čeprav sva se v začetku tolažila, da ni videti luči, ker je sneg do roba oken v I. nadstropju. V tistem vetru in mrazu nisva mogla misliti na bivanje na prostem in sva zato na silo odprla desno zgornje okno, ki vodi v skupno ležišče. Tja je skozi špranje še prcj nameratalo nekaj snega in tu ni bilo za naju. Gnalo naju je k peči — treba se je bilo tudi posušiti. Zato sva odprla vrata v hodnik in prišla v shrambo. Tu sva našla drva, peči pa še ne. Ključ od shrambe nama je odprl klet in — oh, groza, prava Indija Koromandija za dva žejna, toda brez peči. Zato sva odvila vijake na vratih na hodnik in z lastnim ključem prišla v kuhinjo. Tu sva kljub zakurjenemu štedilniku prezebala vso noč, vendar neprimerno manj, kot pa če bi ostala zunaj. Žimnice spodaj in zgoraj so — po lastni izkušnji — kar bogato udobje.

Tako sva torej nehote postala gospodarja kočice in v tej »samopostrežbi« sva porabila naslednji material:

2 jajci, 1,5 dcl konjaka, 2 litra (steklenica) muškatanega silvanca, 2,5 dcl ruma, 14 velikih žlic sladkorja, 1 žlico masti in 4 naročaje drv.

Ob odhodu iz Korošice sva vse lepo pospravila, zaklenila in zaprla vrata in celo prečno železo v oknu se je samo zaskočilo, ko sva hotela pribiti okno.

Prosim, oprostite najinemu »vlom« v kočico. Kot planinca sva ostala poštena in ravnala z vsem pazljivo, kot s svojo imovino. Ko pojde kdo od vas na Korošico, se lahko o tem prepriča. Prosim za račun za stvari, ki sva si jih sama vzela in za račun za »kazen« oziroma za morebitno škodo pri »vloomu«.

Hkrati bi vas rad obvestil, da skozi nekatera okna prodira v kočico sneg, tako je n. pr. predstoba pred jedilnico vsa na debelo napolnjena s snegom — midva sva ga nekaj porabila za čaj. Voda ne teče, ker so verjetno cevi zaprte. Če bo kdo od vaših šel kmalu na Korošico, sem se pripravljen pridružiti, samo nikoli več ne grem tja pozimi čez Petkove njive!

Hvala vnaprej za razumevanje.

(Pismo je prejela pisarna PD Celje)

NAROČITE SE
NA
PLANINSKI VESTNIK!

PLANINCU ZA POPOTNICO

Odpadle so zadnje iglice z orumenelih macesnov. Nekega dne se je pooblačilo, padla je prva snežinka, bilo jih je več in več. Padale so, padale in kmalu pokrile košček orumenele ruše na lovski poti v Repov kot. Dolgo je ležala snežna odcja na tej ruši. Nekega dne pa je posijalo sonce in topilo sneg, da je snežnica skrivnostno klokotala pod kamenjem in polnila čudovite kotlice niže doli pri Klínu. Tudi slap se je že prebudil in v tenkem curku pršel čez rumenkaste odlome.

Ruša, ki je bila prej še vsa rumena od jesenskih pozeh in slan, je tudi že začela zeleneti. Tedaj pa, kakor da se je nekaj prebudilo v njej. Crpalo je iz travnatih korenin vlago in rudninske snovi ter rastle in rastle. In takrat, ko so začele v dolini letati kresničke in svetiti s svojo skrivnostno lučjo, je priklilo na dan. Bilo je še vse nebogljeno, nežno in tako otroško ljubko. Morda glavica na kratkem peclju je bila še zaprta, vendar jo je lovec Joža, ki hodi vsak dan na ogled lovskih poti v Repov kot, takoj opazil. Nežno jo je pobožal in si želel, da bi ga še večkrat razveseljevala s svojo nebesno močvirno. Svišč se ni skrival, ponosno je razkazoval svojo bahavo, vendar nevsiljivo lepoto. Kadar se je pooblačilo, je skrtil svojo glavico ter napeto čakal, kdaj bo huda ura minila. Čeprav tako krhek in nežen, se je vztrajno boril z nočnimi slanami in vročim, pekočim soncem čez dan. Z nebesnim smehom pa se je vsakokrat nasmehnil Joži, kadar je prišel mimo. Tudi tisti dan se je razveselil, ko je zagledal tujega človeka z velikim nahrbtnikom, klobukom polnim raznih blestečih značk in s čutarico žganega za pasom. Planinec se je sklonil k cvetki in svišč se mu je razposajeno nasmehnil, saj ni videl planincu v njegovo črno dušo. Kmalu nato je krstil njegov klobuk...

Lovec Joža ga je še enkrat videl. Ležal je ves rjav in zmečkan pri potočku poleg drugega planinskega cvetja. Tista ruša gori v Repovem kotu pod belimi stenami in zelenim rjušem pa je bila tako prazna.

Božidar Lavrič

RAZISKOVANJE KRASA NA ČESKOSLOVAŠKEM

Petdesetino površine ČSR sestavljajo pokraševanju podvržene kamenine, apnenci in dolomiti. Po starosti so to predvsem paleozojski (silurski in devonski apnenci), pa tudi triadni in jurski.

Skrašeni so apnenci v Karpatih ob madžarski meji — južnoslovaški kras, v srednjem Slovaškem so skrašene Muranske gore, pa Stratenške gore, Mali in Beli Karpati, Belanske Tatire itd. V slednjih je kraški svet podoben onemu v Juri. Taki kraški otoki v neskrašenih kameninah so pomembni činitelji pri oblikovanju reliefa in imajo tudi določen vpliv na gospodarstvo. Številni kraški objekti in območja krasa so zaščiteni. Raziskovanje krasa in kraških pojavov ima v ČSR že dolgoletno tradicijo.

Številne organizacije se ukvarjajo s tem. Med njimi je najaktivnejša kraška sekcija muzejskega društva v Pragi, nadalje speleološki klub kabineta za geomorfologijo Akademije v Brnu, speleološki klub v Brnu, na Slovaškem Muzej slovaškega krasa in speleološka sekcija geografskega društva. Mimo teh so še številne skupine pri raznih turističnih in drugih društvih.

Med največje in najvažnejše kraške objekte štejejo Kouéprusko jamo, ki je znano veliko nahajališče paleontološke dokumentacije. Jamski sistem je dolg okrog 2 km.

V Jizerskih gorah so našli v dolomitnem svetu značilno vodno in kapniško jamo. Kremenovi vložki v dolomitnih plasteh ustvarjajo edinstvene pejsaže v jami. V Centralni Moravski je znan splet jam, starih podzemeljskih vodnih tokov. V Demanovski dolini je znana Ledena jama in jama Svobode.

Med brezni v ČSR je najgloblje Barazdalaš v Silicki planini z globino 182 m. Po globini drugi je Mala Zomboj z globino 142 m v istem okolišju. Tretja je Macocha na Moravskem s 138 m globine. Po globini četrta, Velika bitka, se v globini 131 m konča z večjo dvorano in jezerom. Vsa brezna in vse kraške objekte sistematično preiskujejo geološko in geomorfološko. Češki speleologi so aktivni tudi kot biologi. Med drugim obročkajo netopirje in so ugotovili selitev v madžarske jame. Polcg favnističnih delajo tudi raziskave vegetacije v jamah.

D. N.

HINDUKUŠ 1963 je bil naslov ekspedicije, ki jo je finansiralo mesto München v afganistanski Hindukuš. Cilj: Pogorje Khwaja-Muhammed z vrhovi 6000 m. Hindukuš Nemece zelo zanima. Zadnja leta so poslala tja ekspedicije mesta Nürnberg, Berlin, Bremen, Traunstein in Bamberg. Monakovčani so šli v pogorje z alpinističnimi in znanstvenimi cilji, vodja je bil dr. Axel Hillebrandt, 29 let stari asistent na geološko-paleontološkem inštitutu tehniške visoke šole v Berlinu.

Podpirajte delovanje Gorske straže. Prvobitna narava je vsak dan dragocenejša kulturna potreba sodobnega človeštva.

Bodite obzirni obiskovalci naših gora, varujte gorsko cvetje, ne trgajte ga! Ne plašite divjadi, ne kričite, ne vriskajte, spoštujte mir in tišino gorskega sveta!

novice iz mladinskih odsekov

PLANINSKO SMUČARSKO TEKMOVANJE

Preteklo nedeljo (28. t. m.) je koordinacijski odbor mladinskih odsekov planinskih društev Gorenjske organiziral mladinsko smučarsko tekmovanje v dolini Krme. Tudi ta prireditev je bila posvečena 70-letnici organiziranega slovenskega planinstva. Ob ugodnih vremenskih razmerah se je pomerilo 35 tekmovalcev na 500 m dolgi tekmovalni stezi z višinsko razliko 130 m in 14 vratci.

Rezultati:

Pionirji: 1. Slapar Bogdan (MO Jezersko), 2. Potočnik Anton (MO Javornik), 3. Trešč Slavko (MO Radovljica).
Mladinci: 1. Sekovanič Janez (MO Radovljica), 2. Weisseisen Franc (MO Jezersko), 3. Pretnar Janez (MO Radovljica).
Mladinke: 1. Vilman Olga (MO Javornik), 2. Ješe Alenka (MO Radovljica), 3. Koman Meta (MO Radovljica).

Peter Soklič

MO PD Ruše se je ponovno sestel na svojem mladinskem občnem zboru 24. februarja 1963. 250 mladincev in pionirjev je popolnoma napolnilo ruško dvorano kina. Iz poročila načelnika ter ostalih mladinskih odsekov je razvidno, da je ruški mladinski odsek eden od najboljših. Razen njim svojskih oblik dela so zelo dobro sodelovali tudi z ostalimi bližnjimi pa tudi daljnimi mladinskimi odseki. Izlete po Jugoslaviji so pripravljali skupaj z zrenjaninskimi mladimi planinci. Med drugim bodo tudi letos izdali samostojno glasilo. Zanimiva bo verjetno tudi prireditev, na katero bodo v jeseni tega leta povabili tudi ostale MO in kjer naj bi poleg krajšega kulturnega programa tekmovali mladi planinci tudi v poznavanju gorstev, zaščiti narave ter zgodovini PZS.

Za izredne uspehe ruškega mladinskega odseka ima brez dvoma največje zasluge dosedanji načelnik MO Karel Kordež. Za novega načelnika so na koncu izvolil tov. Boga Mrakiča.

Mladinci in mladinke, vpisujte se v mladinske odseke planinskih društev! Dopisujte v Planinski Vestnik, poročajte o delu MO! Vsak odsek naj ima svoje literarno glasilo!

alpinistične novice

GORSKI REŠEVALCI V TRENTI IMAJO SVOJO POSTAJO

V petek 7. junija 1963 so se v prijaznem domu Zlatorog v Trenti zbrali gorski reševalci iz Tolmina, Bovca in Trente. Namen sestanka: vaje, izpiti in izpopolnitev reševalne službe v tem delu Slovenije.

V soboto so jih obiskali tudi nekateri člani Komisije za GRS pri PZS in po svoji moči prispevali k uspešnosti srečanja.

Zborovanje je bilo izrazito delavno.

Reševalci so vadili uporabo najnovejših pripomočkov; na vrsto je prišlo tudi reševanje z jekleno pletenico. Seveda niso pozabili na improvizacije in izdatno obravnavo prve pomoči.

V soboto zvečer je stekla beseda o potrebnih organizacijskih ukrepih. Razpravo je odprl tov. Roman Rutar, ki je v krajšem pregledu nanizal svoje misli ter misli tovarišev. Dolina Sočje je dolga, komunikacije in sredstva za prevoz pa razmeroma slabe. V turističnem smislu obstajajo nekako tri središča: Tolmin za gore okrog Krna, Bovec za Kanin in njegovo skupino ter Mangrt ter Trenta za široko področje od Jalovca, mimo Kriških Podov in Triglava pa do Kanjavca in še dalje. V vsch teh predelih že dolga desetletja žive planinci, ki so sposobni gorski reševalci. Tolminci in Bovčani so se tudi formalno povezali v postajah GRS, medtem ko Trentarji doslej tega niso imeli, čeprav kadrov ne manjka. Uvodnim besedam so dodali svoj glas še stari organizator reševalstva ob Soči Boris Ostan, Peter Brginc in domačini iz Trente, zlasti lovca Ciril in Jozva. Ko so se oglasili še gostje, je bila dobra volja domačinov že kar očitna in brez težav je zbor reševalcev sprejel sklep, da naj ima od 7. junija dalje Trenta samostojno postajo GRS.

Načelnik postaje je Ciril Bradaškja — Monkeš, kot gospodar mu pomaga Viktor Kravanja — Andrejev. Člani pa so: Kravanja Anton — Kopišar, Kravanja Jože — Rogar, Komac Jože — Mota, Komac Jože — Pavr, Zorč Ivan st. in ml. ter Albert — Rutarjevi, Zorč Alojz — Rožen, Cuder Joži — Jure in Pretnar Anton — Frlan. Z reševalci pridno sodelujejo tudi člani postaje LM iz Bovca.

Nadaljevanje je pokazalo potrebo po izvolitvi koordinacijskega odbora za Posočje. V ta odbor so bili izvoljeni vsi trije načelniki: Boris Ostan, Roman Rutar in Ciril Bradaškja ter še Peter Brginc in dr. Andlovec kot zdravnik alpinist.

KO ima dokaj nalog. Nekaj je že načetih, drugih se bo treba šele lotiti.

Utrditi bo treba odnose z OLO Koper, ki kažejo najbolje in so doslej že dali pozitivne

rezultate — finančno in moralno pomoč. Po-udariti je treba, da je ObLO Tolmin vnesel GRS v občinski statut kot javno službo ter tudi že nakazal finančno pomoč.

Poskrbeti bo treba za dopolnitev in obnovitev opreme. Tolminci, Trentarji in Bovčani bodo rabili nekaj sodobnih lavinskih sond.

Za vzgojo reševalcev bo treba organizirati redne letne in zimske tečaje. Slednjega bi bilo prav primerno organizirati kak teden dni pred kaninskim smukom. Tako bi bili reševalci pri roki za primer nezgode, že po-prej pa bi lahko pregledali progo in poskrbeli za to in ono. Sodelovanje in pomoč pri pripravi tečajev so obljubili še Jeseničani, ki imajo zavoljo vlikega števila akcij mnogo izkušenj.

Trentarji bodo poskusili vzgojiti tudi lastne lavinske pse, saj njihovo dolino pogosto ogrožajo plazovi. Zaradi tega so lep del leta takorekoč odrezani od ostalega sveta in v primeru nesreče ne morejo računati na hitro pomoč od zunaj.

V nedeljo so reševalci nadaljevali z vajami v steni ter iz prve pomoči. Nekaj tovarišev je opravilo izpit.

Srečanje so zaključile meritve z UKV postaja-mi. Kaže, da bo namera — povezati Pogač-nikov dom na Kriških Podih z reševalnim zaledjem v dolini, kmalu uresničena.

Razšli smo se zadovoljni, za nami je spet uspelo srečanje.

Postaja je zrastle prav tam, kjer bo najbolje služila svojemu namenu. Fantje, v katerih rokah je njena usoda, so pravi sinovi gora in gotovo ne bodo zatajili slovesa svojih dedov in očetov.

Zelimo jim mnogo uspehov!

Ing. P. Šegula

PO GREBENIH NAD DOLINO VRAT so se februarja 1963 namenili plezat Tine Mihelič, Branko Pretnar in Mikec Drašlar. Pričeli so na Vrtaški planini in preko Slemen in Kuko-ve špice priplezali prvi dan do Škrnata-riče. Tu so bivakirali v snežni votlini. Po-noči se je vreme spremenilo in zjutraj jim je nov sneg preprečil nadaljnji vzpon. Sestopili so v dolino. Sreča v nesreči, po vrnitvi je namreč Mihelič opazil na nogah težke ozeb-line. Vzrok je bil slaba obutev v izredno hu-dem mrazu.

BELAČEV STEBER V KALŠKI GORI so 3. marca 1963 preplezali Pavle Šimenc, Metod Humar in Tone Škarja.

Na tečaju ljubljanske GRS v Kranjski gori so napravili zanimiv poizkus. V SNĚG SO ZAKOPALI 2 ponesrečenca brez rezerve zraka. Po 25 minutah sta oba ponesrečenca pričela izgubljati zavest.

TEČAJA ZA VISOKOGORSKO SMUČANJE v Engstligenalp (Švica) se je letošnje zimo udeležil Marjan Keršič-Belač.

KOMISIJA ZA ALPINIZEM pri PZS je letošnje zimo organizirala tri smučarske po-hode. Prvi je bil na Krn in se ga je udeležilo 70 ljubiteljev gorskega smučanja. Žal so ude-leženci obiskali samo Komno, ker je slabo vreme preprečilo turo. Drugi pohod je bil po običajni trasi po Dolini triglavskih jezer, prsko Kanjavca na Velo polje in v dolino Krme. Na tem pohodu si je eden udeležen-cev zlomil nogo, vendar so navzoči člani GRS oskrbeli prenos, tako da je bila tura v redu izpeljana. Tretji pohod je bil na Kanin. Tudi tu vreme ni bilo najbolj naklonjeno udele-žencem, vendar so izredni smučarski tereni presenetili vse udeležence, ki so prvič obi-skali ta predel naših gora.

ZVEZNI ZACETNIŠKI ALPINISTIČNI TE-CAJ je bil aprila na Velem polju. Vodil ga je Janez Krušič. Vreme je bilo tečaju ugod-no, tako da so bodoči alpinisti iz vse države dobili pravo podobo o lepoti zasneženih gora in njihovih nevarnostih. Pod vodstvom izku-šenih alpinistov so tečajniki izvršili nekaj vzponov na vrhove združenih z gorskim smu-čanjem. Tečaj je finansirala JLA.

VZHODNO STENO BRANE sta 17. marca 1963 preplezala Tone Škarja in Metod Hu-mar.

V drugi polovici aprila so Ante Mahkota, Nadja Fajdigova in Branko Pretnar preple-zali SEVERNO STENO KANJAVCA v novi smeri. Stena je najvišja v naših gorah in bi bila vredna obiska v pravih zimskih razme-rah.

Zadnje dni aprila sta Janez Duhovnik in Roman Robas preplezala HUDIČEV STEBER V PRISOJNIKU, mlajši alpinisti iz Medvod pa Hudičev žleb. Tudi slovenska smer v Tri-glavski je bila preplezana letos dvakrat pred 1. majem.

DIREKTNO VSTOPNO VARIANTO na smer Kilar-Fajdigova sta maja 1963 preplezala Tine Mihelič in Tine Zupančič.

Alpinisti, poročajte o svojih vzponih! Evi-denca vzponov je vaša kulturna dolžnost. Uredništvu boste izredno ustregli, če mu boste pošiljali posnetke iz plezanja, tehnične po-drobnosti, sodobno plezalsko motiviko. Alpinistične naveze so športna reprezentanca našega planinstva, zato jim moramo posve-čati resnično pozornost.

občni zbori

PD MARIBOR MATICA. S 2343 člani je PD Maribor-matica po številu članstva še vedno drugo v Sloveniji. Pregled članstva prikazuje, da je v društvo vključeno 254 pionirjev in 773 mladincev. Vsak teden so imeli sestanke, kjer so se dogovarjali o nadaljnjem delu. V poletnem času so delali izlete v Kamniške in Julijske Alpe, udeleževali so se tudi raznih tekmovanj, ki jih je organiziral mariborski koordinacijski odbor. En mladinec je opravil izpit za mladinskega vodnika, drugi pa je zaključil nadaljevalni tečaj. Šest mladincev je tudi opravilo izpit za gorsko stražo. Člani gorske straže, ustanovljene l. 1962, so se udeležili dveh obhodov, v glavnem pa so si nabirali izkušnje, uvajali v terensko delo ter pritegovali k delu nove sodelavce. Opravili so le 6 izletov. 24 planinskih predavanj se je udeležilo veliko število poslušalcev. Društvo je nabavilo zbirko 120 barvnih diapozitivov, ki so bili prikazani na omenjenih predavanjih. Tudi v lanskem letu je izšel zbornik »Planine ob meji«.

AO je pomladil svoje vrste. Odsck je pridobil 10 pripravnikov in bo z njimi začel alpinistično šolo. Člani odseka so izvršili plezalne vzpone. Za Akom, v Amfiteatru, Škrlatici, Križu, Jugovi grapi, ter se udeležili alpinističnega tabora v Vratih in Paklenici. Sodelovali so v smuku čez Pohorje, ki ga je priredila komisija za turno smučanje in se ga je udeležilo 37 članov iz raznih planinskih društev.

Planinsko društvo upravlja tudi 5 planinskih postojank in sicer Ribniško, Mariborsko kočo, Kočo na Zavcarjevem vrhu, zavetišče Urban in kočo na Pesniku, ki pa lansko leto ni bila odprta. Društvo ima s poslovanjem koč velike težave in to predvsem finančnega značaja. Društvo je ukrenilo vse za zmanjšanje izdatkov, štedili so, toda za rešitev teh vprašanj bodo morale priskočiti na pomoč močnejše gospodarske organizacije kot tudi občinski odbori.

Društvo ima v načrtu zgraditev vlečnice pri Ribniški koči, kar bi tudi povečalo promet. Z razpoložljivimi finančnimi sredstvi so v Ribniški koči obnovili pod, za kar so člani prispevali preko 450 udarniških ur. Z namestitvijo novih oskrbnikov na nekaterih kočah je društvo pridobilo nove sodelavce.

V društvu deluje tudi komisija za zaščito prirode, ki se je pri uresničevanju svojih nalog povezala z gorsko stražo, mladinskim odsekom, hortikulturnim društvom in Zavodom za spomeniško varstvo.

PD ŠOŠTANJ. Po odhodu dolgoletnega predsednika društva tov. Stegnarja je društvo v znak priznanja za vse delo in skrb, ki jo je

ta neumorni planinec vložil v planinsko društvo, preimenovalo Dom na Slemenu v Andrejev dom na Slemenu.

Glede na to, da je obisk doma vsako leto večji in da bi ustvarili turistični center, se je osnoval gospodarski koordinacijski odbor. Dom, ki leži ob glavni prometni cestni zvezi Šoštanj-Sentvid-Crna in povezuje Mežiško, Šaleško in Savinjsko dolino, naj bi skupno s smučarskim domom Elektrarne Šoštanj postal rekreacijski center in kot tak prispeval k planinsko turistični dejavnosti. Z najetjem kredita v znesku 4,5 milj. din, s sredstvi društva in sredstvi, ki bi jih bili pripravljene prispevati delovni kolektivi, bi adaptirali dom, uredili verando, nabavili novo opremo, uredili okolico in parkirni prostor, postavili snegobrane pod Orlom, uredili elektrifikacijo, smučarsko stezo in skakalnico, zgradili žičnico sedežnico ali vsaj vlečnico iz Slanice. Alpinistična dejavnost društva je otežkočena predvsem zaradi oddaljenosti od gora kot tudi zaradi prezaoplenosti članov. Kljub temu so izvedli 23 letnih in 8 zimskih vzponov, predvsem v Savinjskih Alpah in severni triglavski steni. Poleg tega je odsek skušal najti oblike za poživitev mladinskega odseka, vendar je naletel na razne objektivne in subjektivne težave. Predlagali so, naj bi se MO popolnoma osamosvojil in zajel delavsko mladino, ki še ni vključena v sorodne organizacije. Na občnem zboru so ustanovili mladinski odsek in gorsko stražo.

PD POLJČANE. Dejavnost PD Poljčane je bila v lanskem letu v glavnem usmerjena na zgraditev železnega razglednega stolpa na vrhu Boča. Potrebno je bilo dosti truda in požrtvovalnosti, da je uspelo dobiti sredstva za izgradnjo tega objekta, ki je stal ca. 8 milj. dinarjev. Polno razumevanja za to gradnjo sta pokazala ObLO Slov. Bistrica in Šmarje pri Jelšah, ki sta nudila precejšnjo pomoč društvu in hkrati omogočila uresničiti to dolgoletno željo društva.

Za razširjanje planinske miselnosti sta bila ustanovljena pododbora v sosednji Rogški Slatini in Šmarju pri Jelšah. Ta pododbora pa dosedaj nista imela prave povezave z matičnim društvom.

Propagandna sekcija je organizirala skupinske izlete in sicer 12 enodnevni ter 9 večdnevni izletov predvsem v Kamniške in Julijske Alpe.

V 33-letnem obstoju društva deluje še drugo leto mladinski odsek. Ustanovili so pionirsko skupino na osemletki v Poljčanah, katere člani so se udeležili 4 izletov, tekmovanja za Milovanovičev memorial in tečaja za mladinske vodnike na Kozjaku. Člani mladinskega odseka so uspešno delovali pod vodstvom tov. Dragice Klanjšček. Udeležili so se akcij koordinacijskega odbora, organizirali 18 izletov in priredili predavanja za pionirsko skupino. Dobro so delovali tudi na področju propagande, izšolali so dva vodnika na tečaju na Kozjaku, 3 gorske stražarje in uspešno delovali pri markiranju poti.

PD RADEČE. V PD Radeče je vključenih 241 članov. Čeprav je v društvu 81 mladih članov, ti niso vključeni v mladinski odsek. Na občnem zboru so med drugim sprejeli sklep, da se z organiziranjem raznih izletov pritegne mladina v planinsko dejavnost in da se ustanovi mladinski odsek.

Zaradi majhnih finančnih sredstev so v lanskem letu izvršili le popravilo koč na Prehodavcih in nabavili nekoliko inventarja. Pri premagovanju raznih težav te oddaljene visokogorske postojanke pa je potrebno omeniti pomoč, ki jo je nudila Tovarna papirja Radeč. Velik obisk te koč, zlasti v avgustu, je pokazal, kako je ta koč priljubljena pri naših in tujih planincih. Iz vpisne knjige je razvidno, da je koč obiskalo v času od 1. julija do 15. septembra 2460 obiskovalcev. Glede na težave pri preskrbi z vodo, ki nastopajo zlasti poleti, je bilo predlagano, da se povečajo rezervoarji za vodo.

Člani društva so silno zainteresirani za gradnjo Doma na Lovrencu, to je v neposredni bližini Radeč. Ta svoj predlog podpirajo s tem, da ima tamkajšnje zavetišče vsako leto večji obisk.

Društvo je povezano s sosednjimi planinskimi društvi v zasavskem koordinacijskem odboru. Glavno dosedanje skupno delo je bila zasavska transverzala, vodnik in enoten režim pri cenah.

PD MENGEŠ. Iz pregleda dela, izvršenega v lanskem letu, je razvidno, da je društvo nudilo močno podporo mladinskemu odseku, ki se je s svojim delom dobro uveljavil. Organizirali so tri predavanja, ki se jih je udeležilo lepo število mladih ljubiteljev planin. Udeležili so se tudi izleta na Javorniški rovt, v Aljažev dom in na Kokrsko sedlo, medtem ko so se izleta po transverzali od Jezerskega do Vršiča udeležili starejši mladinci. Navzoči so bili na tečajih in sestankih, ki jih je organiziral koordinacijski odbor Ljubljane, mladinski odsek Kamnika in mladinska komisija pri PZS. Markacijska sekcija mladinskega odseka je markirala pot od Mengeške koč preko Dobena do razglednega stolpa. Boljši uspeh pa bi bil vsekakor dosežen, če bi mladi planinci imeli več opore v šolah.

Nedelavnost propagandnega in foto odseka društva je vplivalo na to, da je bila povezava članov z društvom dokaj slaba. Gradnja nove depandance pri Mengeški koči traja že drugo leto. V glavnem so bila izvršena tatarska dela. Pri gradnji rezervoarja za Mengeški vodovod na Gobavici so popravili cesto. Motorna vozila pridejo zdaj skoraj do koč.

PD IDRİJA. Veliko težav smo imeli Idričani z gospodarsko dejavnostjo in to predvsem z oskrbovanjem postojank, zaradi pritožb glede oskrbnikov, dotrajanosti postojank itd. Javornik, prvo koč, ki so jo otvorili že pred 10 leti, so morali na zahtevo sanitarne inšpekcije zapreti. Težka elementarna neugoda v oktobru 1961 je še poslabšala že itak slabo stanje koč. Z najetjem kredita in s

prostovoljnimi delom so se člani društva obvezali, da bodo koč na Javorniku usposobili in jo ponovno odprli za 80-letnico društva. Čeprav je hleviška postojanka zelo priljubljena točka, je še vedno pasivna. K temu pa nemalo pripomorejo težave z oskrbnico te koč.

Na Sivki so bila izvršena razna manjša popravila in odpravljene pomanjkljivosti, ki jih je ugotovila sanitarna inšpekcija.

V juniju 1961 leta je bila v zasebni hiši odprta postojanka na Jelenku, ki privabi zlasti spomladi ljubitelje alpske flore. Največ težav so imeli pri oskrbovanju Doma na Vojškem, ki ima 6 ali celo več mesecev mrtvo sezono.

O vseh važnejših dogodkih iz življenja društva je propagandni odsek poročal v dnevnikih časopisih. V lanskem letu so skupno z Mestnim muzejem in filatelističnim društvom organizirali skromno razstavo.

Od 842 vpisanih je bilo 223 pionirjev, 163 mladincev in 450 članov. Delo s šolsko mladino je uspešno vodil tov. Crnologar. Z mladino, razdeljeno po starostnih skupinah, je prirejal izlete, predvsem v okolico Idrije, na Ratitovec, Sorško planino, Nanos, Razor planino, Škrbino in Vrsno. Mladi planinci so se skupno s primorsko skupino udeležili pohoda od Cerknega čez Porezen, Bohinjske gore in čez Triglav v Vrata. Na orientacijskem pohodu primorske skupine na Nanosu je mladinska ekipa Idrije zasedla 1. mesto. Na tradicionalnem pohodu za Milovanovičev pokal so zasedli 5. mesto.

PD DOVJE MOJSTRANA. Lepe uspehe je zabeležil alpinistični odsek planinskega društva Dovje-Mojstrana. Izvedli so 78 plezalnih vzponov v vseh težavnostnih stopnjah ter 13 zimskih vzponov. Posamezno ali v manjših skupinah so izvedli še 82 pohodov na vrhove nad 2000 m višine. S prostovoljnimi delom so pomagali pri popravilu poti in pri nujnih delih postojanke v Vratih. Težave imajo pri pridobivanju novih članov in pri nabavljanju opreme, zlasti zimske. Mladinski odsek ni izvršil svojega letnega programa dela ter bo potrebno večjo pozornost posvetiti delovanju tega odseka.

Gospodarski odsek ima precej težav pri premagovanju vedno večjega prometa Aljažvega doma v Vratih, ki je bil zgrajen že pred 53 leti in ne ustreza današnjemu prometu. Za dobro oskrbovanje tega doma ima precej zaslug tudi dolgoletna oskrbnica Tinca Zime, ki je bila med drugimi člani društva odlikovana s srebrno značko PZS.

V sklopu društva deluje tudi knjižnica in postaja GRS.

PD BLEĐ. V planinskem društvu Bled delujejo mladinski, propagandni, markacijski in gospodarski odsek.

Delo mladinskega odseka je bilo sicer pestro, vendar pa ne tako kot prejšnja leta. V odseku je vključenih 350 pionirjev in 110 mladincev. Skupno s TVĐ Partizan so organizi-

ruli smučarske tekme, sami so izvedli taborjenje na morju, udeležili so se pohoda za Milovanovičev memorial ter sodelovali z drugimi organizacijami. Delo propagandnega odseka je slonelo na vodji odseka. Markacisti so obšli planinska pota na svojem območju in s pomočjo vojske markirali odnosno obnovili markacije, popravili nekaj poti in namestili orientacijske table.

Trd orih predstavlja izbira in nameščanje personala v postojankah. Finančni steber je gostišče Murka, ki se preimenuje v Dom planincev »Murka«.

Finančno pozitivno poslovanje je imela postojanka Straža, medtem ko je treba postojanko na Lipanci še vedno subvencionirati. Ker je dejavnost društva važna v glavni turistični sezoni ter so posamezni člani društva angažirani pri turizmu, je bilo predlagano, da bi delo med glavno poletno sezono prevzela mladina. Na obnem zboru je bil ustanovljen odsek za varstvo prirode in gorska straža.

PD ČRNUČE. Največ truda je PD Črnuče vložilo v gradnjo novega planinskega doma na Mali planini.

Mladinska sekcija je organizirala delovne brigade za gradnjo tega doma. Do sedaj so izkopali za temelje, klet in greznico, betonirali obodne zidove in delno uredili okolico. Vrednost celotnih izvršenih del po gradbenih normah znaša din 975 600.

V mladinski odsek je vključeno 45 mladincev in 123 pionirjev. Posamezniki ali manjše skupine članov odseka so prehodili pot od Pohorja, Kamniških Alp, Karavank do Julijcev. Pridno so sodelovali s koordinacijskimi odbori, pomagali pri izgradnji doma, skrbeli za propagandno omarico. Za mlade ljubitelje planin sta bili organizirani dve predavanji z barvnimi diapozitivi.

Vzgojna in propagandna dejavnost je v tem letu nekoliko popustila.

V PD Črnuče so vključene še sekcije članov Tovarne Belinka, Tovarna kovinske galanterije, Elma, Jambor oziroma Energoinvest.

PD LITOSTROJ. Veliko skrb je PD Litostroj posvetilo propagandi za skupinske izlete. Prirejani so bili izleti na Golico, Vršič, Begunjsko, Prisojnik, Jalovec, Triglav, Kamniške planine ter preko 30 skupinskih izletov na Soriško planino.

Gospodarski odsek je tudi letos pokazal največ agilnosti in prizadevnosti. Koča na Soriški planini je bila zelo dobro obiskana, saj se je bruto dohodek v obdobju od leta 1960 do 1962 povečal za 3 719 880 dinarjev ali za 120%. Zaradi večjega obiska je bilo treba marsikaj v koči dopolniti. Društvo je sklenilo elektrificirati postojanko. V ta namen so najeli kredit in postavili daljnovode v dolžini 3 km. V tej akciji so se odrezali tudi člani društva, ki so s prostovoljnim delom doprinesli svoj delež v vrednosti 1 milijona dinarjev. Poleg tega je bila izvršena preureditev kuhinje in razna popravila na obstoječih

stavbah. Problem je še preskrba z vodo zlati v zimskem in letnem času, nabava opreme in vlečnica. V okviru društva je bil lansko leto ustanovljen mladinski odsek, ki pa vkljub materialni podpori ni zaživel. Pregled mladine prikazuje, da je od 70 vključenih mladincev preko 90% starih nad 20 let in da mladina do 20 let starosti, ki tvori pretežno večino kolektiva, sploh ni vključena v to dejavnost.

Člani alpinističnega odseka so opravili precej tur v visoki in srednjegorski svet in izvedli 33 vzponov med njimi 6 prvenstvenih. Poleg alpinističnega udejstvovanja v naših Alpah je 1 član odseka plezal v Valiških Alpah. Člani odseka so sodelovali pri vodstvu izletov, pomagali so s prostovoljnim delom pri delih na Soriški planini, organizirali so plezalni tečaj, pripravniki — smučarji pa so se udeležili raznih smučarskih tekmovanj. Da bi poživili delo, so na obnem zboru sklenili, da se PD Litostroj vključi v rekreacijsko delovanje podjetja.

PD PTT MARIBOR. Občni zbor je pričel s planinsko pesmijo pevskega zbora KUD Pošta in predvajanjem filma Počitniški domovi in barvnih diapozitivov. Poleg predstavnikov mariborskih PD in PD PTT Ljubljana so se obnega zbora udeležili še predsednik SZDL občine Maribor-Center tov. Mirko Čepič, org. sekretar obč. komiteja ZK Maribor tov. Drago Balažič, direktor Skupnosti PTT podjetij SRS tov. Jože Gerbec, predsednik Ljudske tehnike PTT Ljubljana in predsednik broderskega društva Galeb, medtem ko je UO PZS zastopal njegov član tov. prof. Ivan Šumljak.

UO si je prizadeval, da bi članstvo izpolnjevalo poslanstvo planinskega društva ter jih je zato skušal čim tesneje povezati z društvom. Prirejali so skupinske izlete, ki naj bi članom omogočili bivanje v naravi. Zaradi okvare vozila, ki jim je bil dan na razpolago za izlete, so izvršili le 8 od 11 planiranih izletov. Njegove skupine v Ptuj, Slovenski Bistrici in v Dravogradu so samostojno prirejale izlete.

S takim delovanjem je skušal UO pomnožiti društvo 132 novih članov. Pridobili so tudi nekaj naročnikov na Planinski Vestnik. Markacisti so obnovili slabe markacije od Slovenjgradca preko Plešivca do Križana, popravili pa so tudi približno 800 m zgornjega dela poti Kotlje-Kotnik.

Posebno skrb je društvo posvetilo mladinskemu odseku, ki obstaja šele eno leto. Od 30 je narastel sedaj že na 51 članov. Odsek je izvršil več skupinskih izletov, kakor na društveni dom pod Plešivcem, v Logarsko dolino, Okrešelj in na Kamniško sedlo, v novo Velenje in Velenjsko jezero ter od Vrat čez Triglav, mimo Triglavskih sedmerih jezer in preko Komne do Bohinja, udeležil pa se je tudi večine skupinskih izletov starejših članov na Peco, na Vršič, na Kokrsko sedlo, na Grintovec ter v okviru KO mariborskega okraja izleta na Lisco in na Bohor. Dalje so

se udeležili X. zbora PTT planincev Jugoslavije junija v Jastrebcu in sodelovali pri 5. tradicionalnem partizanskem pohodu čez Pohorje od Žičnice preko Treh žebcljev in Slovenj Gradca do Plčivca. Poleg vsega tega pa so redno obiskovali vse seje mladinskega koordinacijskega odbora, ki so se vršile pri Treh žebcljih, na Mariborski koči, na planinskem domu Kozjak, na Ruški koči, v Rušah in na pošarskem domu pod Plešivcem ter se udeležili mladinskega posveta na Zasavski gori in Celjski koči. Sodelovali so še pri izvedbi Titove štafete in pri postavljanju mladinskega tabora na Pesku. Udeležili so se tudi predavanj, ki jih je organiziralo PD TAM Maribor in PD Maribor-matica.

Težišče dela gospodarske komisije je bilo na Pošarskem domu pod Plešivcem, ki je izredno otežkočeno zaradi velike oddaljenosti od sedeža društva. Da bi si olajšali delo, so za material, ki ga morajo na kočo deloma prevažati, deloma pa prenašati, pri Kotnikovi bajti postavili skladišče — barako, ki jo je poklonilo podljetje. V postojanki sami so preuredili električno napeljavo ter nabavili električni boiler in prepotrebni umivalni kotrili za pomivanje posode in montirali novo točilno mizo z omarico. Poleg tega so še na vzhodni strani novozgrajene betonske kleti zaradi izolacije zgradili 10 m dolgo in 1 m visoko kamnito škarko, ostale strani kleti pa izolirali z zemeljskim nasipom in montirali v kleti vodovodno instalacijo. Po vpisni knjigi je leta 1982 obiskalo 3392 planincev, v primerjavi z letom 1961 kar 662 obiskovalcev manj. Kljub manjšemu številu obiskovalcev pa se je promet postojanke dvignil od din 1 6604 230 na din 2 406 177. Člani PD PTT uživajo v koči 20% popust pri hrani in pijači. V lanskem letu so štirje člani končali transversalno pot in sicer tov. Tilka Kočar, Martin Prevorčnik, Jože Samec in Ivan Rodošek. Transverzalne značke so jim bile izročene na razširjeni slavnostni odborovi seji v koči pod Plešivcem, poleg tega pa jih je primerno nagradilo tudi društvo. Tov. Kočarjeva je prva ženska v društvu, ki je prehodila transversalo. Društvo prireja vsako leto tudi tradicionalni skupinski partizanski pohod preko Pohorja do svoje postojanke pod Plešivcem. Vsak član, ki petkrat izvrši ta pohod, prejme od društva posebno častno značko. Po lanskoletnem petem pohodu sta si pridobila častno značko tov. Tilka Kočar in Franci Kleindienst.

PD RAVNE NA KOROŠKEM. Ker je društveni občni zbor sovpadel s 70-letnico slovenske planinske organizacije, je mladinski odsek najprej priredil kratek kulturni program, nato pa je tov. Janez Gorjanc podal kratek historiat slovenskega planinstva. Zatem so najzaslužnejši člani tega društva prejeli častne znake, s katerimi jih je odlikoval PSJ. Ob tej priložnosti so prejeli vodniške znake tudi mladinci. Največji problem je bil ta, ker društvo še vedno ni uspelo dobiti primernih prostorov

za svojo društveno pisarno. Društvo ima kar lepo knjižnico oziroma planinsko literaturo v vrednosti okrog 60 000 din, ki pa je sedaj raztresena pri raznih članih UO in ni na razpolago širšemu krogu planincev. Precejšen problem je bil vprašanje tajnika.

Dejavnost mladinskega odseka je bila živahna. Za 1. maj so mladinci izvedli kresovanje, sodelovali so pri Titovi štafeti, udeležili so se mladinskega tabora na Kozari ter sodelovali na paradi in na izletih na Uršljo goro, Peco, Raduho in Smrekovec. Štirje mladinci so se udeležili tudi vodniškega seminarja na Smrekovcu. Vodniških sestankov je bilo 12. Odsek šteje 60 aktivnih članov. Delavnost je upadla. Vzrok tiči v vodniških vrstah, kajti te niso mogle zaradi objektivnih vzrokov storiti tega, kar bi morale. K manjši aktivnosti je prispevalo tudi zelo rahlo sodelovanje s starejšimi člani. Prišli so do zaključka, da bodo morali najprej urediti organizacijo in s tem tudi vodnike smotrneje uporabiti in to z delitvijo mladinskega odseka na posamezne skupine, ki bi imele največ 8 do 15 članov.

Člani alpinističnega odseka so opravili 117 letnih in 16 zimskih vzponov. Od letnih vzponov je več kot polovica od IV. do VI. težavnostne stopnje. Med najlepše in najtežavnejše ponovitve sodijo direktna smer v Štajerski Rinki, Gradišnikova smer v severni steni Planjave, Ogrinova smer v severni steni Ojstrice, Čopov steber v Triglavski steni, Prusik-Salajeva smer v Triglavski steni, ki je bila »solo« preplezana, in raz v Jalovcu. Alpinisti so se udeležili tudi alpinističnega tabora na Okrešlju. S plezalno šolo, ki sta jo vodila tov. Pisko Peter in Dušan Kukovec, je bilo alpinistom pripravnikom omogočeno uspešno sodelovanje na taboru na Okrešlju, kjer so preplezali vrsto težkih in lepih smeri. Člani odseka so tudi sodelovali v dveh reševalnih akcijah, v Brani in v Ojstrici in v dveh poizvedovalnih akcijah. V času turističnega tedna v Črni so demonstrirali plezanje v Obistrovih pečeh nad Črno. Večletno prizadevanje, da bi združili alpinistične odseke Meziške doline, je končno rodilo uspeh. Odseki iz Raven, Črne in Mečice so se združili v koroški alpinistični odsek. Svoj večletni namen, zgraditi na Narovskih ledinah planinsko postojanko, je moralo društvo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev opustiti. Začasno pa si bo pomagalo s provizorijem, ki ga je dobilo v najem od rudnika Mežica in katerega bodo postavili na Narovskih ledinah ter ga primerno adaptirali.

PD HRASTNIK. Društvo je konec lanskega leta vključevalo v svoje vrste 183 pionirjev, 108 mladincev in 550 članov, skupaj torej 841. Z mladinskim odsekom je bil UO v dobri povezavi in so se predstavniki mladih planincev udeleževali odborovih sej. Premalo pomoči je odbor odseku nudil pri organizaciji izletov in predavanj z barvnimi diapozitivi. To je bila predvsem naloga propagandnega odseka. Kljub temu so mladi planinci osnovne šole narodnega heroja Rajka izvedli niz uspešnih

akcij, kakor masovni izlet na Janče, katerega so se udeležili tudi njihovi najmlajši, t. j. pionirji od 1. do 5. razreda, udeležili so se turnega smuka na Mozirskih planinah, organizirali so izlet na Zasavsko goro, najbolj zahtevna njihova tura pa je bila tridnevni izlet v Triglavsko pogorje. Zadnji izlet so izvedli septembra skupno z mladinci osnovne šole Ivana Cankarja v Kranjsko goro, kjer so se peljali z žičnico na Vitranc in se popzpeli na Cipernik.

Alpinistični odsek ni bil delaven in sploh ni imel nikake povezave z UO PD. Eden od vzrokov za to je bil ta, da mu društvo ni moglo nuditi potrebne finančne pomoči za nabavo potrebnih rekvizitov. Odsek ni poskrbel za naraščaj.

Gospodarstvo društva je vodil 5 članski gospodarski odbor. V glavnem so skrbeli za oskrbo postojanke na Kalu, katere vzdrževanje je bilo v pretekli ostri zimi otežkočeno. Sneg je namreč povzročil na strehi kočje znatno škodo, največjo pa na verandi, ki se je porušila. Obisk postojanke je napram prejšnjemu letu nekoliko nazadoval in je bil tudi promet kočje za 583 000 din manjši. V celoti je znašal promet kočje 4 933 300 din. Na alkoholne pijače je odpadlo 3 094 000 din, na brezalkoholne pijače 332 000 din, na hrano 1 244 000 din in na ostalo 263 300 din. Svoje dopuste je tudi lansko leto koristilo na postojanki precejšnje število članov kolektiva rudnika Trbovlje-IIrastnik in drugih. Slabši finančni uspeh postojanke pripisuje gospodarski odsek društva nerealni kalkulaciji, morda pa je bilo vzrok temu tudi neažurno knjigovodstvo društva oziroma postojanke. Zaradi večkratnega menjavanja knjigovodij in neažurnosti knjigovodstva društvo ni redno plačevalo računov dobaviteljem in se je zaradi tega večkrat znašlo pred tožbami. Končni rezultat je bil ta, da je društvo zaključilo poslovno leto z manjšo izgubo.

UO je tesno sodelovalo s koordinacijskim odborom zasavskih PD in se po svojih predstavnikih udeleževal vseh sestankov tega odbora. Zasavsko planinsko pot so končali trije člani, slovensko planinsko transverzalo pa en član. Samostojnih izletov z avtobusi društvo ni organiziralo, pač pa se je glede teh povežalo s TD Trbovlje. Na Planinski Vestnik je naročenih le dobrih 6% članstva, kar pa je odločno premalo.

PD GORNJA RADGONA. Društvo obstaja komaj leto dni, vendar je pa že sedaj pokazalo zavidljive uspehe. Od 116 članov, kolikor jih šteje društvo, se je občnega zbora udeležilo kar 92 članov. Ta podatek kaže veliko zavednost in discipliniranost članstva. Iz izčrpnega poročila predsednika tov. Ivana Bombeka o delu, težavah in uspehih društva lahko razberemo, da je društvo marljivo delalo. V enem letu svojega obstoja je društvo za več kakor 100% pomnožilo svoje vrste, aktivno delovalo v javnem življenju ter izvedlo več planinskih pohodov v Julijske in Savinjske Alpe. Do občnega zbora je UO zbral še 24

novih naročnikov na Planinski Vestnik. Društvo upa, da bodo družbeno-politični faktorji v tem letu pokazali več razumevanja za društvene potrebe, predvsem za pomoč novo ustanovljenemu mladinskemu in pionirskemu odseku društva. Povečana agilnost in splošna dejavnost društva naj bi sodila v priprave pomurskih PD v počastitev 70-letnice obstoja slovenske planinske organizacije.

Po zaključku občnega zbora in po pozdravu člana UO PZS tov. prof. Ivana Šumljaka, so planinci iz Ljutomerca predvajali zbranim barvne posnetke iz poti čez Pohorje in iz poti po Karavankah, popoldne pred obnim zborom pa je številnim mladincem in pionirjem prof. Šumljak predvajal svoje lastne barvne diapozitive o zanimivosti Pohorja. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Ivan Bombek.

PD DOMŽALE. Društvo je v pretekli poslovni dobi marljivo delalo. Veliko skrb je posvečevalo mladinskemu odseku, ki šteje 128 mladincev in 250 pionirjev, žal pa zaradi nekaterih objektivnih razlogov ni doseglo takih uspehov, kakor so jih želeli. Po šolah so razpisali nagradni natečaj za najboljše naloge »Moje najlepše doživetje na izletu v gorah«, na katerem pa so sodelovali le mladi planinci osnovne šole Dob, Brdo, Moravče in I. osnovna šola Domžale, medtem ko sta osnovni šoli Radomlje in II. osnovna šola Domžale odstopili. Dijaki, ki so napisali na vsaki šoli prvi dve najboljši nalogi, so šli na brezplačni društveni izlet na Vel. Planino, od tu pa preko Presedlaja v Kamniško Bistrico. Dijaki, katerim so ocenili naloge za III. mesto, so prejeli knjigo »Stene in grebeni«. Za mladino je društvo organiziralo dvojice predavanj in sicer na šoli v Radomljah. Številna mladina pa je obiskovala tudi ostala predavanja v kinodvorani v Domžalah. Po številnem obisku društvo sklepa, da so taka predavanja zaželena. Člani mladinskega odseka so se udeležili še posveta ljubljanskega mladinskega koordinacijskega odbora na Vel. Planini in posveta mladinske komisije pri PZS na Celjski koči.

Društvo nima lastnega alpinističnega odseka in so njegovi alpinisti vključeni v AO Kamnik. Ima 1 člana in 4 pripravnike, ki so lani preplezali 32 smeri, t. j. 6 zimskih in 26 letnih. Od teh so bili tudi trije prvenstveni in sicer direktna smer v centralnem steburu Kalške gore, zimska smer nad slapom v Repovem kotu v južni steni Planjave in smer ob poči v JZ steni Planjave z direktnim sestopom preko severne stene Planjave v Logarsko dolino. Preplezali pa so še tudi druge težke smeri, sicer ponovljene, kakor severno steno Rzenika, severno steno Kalške gore, južno steno Skute, severno steno Ojstrice itd. Vsi domžalski alpinisti so se udeležili tudi plezalnega tabora oziroma tečaja, ki ga je organiziral AO Kamnik v skalovju Starega grada nad Kamnikom in plezalne šole. En član se je skupno s kamniškimi alpinisti udeležil tudi alpinistične odprave v Centralne Alpe. Alpi-

nisti pa so bili v veliko pomoč tudi gorski reševalni službi, mladinskemu odseku in načelniku markacijskega odseka. Za nabavo opreme je prejel odsek 100 000 din, za kritje stroškov odprave pa 60 000 din.

Markacijski odsek je svojo nalogo nadvse zadovoljivo opravil. Na novo markiral pot od Podkrajnika do Gojške planine in od Gojške planine preko Marjanjih njiv in skozi Krivčavo, na novo postavili štiri železne drogove s kažipoti za zimsko markacijo, kažipote in drogove od Presedlaja do Korošice prebarvali, ponovno so zavarovali kritična mesta na poti preko Konja, vbetonirali več klinov in dva nosilna drogova, preko katerih so napeljali okrog 20 m žične vrvi. Delno so obnovili in popravili markacije na območju Limbarske gore in Sv. Mohorja. Člani odseka so za ta dela porabili nad 200 prostovoljnih delovnih ur.

Delaven je bil tudi propagandni odsek, ki je organiziral 9 predavanj in sicer pet za mladince, ostale pa za odrasle člane. Organiziral je tudi lepo uspel izlet na Golico. Največ njihovih članov obiskuje pač Vel. planino, kjer ima društvo lastno postojanko, eno najlepših v Kamniških Alpah. Društvo je vključevalo v celoti 650 članov.

Velika je bila tudi dejavnost gospodarskega odseka, ki je skoraj popolnoma prenovil postojanko na Vel. planini. Prostore je preuredil tako, da je v prejšnjo kuhinjo namestil točilnico, v zadnje neizkoriščene prostore pa namestil kuhinjo in shrambo. Vse prostore je tlakoval. Napeljal je tudi vodo na črpalko, električni štedilnik in v glavnem namestil novo opremo. Vse prostore je prepleskal, jedilnica pa je dobila nove stole in kroparske lestence. Izvršil je tudi potrebna popravila na tovarni žičnici. Vsa zidarska in pleskarska dela so stala 927 165 din, oprema 659 128 din, popravilo žičnice pa 210 380 din. Promet doma je znašal skupaj 5 402 000 din, od česar odpade 3 628 000 din na potrošnjo pijačo, 1 043 000 din na hrano, 350 000 din je znašal inkaso prenočnin, inkaso za razne usluge pa je znašal 381 000 din. Ugotovitev, da se je v domu potrošilo 6551 litrov alkoholnih in le 1735 litrov brezalkoholnih pijač, ni razveseljiva. Dejstvo, da je bilo vpisanih le 1415 gostov s 2337 nočinami, kaže na to, da ni bilo vse, kakor bi moralo biti in da zato tudi ni nič čudno, če je dom zaključil s pasivo okrog 400 000 din. Velike težave je imelo društvo z oskrbnim kadrom.

Društvo bo tudi v bodoče vodil dosedanji agilni predsednik tov. Mitja Zupančič.

PD SOLČAVA. Občni zbor se je vršil v navzočnosti 85 članov dne 28. 4. 1963 v prostorih Zadrúžnega doma v Solčavi. Na zboru so bili navzoči še zastopniki PD Luče in član UO PZS tov. Dušan Gradišnik, pozdravili pa sta ga še pionirski štafeta, ki je prispela iz postojanke Podolševe, in mladinska štafeta, ki je prinesla pozdrave izpod Ojstrice. Potem ko je društveni predsednik tov. Anton Tkovic na kratko orisal historiat slovenske

planinske organizacije, ki slavi letos 70-letnico svojega obstoja, je podal tudi kratek pregled dela društva, ki je praznovalo dne 31. 5. letos 10-letnico svojega dela.

Društvo oskrbuje Zavetišče pod Ojstrico in Kočo pod Olševo, prvo le tri mesece v letu. Koča je imela le skromen promet 335 000 din. V vpisni knjigi je bilo zabeleženih 945 planincev. Zavetišče skrbno upravlja tov. Jerica Krivec. Koča pod Olševo je oskrbovana skozi vse leto, vendar pa je mogoče v njej dobiti le alkoholne in brezalkoholne pijače, tobačne izdelke in razglednice. Koča ni društvena last in zato društvo plačuje lastniku koč, ki oskrbuje postojanko za najemnino 20 % od prodanih pijač. Koča je imela v lanskem letu 338 000 din prometa. Ker je bila stavba med vojno požgana in jo lastnik ni mogel popolnoma obnoviti, koč nima prenočišč in kuhinje. Večji obisk te postojanke zavira državna meja, ker je za vstop do Potočke zijalke in na Olševo potrebno dovoljenje za vstop v obmejni pas. Tudi Zavetišče pod Ojstrico ni društvena last. Društveni člani so lani opravili 240 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti 48 000 din. Društvo vključuje 95 članov in je napram prejšnjemu letu zvišalo število članstva za 22.

PD MARIBORSKE TEKSTILNE TOVARNE

Iz planinske skupine pri Mariborski tekstilni tovarni se je osnovalo samostojno planinsko društvo, ki je štelu na ustanovnem občnem zboru 1. 4. 1962. leta 340 članov. Danes šteje društvo že 497 članov, porast za 46 %.

V preteklem letu je društvo priredilo 18 izletov. Na izletih so obiskali planinske postojanke in vrhove na Kozjaku, Pohorju, Boču, Zasavju, Karavankah, Savinjskih in Julijskih Alpah, Idrijskem hribovju, Učki, Zasavski planinski poti in po drugih planinskih poteh. Za slovensko planinsko transverzalo je bilo izdanih 48, za zasavsko planinsko pot pa 25 kontrolnih knjižic. 8 članov društva je prehodilo slovensko planinsko transverzalo od Maribora do Ankarana.

Ceprav je bila že na ustanovnem občnem zboru predlagana ustanovitev mladinskega odseka, do ustanovitve ni prišlo.

PD GOZD-MARTULJK. PD Gozd-Martuljk

je v preteklem letu ustanovil mladinski odsek, ki je prav uspešno deloval. Načelnik odseka tov. Anton Oman je vodil delo s 44 pionirji in 43 mladinci. Uspešno so priredili izlet na Triglav, na Storžič, na martuljske vrhove in izvedli enotedenski smučarski trening za Akom. Zelo so uspele tudi sankarske tekme, saj se jih je udeležilo preko 60 tekmovalcev. Za Gorsko stražo je 5 mladincev opravilo izpit in dva sta se udeležila tečaja za mladinske vodnike, ki jih je organiziral koordinacijski odbor.

Razumevanje za težki finančni položaj društva je pokazala komuna, ki je dala dotacijo za najnujnejše stroške.

PD KUM-TRBOVLJE. Društveno postojanko na Kumu je v preteklem letu obiskalo — gledano po vpisni knjigi — 2893 planincev, nedvomno pa je to število mnogo višje. Znatno pa se je znanjšal finančni promet postojanke, ki je znašal lansko leto le 841 800 din nasproti prometu 1 192 420 din v prejšnjem letu in končno tudi izkazal izgubo v višini 292 637 din.

Pičla finančna sredstva, s katerimi je društvo razpolagalo, niso dovoljevala kakih večjih del na postojanki. Zato so delno obnovili le najnujnejši inventar. Markacijski odsek je dobro skrbel za markacije svojega področja, ni pa opravil svoje naloge propagandni odsek. Tudi delo z mladino ni bilo najboljše. Število članstva se je znižalo za 111 članov. Vsekakor je to dokaj negativna slika društvenega dela in resno opozorilo, da bo društvo ponovno poprijelo za delo in doseglo uspehe, kakršnih smo pri njem navajeni.

PD NOVO MESTO. Društvo zadnja leta vidno napreduje, občni zbori so iz leta v leto boljše obiskani, številnejši pa so tudi vsakoletni društveni uspehi, dokaz, da je uprava društva v skrbnih rokah.

Število članstva neprestano raste tako, da je sklep lanskoletnega občnega zbora, da bo društvo v letu 1962 doseglo število 500 članov, krepko prekoračen, saj se je povzpelo že na 571 članov. Posebno je razveseljivo, da so v svoje vrste zajeli skoraj vse planince pri ZTP Novo mesto, ki jih je kar 94. Dalje ima društvo v Farmisu 20 članov, v Novoteksu 64 članov, na osnovni šoli Katje Rupena 100 mladincev in pionirjev, na učiteljsku 46, na gimnaziji 40 itd. Kljub visokemu številu že vpisanih članov pa namerava društvo vključiti v svoje vrste še večje število občanov, tako da bo to res eno najmnogičnejših društev v Novem mestu.

V obdobju od konca junija 1962 pa do septembra je društvo organiziralo vsako nedeljo izlete v Kamniške planine, na Kum in na ostale postojanke v Zasavju, na Pohorje, na Zumberak, v Julijce, zlasti pa na Triglav in Mangrt, partizanski Rog in drugam. Večina izletov je bila objavljena v Dolenjskem listu in to brezplačno. Izletov bodisi peš, z vlakom oz. z avtobusom se je udeleževalo izredno število planincev. Posebno uspešni in množični so bili izleti na Triglav, na Mangrt, Kum, Golico in Gorjance. Neverjetno je, kakšno zanimanje so pokazali za izlete v naše planine ravno mladinci in delavci v podjetju ZTP, Novoteksu in Farmisu. Izkušnje lanskega leta narekujejo UO, da z delom v tej smeri nadaljuje tudi letos. Društvenih izletov se udeležujejo tudi nekateri starejši planinci, kakor npr. 72 letni planinec Luzar, ki se je podal na tvegano pot po severno-zapadni steni Mangrta. Društvo je organiziralo večje število predavanj z barvnimi diapozitivi. Tako je obdelalo dolino Krke, Gorjance, Belo Krajino, Kamniške in Julijske Alpe ter Po-

horje. Par predavanj je izvedlo skupno z Dolenjsko turistično zvezo v Novem mestu, dvoje predavanj pa v okviru SZDL. Predavanja so organizirali v osnovni šoli Katje Rupena, Ekonomski šoli, na učiteljsku, pri železničarjih, v Otočcu, Šmarjeških toplicah, Žužemberku, v Metliki in Sevnici. Mladinski odsek je imel na učiteljsku troje predavanj in debatni sestanek o nalogah in vlogi mladinskih odsekov. Markiranju potov je društvo posvetilo posebno pažnjo. Očistili so zaraščena pota in na novo markirali poti ter namestili orientacijske tablice na poteh do njihove postojanke na Gospodični in poti, ki drže na krajše ali daljše izlete po Gorjancih do Trdinovega vrha, na Krče, do Špilerjeve špice, v Pendarjevko in drugam. V počastitev 70-letnice planinske organizacije in 600-letnice Novega mesta bo društvo markiralo novo dolenjsko planinsko-turistično pot, ki bo nedvomno znatno prispevala k poživitvi planinsko-turističnih izletov, za rekreacijo članstva, za odkrivanje in spoznavanje lepot Dolenjske in za ugotavljanje njene zgodovine. Pot bo tekla po krajih partizanskih borb, po Rogu in Gorjancih ter mimo gradov in voda od Novega mesta—Frata—Roga—Mirne gore—Semiča—Gorjancev ob vznožju Kukove gore, mimo Pleterjev čez Tolsti vrh—Otočec—Trško goro—Hmeljnik zopet v Novo mesto. Izdali bodo tudi vodnik za to pot, ki ga bodo poleg ostalih potrebnih podatkov tudi skrbno slikovno opremili. Idejo o planinsko-turistični poti je pozdravila tudi Dolenjska turistična zveza in TD Novo mesto, ki bosta prispevala tudi materialna sredstva. To pot je s kvalitetnimi barvnimi diapozitivi zbranimu članstvu nato prikazal tov. Viktor Fabjan.

Društvo oskrbuje Dom Vinka Paderšiča na Gospodični, ki je bila od 1. 11. 1962 do 27. 4. 1963 zaprta. Lansko leto so sicer sklenili, da začno z zbiranjem sredstev za nov planinski dom na Miklavževih košenicah, to misel pa so kasneje opustili, ker so ugotovili, da je trenutno neizvršljiva. Zaradi tega so se vrnili zopet k svoji postojanki na Gospodični, ki jo bodo skušali izboljšati in jo napraviti vabljivejšo. Kuhinjo in lovsko sobo so že popolnoma obnovili, na novo pa bodo preuredili tudi jedilnico in zunanost koč. Uredili bodo nadalje parkirni prostor, romantiko pa bodo vrnili Gospodični s tem, da bodo stolpiček na desni strani doma ometali in prebarvali, nemogočo streho pa znižali in jo uredili zeleni okolici primerno. Obisk koč stalno raste. Društvenemu predsedniku tov. Jerebu, ki je pred par dnevi slavil 50-letnico svojega rojstva, so »stari« planinci poklonili skromno darilo »Vrhovi Gorjancev«.

PD TRBOVLJE. Organizacijsko je društveno delo razdeljeno na gospodarski, markacijski, mladinski, propagandni, alpinistični in gradbeni odsek.

Zaradi vedno večjega obiska Koče na Mrzlici in njene premajhne zmogljivosti se je društvo

lotilo gradnje novega doma. Staro kočo so prestavili na travnik ter skoraj v celoti pripravili za sprejem gostov. Veliki napor gradbenega odbora, posebno prizadevanju njegovega predsednika tov. Tonetu Sterniši gre zasluga, da je bila zgrajena nova kočica. Prezgodnja zima je preprečila, da niso bili usposobljeni gostinski prostori. Delo gradbenega odbora se je prepletalo z dejavnostjo gospodarskega odbora. Kljub adaptaciji in gradnji novega doma je kočica obiskala ca. 4650 tujcev in 7110 domačih. Delo v teh razmerah je bilo težko.

Mladinski odbor šteje 65 mladincev in 314 pionirjev. Delo z mladimi planinci je potekalo na izletih, obiskali so okoliške hribe, Pohorje in Triglavsko pogorje.

Pri planinskem društvu delujeta dva propagandista, ki sta skrbela za slikovni material v oglasni omari, v glavnem pa sta pripravljala ogrodje bodoče kronike, ki naj bi jo društvo izdalo ob 40-letnici obstoja.

Alpinistični odsek se še vedno srečuje s problemi opreme in pridobivanjem novega članstva. Še aktivni člani so pridno delovali, saj so opravili 35 letnih in zimskih plezalnih vzponov. Udeležili so se tudi začetnega alpinističnega tečaja v Vratih in kasneje alpinističnega tabora.

Markacijski odbor v svojem delu ni bil preveč prizadeven ter ga še čaka veliko nalog v novem poslovnem letu.

PD LUČE OB SAVINJI. Občnega zbora, ki se je vršil 27. 4. t. l. v prostorih KZ Luče, se je udeležilo dve tretjini članov, poleg teh pa so občni zbor pozdravili še predstavniki PD Celje, Solčava in Ljubno, ter član UO PZS tov. Dušan Gradišnik.

Društvo bo letos praznovalo 10-letnico svoje ustanovitve in namerava ta jubilej proslaviti skupno s 70-letnico obstoja slovenske planinske organizacije. V svoje vrste vključuje sedaj 111 članov in 94 mladincev ter pionirjev, v počastitev 70-letnega jubileja pa se je obvezalo zvišati število svojega članstva, kakor tudi naročnikov na Planinski Vestnik.

Težišče društvenega dela je bilo na oskrbovanju koč na Loki pod Raduho in Igle. Koča na Loki pod Raduho je prvič zaključila poslovno leto z izgubo. Vzrokov za to je več, eden od teh pa je tudi najbrž trikratno menjanje oskrbnice. Na srečo je tudi letos okrepcovalnica v Igli zabeležila lep finančni uspeh, tako da so lahko pokrili izgubo Koče na Loki. Četudi je društvena bilanca vkljub izgubi na Loki pod Raduho še kar ugodna, bo društvo vendarle moralo poiskati nekje potrebna finančna sredstva, če bo hotelo popraviti Kočo na Loki, dopolniti njen inventar in urediti najnujnejše v koči ter v njeni okolici. Propaganda je pri društvu še vedno pereče vprašanje. Mladinski odsek pri društvu sicer obstaja, ni pa nikogar, ki bi mladino vodil pri njenem delu. Lani so izvedli taborjenje pionirjev v Koči na Loki pod Raduho in iz-

vršili tudi nekaj manjših izletov. Markacijski odsek je nadelal novo pot od Vodol na Javorje. Pot je izredno lepa in bo idealna povezava avtoceste in Koče na Loki pod Raduho. Koroški planinci pa so to pot že markirali s svojo kurirsko markacijo. Naloga markacijskega odbora bo, da jo čimprej zaznamujejo še s planinsko markacijo.

PD TAM MARIBOR. V društvu deluje 6 planinskih skupin in to skupina TAM, Metalne, Hoče, Tabor, Elka in Strojna tovarna. V aktivnosti in dejavnosti prednjači skupina TAM, ki šteje danes že 930 članov in se je število članstva od ustanovitve te skupine v letu 1958 že povečevalo. Poleg te uspešno deluje skupina Metalne, skupina Strojne tovarne je obstajala le na papirju, ostale delujejo zadovoljivo.

V lanskem letu je društvo organiziralo 7 predavanj z barvnimi diapozitivi s povprečno 160 ljudi na eno predavanje. Lepo urejeni društveni album, ki datira še iz leta 1958, spominska knjiga izletov, društveni album fotografij in lepo urejena propagandna omara skrbijo za dobro propagando planinske dejavnosti.

Največja dejavnost društva je bilo organiziranje skupinskih izletov, ki so jih izvedli kar 30. Izleti so bili vsi dobro organizirani in množično obiskani. Po poti slovenske planinske transverzale hodi 140 članov, 10 članov pa jo je že končalo in prejelo transverzalne častne značke. Po zasavski planinski poti hodi 30 članov, štirje pa so jo tudi že prehodili.

Lansko leto izvoljeni mladinski odsek je razen organiziranja mladinskih izletov marljivo sodeloval pri vključevanju mladinc v planinsko organizacijo. Mladinci so bili tudi iniciatorji za ustanovitev alpinističnega odbora, Gorske straže in tečajev za gorske vodnike, prav tako pa so se udeleževali tudi tečajev, ki jih je organizirala Komisija za alpinizem pri PZS.

Zanimivo je, da je to društvo prvo, ki se je odločilo za dvoletno mandatno dobo organov PD.

PD ZREČE. Veliko naporov in finančnih sredstev so člani društva vložili v renoviranje Koče na Roglji, ki je postala prav prijeten koteček za planince. Nabavili so tudi nov inventar, zgradili so vodovod, za kar so veliko razumevanja pokazale tudi gospodarske organizacije kot TKO Zreče, LIP Slov. Konjice, Konus, Slov. Konjice, COMET Zreče in Ljudska tehnika.

Mnogo nadur pri obnovi koč je prispevala tudi mladina. Delovanje mladine je obsegalo organiziranje izletov, sodelovali so pri tekmovanju za Milovanovičev memorial, kjer so v ostri konkurenci dosegli 8. in 10. mesto. Za predsednika društva je bil ponovno izvoljen tov. Jurij Mlinar, ki ga je društvo ob tej priložnosti nagradilo za dolgoletno požrtvovalno delo PD Zreče.

M. G.

iz planinske literature

ILLUSTRIERTES BESTIMMUNGSBUCH für Wiesen-und Weidepflanzen des mitteleuropäischen Flachlandes, Teil A: Echte Gräser (Gramineae) [Ilustrirana določilna knjiga za travniške in pašniške rastline srednjeevropskega ravninskega področja, Del A: Trave (Gramineae)] — Spisal dipl. agr. Rudolf Kiffmann — Freising-Weißenstephan 1956 (3. izdaja 1962) — 49 strani, 109 slik, avstr. šil. 24, — Naroča se preko importnih knjigarn iz samozaložbe pisatelja, dipl. agr. Rudolfa Kiffmanna, Graz/Stmk., Geidorfgürtel 34, Avstrija. Ta zelo pregledna knjižica za določevanje trav je pred kratkim izšla v tretji izdaji. Številne slike objasnjujejo vse razlike, tako da jo morejo uporabljati tudi prijatelji narave, ki niso učeni prirodoslovci. Studij trav je s pomočjo te knjižice mogoč v necvetočem, cvetočem in plodonosnem stanju.

OPERACIJA 1000. Avtorji: Jean Cadoux, Jean Lavigne, Geo Mathieu, Luis Potié. Izdala založba Mladinske knjige v zbirki Globus. Prevedla Henrietta Kunaver. (Polplatno). Ne dvomno je založba Mladinske knjige s pričujočo publikacijo zaorala ledino. To je prva knjiga z jamarско oz. jamoslovno vsebino prevedena v slovenski jezik iz tuje književnosti. Če bi to okusno opremljeno, bogato ilustrirano in čudovito prevedeno knjigo postavil na polico ob vrsto podobnih domačih del, bi ta ugotovitev ne bila grenka. Tako pa si ne morem kaj, da bi ne vprašal jamarje naše pred in povojne generacije (z eno samo častno izjemo prof. P. Kunaverja), kje so opisana njihova doživetja?

Knjiga je razdeljena v tri poglavja: prvo »Cuves (Kotle) pri Sassenageu«, drugo »Reka brez zvezd« in tretje »Protiv svetovnemu rekordu«. Nič zato, če so jo pisali štirje avtorji. Ubrani so ko Marryjeva ekipa pri snemanju kasneje nagrajenega filma z naslovom »Reka brez zvezd«. Grenobelčani so prešli trdo šolo: od nižje v jamah pri Sassenageu, srednje v brezni na planoti Sornin do visoke v Bergerovem brznu. To ni šolanje na čas in staranje obsojenih mladeničev, ampak je garanje. Garanje od prvih radovednih pogledov v podzemeljski svet in prvih vzklikov občudovanja, do končnih krvavo zaslužnih uspehov. In tudi pisanje ni suhoparno naštevanje dogodkov, pač pa je verna podoba njihovega pospešenega življenja.

Brezno Berger je globoko 1135 m. Iz strani v knjigi pa ne veje neko puhlo samozadovoljstvo nad doseženim svetovnim rekordom. Iz vsake strani posebej je čutiti topli duh tovarištva in zaupanja v moč skupnega dela. Tudi ne gre odrekati knjigi vrednosti poljudno znanstvenega dela. Kakor Castereta so

Cadoux, Lavigne, Mathieu, Potie in tovariše »pohodi v jamah privedli k študiju prazgodovine, geologije, podzemeljske hidrologije« in drugih vej znanosti. Dodatka ob koncu knjige sta zato logični, pa tudi nujni zaključek zanimivega pisanja. Če kdaj, potem je posebno ob tej knjigi priložnost, da začnemo s širšo popularizacijo domače speleološke dejavnosti. »Akcijski 1000« pa priporočimo vsem, ki jim je priroda blizu. In še tole. Avtorica prevoda H. Kunaver, soproga prof. P. Kunaverja, ni imela lahkega dela. Za vrsto specifičnih speleoloških izrazov je našla domače besede. Prav zato, in ker je v knjigi jezik uglajen in lep, je prevod mojstrski.

Miran Marussig

LITERATURA, DUHOVNA SEDIMENTACIJA PLANINSTVA. Planinstvo in alpinizem se v primeri z ostalimi športi odlikujeta s tem, da sta ustvarila doslej zelo obsežno planinsko literaturo. »Številna asfaltna literatura« bi mogla s planinsko snovjo doživeti svojo snovno transfuzijo.

Toda to ni vselej res. Pisati namreč ne zna in ne more vsak. Velika doživetja še ne naredi pisatelja. Članek ni nepozaben, čeprav opisuje nepozabno dejanje, pesem še ni globoka, če poje o globokih prepadih. Snov planinske literature je čudovita, tovarištvo, napore, uspehi, naveze, lopotja — toda tudi najplemenitejši marmor še ne naredi gradbenika. Posebno so ogrožena »vojna poročila« ekstremnih alpinistov. Žal sposobnost za VI+ ne razvija tudi sposobnosti za pisanje. Hudo je tudi s tistimi, ki si s spisi žele pridobiti slavo. Ni jih težko spoznati, dolgočasni so.

FOSCO MARAINI, PAROPAMISO, Bari 1963. Fosco Maraini je znan italijanski planinski avtor. Tudi v PV smo ga zadnja leta večkrat omenili v rubriki »Razgled po svetu«. Od l. 1951 do l. 1961 je objavil štiri večja dela: »Skrivnostni Tibet«, »Japonske gore«, »Gašerbrum IV« in »Otok ribičev«. Sedaj pripravlja spet delo o Japonski, pričujoča impozantna knjiga pa je obširen opis rimske ekspedicije v Hindu-Kuš in vzpona na Saraghrar (7350 m), o čemer smo dokaj izčrpno poročali v obzorniku.

Maraini je ambiciozen pisec, mnogo si prizadeva, da bi ušel himalaistični literarni šabloni in se mu to tudi posreči. Potovanje mu je predvsem duhovni užitek, manj športno doživetje ali običajno navdušenje nad odkritjem neznanih stvari, bolj mu gre za proces dozorevanja kakor nabiranje dejstev, s katerimi bi polnil strani. Potovanje mu ne pomeni uhajanje iz običajnega življenja, marveč bolj prodiranje v človečnost, v znanje o človeku in svetu. Potovanje ga sili k filozofiji že zaradi doživetja prostora in časa.

Knjiga o Hindu-Kušu sicer popisuje dogodivščine, a bralec najde v njej cele strani razgovorov o vsem mogočem, modrovanj o vsem tem, kar je zbudilo piščevo pozornost, polnih pobud in globoke človečanske kulture.

Paropámiso kot poimenovanje Hindu-Kuša poteka še iz časov Aleksandra Velikega, ko je l. 326 st. e. prodrl v Indijo. Danes je ime ohranjeno samo še v zahodnem Afganistanu in se drži grebena severno od Herata. Vendar avtor ime Paropámiso posplošuje. Rimška sekcija CAI je organizirala ekspedicijo v to področje l. 1958, Marainiju so zaupali vodstvo.

Pri knjigi so s fotografijami sodelovali avtorjevi tovariši, nekateri so pridali tudi svoje literarne zapiske. Avtor v knjigi seveda ni zatajil svojih širokih horizontov, saj je znan etnograf, bil je osem let na Japonskem, dvakrat s Tuccijem v Tibetu, je dopisnik mnogih revij, avtor preko 20 dokumentarnih filmov, uveljavil pa se je že pred vojno kot alpinist v družbi Comicija, mnogo je smučal, se bavil s podvodno fotografijo. Je član CAAI, Alpine Cluba in CAJ (Japonske). V prizadevanju, da bi z opisi upodobil in izrazil notranje izkustvo, se je močno poglobil v mistično in poetično atmosfero islama, opremil vsako poglavje s citatom, s katerim naj bi intoniral občutje. Dobil je prevajalce iz perzijsčine, arabščine, iz jezika urdu, panjabi in paštu, vse zato, da bi bralcu duhovni svet, s katerim se je na ekspediciji srečal, približal. Zelo intenzivno se je spoprijel tudi s transkripcijo, vendar je ni sistemiziral, ostal je pri eklektiki. Nekateri besede italianizira, vendar samo take, ki pri tem ne utrpé preveč na svoji grafični podobi. Sicer pa se pri konsonantih drži angleškega zapisa, pri vokalih italijanske substitucije. Iskal je pri tem preprostih in umnih rešitev.

Knjigo je razdelil po etapah, po katerih se je premikala ekspedicija: Karači — Pešavar, Pešavar — Čitral; Čitral — baza; življenje v gori in ledu; obisk pri Kafirih, ostanku praprebivalstva, ki hrani v sebi tradicije še iz časov Aleksandra Velikega. V dostavku se lahko poučimo o alpinistični zgodovini Čitrala in Hindukuša ter o bibliografiji za Hindukuš. Knjiga je opremljena s številnimi barvnimi slikami, ki so v primeri s podobnimi v drugi himalaistični literaturi strokovno izbrane in zelo dokumentarične. Marainijeva knjiga spada med tehtnejšo himalaistično literaturo trajne vrednosti.

T. O.

BIBLIOGRAFIJA naše planinske literature bo v prihodnjem letniku PV izhajala v proslavo 70 letnice SPD. Delo za bibliografijo je prevzel tov. Jože Munda.

PLANINSKA KNJIŽNICA je odprta vsak ponedeljek od 15. do 20. ure v Dvořakovi ulici št. 9, Ljubljana.

KAVKAZ je bil 22 let zaprt za zapadnoevropske alpiniste. Šele l. 1958 je Avstrijec Hans Schwanda s svojo ekipo ÖTK kot prvi po drugi svetovni vojni dobil dovoljenje za tritedensko bivanje v alpinističnem taboru Adyl-Su in se povzpél na 11 vrhov, med drugim na severni vrh Užbe. O tisti kavkaški ekspediciji smo že poročali in tudi o drugih, ki so se na to zvrstile do l. 1961. Samo o našem »izletu« na Kavkaz nismo mogli kaj prida poročati, ker je bila naša ekipa sestavljena tako, da z redkimi izjemami ni imela značaja alpinistične odprave. Zdaj je pri nas Kavkaz spet v prednjem planu inozemskih gora. Upajmo, da bo to pot prišlo do alpinističnega prodora v to zanimivo gorstvo. Zato morda ne bo napak, če iz sestavka znanega avstrijskega alpinista Ericha Vanisa (ÖAZ, 1963, 1—2) izberemo nekaj zanimivosti o zapadnoevropskih ekspedicijah, ki so od l. 1958 do l. 1961 delovale na Kavkazu.

Po Schwandi so nastopili avstrijski NF (Prijetelji narave) in so 14 dni bivali v taboru Spartak, tudi v dolini Adyl-Su. Tudi ta ekipa je opravila nekaj prvenstvenih tur. Istočasno so bili na Kavkazu Francozi, 10 mož pod Maillardovim vodstvom, med drugimi je bil tu Magnone in Coganova. Bernard Pierre je o tem l. 1959 napisal knjigo »Nadzorovana svoboda o Kavkazu«. Naslov knjige kaže, da se Francozi niso mogli sprijazniti s sovjetskimi varnostnimi ukrepi, ki jih vse tuje ekipe presojajo kot oviro za razmah. V začetku julija 1958 so prišli v Špartak Angleži s Sir John Huntom in ponovili več najtežjih vzponov, južni stebel Dych-Taua pa so kot prvi premagali. Rusi so jim vzpon ocenili s V a in V b.

Jeseni 1958 so prišli v Alpe ruski alpinisti, za l. 1959 pa je bilo polno obetov za več zapadnih grup. Začeli so Švicarji, Max Eiselin, toda namesto njega je vodil grupo Müller iz Thuna. Bilo jih je vsega šest, bili so v Adyl-Su 14 dni in so ponovili lepe ture: Užba, Germogenov, Ullu-Kara-Tau, Bžeduch. Čeprav so potovali z letali, so bili stroški majhni, 1400 sfr. na osebo. Nato je prišlo šest Avstrijcev iz Linza, spet v Adyl-Su. Štirje so bili na Elbrusu, dva sta prečila Užbo in si pustila vsiliti tudi sovjetski stil. Štartali so ob slabem vremenu, bivakirali in ostali v Užbi ves teden, medtem ko je že l. 1900 Hans Pfann to naredil v treh dneh in pol. Danes se da to prečenje opraviti v 2 dneh, toda Rusi delajo to 1—2 tedna. Gustav Döberl ki je bil na Kavkazu že l. 1951, je takrat prečil z Rusi; zato Vanis z ogorčenjem zavrača trditev, da je prišlo l. 1959 do prvega avstrijskega prečenja Užbe. V dobi nadzvočne hitrosti »nacionalni« vzponi niso več važni...«, pravi.

Še isto leto je prišlo 7 alpinistov NF pod vodstvom F. Reiflingerja, spet v Adyl-Su, takoj za temi je bil tu spet Schwanda, ki je dobil dovoljenje za področje Besengi in Belala-Kajo. Vendar ti dve avstrijski skupini nista opravili nič posebnega.

V l. 1959 so bili najuspešnejši Francozi, med njimi znani asi Habran Julien, Girod, Puisseux in Bernardini. Tabor so imeli v Besengi. V l. 1958 in 1959 so poleg zapadnjakov naredili v Kavkazu lepe ture tudi Čehi, Poljaki, Slovaki, Madžari, Bolgari, Romuni, Balti in alpinisti Vzhodne Nemčije. Poleg Rusov seveda. O Čehih smo že poročali, pa tudi Poljaki so tu posegli po najtežjih lavorikah (severna stena Ullu-Tau-Čana in Pik Ščurovskij, oboje V b, severna stena Ullu-Kara-Tau). Zal je za kronista kavkaškega alpinizma težko, ker poročila o sovjetskih in zgoraj omenjenih turah prihajajo z veliko zamudo.

Leta 1960 ni bilo dosti izmenjav med Vzhodom in Zapadom. Marca 1960 je bilo osem članov ÓAV iz Celovca v Zapadnem Kavkazu v dolini Dombai. Zaradi slabega vremena so samo smučali.

L. 1961 so prišli v Dombai in Baksan spet avstrijski NF. Ker je bilo število udeležencev določeno en teden pred odhodom iz Avstrije, je bil sestav ekipe bolj letoviščarski in zato alpinističnih vzponov sploh ni bilo. Rusi so namreč hitro spoznali, da je ekipa v glavnem nesposobna za težje ture, zato so bili še strožji, Avstrijcem je pa to prav prišlo in so radi ubogali, razen seveda himalajca Paura (ki je bil l. 1958 na Haramošu, l. 1959 pa na Dhaulagiriju), in Weissensteinerja, ki si je na Užbi zlomil nogo. Sama ta dva pa nista mogla popraviti vtisa. Vanis meni, da bi se to ne smelo nikoli ponoviti. Bolje je poslati manjšo ekipo, pa tisto dobro, že zaradi reprezentance. Za sončenje je Kavkaz predrag. In če že greš tako daleč, nima smisla ostati v Zapadnem Kavkazu, ki alpinistično ni tako zahteven.

DOLINA BAKSAN v Centralnem Kavkazu je zadnja leta doživela velik napredek. Od Nalčika, glavnega mesta avtonomne Karbadinsko-balkarske republike do planine Asau je zgrajena asfaltna cesta. Zgrajenih je cela vrsta žičnic v Adyl-Su. L. 1962 je že delovala mogočna 4800 m dolga žičnica na Elbrus, vsaj v prvem delu do postaje Starij Krugozor. Ledenik Asau je ugoden za smučanje tudi poleti, prav tako tudi Pastuhov (4690 m), na katerega prav tako pelje 1 km dolga žičnica. Na Čegetu so zgradili štiri skakalnice, grade dve hokey igrišči v višini 2100 m. Poleti bo tu tabor za atletiko, grade igrišča za tenis, basketball in odbojko. Tako nastaja ob vznožju Elbrusa veliko turistično središče, zdravišča s termalnimi in blatnimi kopelmi, plaže, hoteli, komfort. L. 1962 je bilo tu prostora za 5000 turistov. Letos bo v glavnem gotov tudi športni center.

KAVKAZ 1962 je spet dal vsaj nekaj zapadnim alpinistom. Prišli so Francozi, Italijani in 15 avstrijcev N F, dva gosta ÓAV in

eden od ÖTK. Avstrijska ekipa je bila razmeroma dobro sestavljena, naredili so tudi nekaj najtežjih tur iz Adyl-Su. Ob strani jim je stal Kropf, Gradčan, ki je l. 1934 emigriral v SZ. Moderegger, ki je tu prečil Užbo, se je takoj po vrnitvi iz Kavkaza smrtno ponesečil v severni steni Eigerja. Eidher je o tej ekspediciji napisal članek z naslovom »Gore SZ — največji športni prostor na svetu«. Takole pravi med drugim: V SZ je alpinizem šport in spada finančno k socialnemu zavarovanju podjetij kot aktiven oddih. Sredstva dobivajo alpinisti od podjetja, družabno pa so povezani v klube, ti klubi pa so združeni v Zvezo alpinistov in turistov. Vsak alpinist mora biti član podjetja in kluba, lahko pa je v alpinističnem taboru tudi kot gost. Vsak član kluba se najprej teoretično izobražuje, preden pa gre v gore, ga zdravniško preiščejo. Šele, ko ima zdravniško spričevalo in spričevalo o teoretičnem izpitu, dobi dovoljenje za 20 dni bivanja v alpinističnem taboru. L. 1962 je imela SZ 19 takih taborov, 13 v Kavkazu, 1 v Altaju, 2 v Tien-Sanu in 3 v Pamiru. Tabor ima veliko poslopje z jedilnico, predavalnico, pisarno in spalnico, skladišče, fotorišče, kopalnico in velik športni prostor.

V taboru dobi vsak svojo knjižico, v katero se vpišejo: osebni podatki, podatki o preizkušnji na posameznih stopnjah v skali, ledu, snegu, vzponu, vrvi tehniki in v teoriji, splošna karakteristika alpinista, opravljene ture, udeležba pri reševanju, posebne zasluge, razno (tudi graje in degradacije).

Na podlagi te knjižice lahko alpinist nadaljuje svoje izpopolnjevanje v vsakem sovjetskem taboru.

ALPINISTIČNI ZNAK je prvi cilj sovjetskih alpinistov. Da si ga pridobe, morajo imeti za seboj osnovno urjenje (en dan uporabe vrvi, 4 dni plezanja v skali, 1 dan bivakiranja, 2 dni treninga v ledu, 1 dan treninga v snegu), 1 vzpon 1 b in en vzpon preko kakega težjega prelaza. Ko imajo to za seboj, naredijo izpit (ne težak, bolj formalen), pri čemer najbolj pazijo na to, kako se varuje in kako se drugim pomaga. Nato sprejme alpinist znak, po navadi na skromni slovesnosti. Alpinistični znak je okrogel, premer je označen z ratiščem cepina, oklo cepina je v obodu, barve so: zgoraj sinja, nato zlata in bela, na beli ploskvi je napis »Alpinist SSSR«.

Spodnja tabela kaže določila, po katerih alpinist nato doseže posamezne stopnje (1, 2, 3.) in stopnjo »mojster športa«, ki jo dobi kot dosmrten naziv.

Dodatna določila: Za dosego 3. stopnje je treba delati poseben izpit za znak 3. stopnje; za 2. stopnjo mora biti 50% vzponov kombiniranih, pred turo 4 a pa je izpit; za 1. stopnjo zimski vzpon 2 a za moške in 1 b za ženske, pred 5 a tehnični izpit. Za 1. stopnjo mora alpinist že biti pomožni inštruktor. Da to postane, mora opraviti 40 dnevni tečaj, 40 dni učnih nastopov pred nadinštruktorjem. Mojster športa mora imeti: Vzpon 5 b na vrh preko 5000 m ali vzpon 5 a na vrh preko

Stopnje	Vzponi, ki jih je treba opraviti									Skupaj
	1 b	2 a	2 b	3 a	3 b	4 a	4 b	5 a	5 b	
Mojster športa, moški	2	2	3	3	3	3	3	3	3	25*
Mojster športa, ženske	2	2	3	3	3	3	3	2	—	21*
1. stopnja	2	2	3	3	3	3	2	1	—	19*
2. stopnja	2	2	3	3	2	1	—	—	—	13*
3. stopnja	2	2	1	—	—	—	—	—	—	5**
Alpinistični znak	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1**

* Brez inštruktorja.

** Z inštruktorjem.

6000 m. Moški mora poleg tega imeti vzpon 5 a s soudeleženci, ki nimajo še nobenega vzpona 5 a. Vsak mojster športa mora biti inštruktor. Za to mora 120 dni delati kot podinštruktor in opraviti izpit. Delati mora z alpinisti 2. in 3. stopnje. Nadinštruktor postane, če dela 160 dni kot inštruktor, od tega 40 dni na učnih pohodih s 40 možmi. Opraviti mora še izpit pred stalno komisijo. Imenovanih je 25 izpitnih komisarjev. Če hoče kak alpinist postati inštruktor, dobi 3 mesece dopusta.

ODLIKOVANJA za alpiniste SZ so skrbno pretkana. Imajo zlate, srebrne in bronaste medalje (vredne 25—30 rubljev, ca. 25 000 din) za najboljši vzpon v letu. Ocenjuje navezo, težavnost, organizacijo, varnost. Imajo še posebne znake za posamezne vzpone npr. za Užbo (5 a). Ture opravljajo ponavadi v navezi 4 oseb, le v bližini tabora tudi v dveh. Naveze morajo biti v stalni radijski zvezi s taborom ali z drugimi navezami, če ni radia, s svetlobnimi signali. Če je daljva večja, je brezžična zveza s taborom obvezna. Ekspedicija ima ponavadi 30 mož, finansira jo podjetje (nosačev ni).

ALPINISTIČNA OPREMA v SZ je državna last, alpinisti je nimajo v osebni lasti. Ko alpinist pride v tabor, ga opremijo od nog do glave. Oprema je po zapadnih pojmih solidna, včasih malce nerodna. Zapadno robo prekašajo le šotori. Življenje v taboru je strogo, skoro vojaško organizirano. Ob 7 zjutraj je gimnastika (verjetno zarjadka, ki smo jo nekaj časa tudi mi skušali uvesti pred poukom v solah). Nato sledi zbor, dežurni inštruktor pa prebere dnevni program. Posamezne naveze se nato poslovc in gredo za svojim vodjem v koloni, v gosjem redu.

Če dosežeš določeno stopnjo, so ti vzponi tiste stopnje dovoljeni. Vendar ne »brez debate«: O tem odloča vodja tabora in reševalna služba. Ta lahko turo prepove, če je v njej preveč drugih navez, če prete plazovi, če vreme slabo kaže... Če se tura dovoli, je treba narisati kroki, ki ga potrjuje reševalna služba. Treba je napovedati kontrolni čas, to je zadnji čas, v katerem se bo naveza vrnila v tabor. Če do tega časa ne pride, gre na pot poizvedovalna ekspedicija. Vse to se zapiše v formular, nato sledi zdravniški pregled,

nato pride na vrsto aprovizacija v skladišču, nato šele tura. Po turi se mora naveza javiti dežurnemu inštruktorju, ta skliče vse tabornike, kateri so doma, vodja naveze kratko poroča, navzoči sprejmejo poročilo z ovacijami. Reševalna služba turo v knjižicah potrdi.

Če torej strnemo razložke med Zapadom in Vzhodom bi lahko rekli: V Alpah so alpinisti takorekoč doma, v SZ morajo skoro vsi alpinisti potovati na tisoče km, da gore dosežejo; na Zapadu je alpinizem več kot šport (za mnoge življenjski nazor), v SZ samo šport (aktiven odih); na Zapadu prosto delovanje, individualizem, v SZ vse pod vodstvom, kolektivizem; na Zapadu lastno finansiranje, v SZ plača vse ali vsaj 70 % država; na Zapadu so v dolini vasi, v gorah kočje, v SZ v dolinah tabori, v gorah prostori za bivake. In nazadnje na Zapadu je samo reševalna služba, v SZ pa poleg nje še sistematična, stroga, energična preventiva.

LÖNPO GANG (7083 m) se je l. 1962 nasmešnil Japoncem. Pod vodstvom Takahašija jih je 7 stopilo na ta vrh v Jugal Himalu. Imenovali so ga tudi Big White Peak ali White Dome Peak. L. 1957 so poskusili priti nanj Angleži preko ledenika Phurbi—Čiačumbu. Morali so odnehati, ker je plaz vzletel do Crosbyja in dve šerpi. Japonci so potem poizkušali še 1960 in 1961. Šele tretji poizkus je uspel.

ÖAK (Österreichischer Alpenclub), elitni avstrijski alpinistični klub, ima sedaj 471 domačih in 114 tujih članov. Od domačih jih 224 živi na Dunaju, od tujih pa je 80 iz Zahodne Nemčije, 4 iz Vzhodne, 10 iz Švice, 8 iz Italije, 1 Šved, 3 Angleži, 7 iz ZDA in 1 iz Kanade. Od 585 članov je 30 žensk. Od l. 1945 so sprejeli 335 članov, večji del mladih, umrlo jih je 312, nekaj jih je izstopilo, nekaj so jih črtali. Iz odbora sta letos izstopila stari znani Alfred Horeschowsky, častni član, in Hubert Peterka, ki je dolga leta sodeloval kot knjižničar, kronist vzponov in sodelavec glasila ÖAK. Z ÖAK je najtesneje povezano ime Kalteneggerjev, ki so po rodu iz naše dežele, urednik ÖAZ je ugleden planinski publicist Sepp Walcher, velik ljubitelj našega alpskega sveta. Knjižnico ÖAK je sedaj prevzel Willi End, čigar ime je na teh straneh že bilo omenjeno.

HIMALAJSKA STATISTIKA z dne 31. 12. 1962. Od l. 1950 do 1963 je človek stopil na 13 osemtisočakov, to je čas od Annapurne I dne 3. 6. 1950 do Dhaulagirija 13. 5. 1960. Ponovimo še enkrat: Za Annapurno I so prišli na vrsto Everest (1953), Nanga Parbat (1953), Kz (Čogori — 1954), Čo-Oju (1954), Makalu (1955), Kangčendzonga (1955), Manaslu (1956), Lhotse (1956), Gašerbrum II (1956), Broad Peak (1957), Hidden Peak (1958), Dhaulagiri (1960).

Vrhov med 7000 in 8000, na katere je doslej stopila človeška noga, je 72. Na prvem mestu je 12. 6. 1907 ravno Trisul. Do l. 1914 so prišli na vrsto trije, od l. 1928 do l. 1939 jih je bilo obiskanih 19, od l. 1947 do danes pa ostali, torej 50 sedemtisočakov in povojncem času, zadnja leta kar po 10 na leto. Sem niso všteti vrhovi Kan Tengri (6995 m), Sakang (6943 m) in Dodang Nyima (6927 m), za katere meni G. O. Dyhrenfruth, da utegnajo pri novem merjenju priti med sedemtisočake. Zelo so se v l. 1962 v himalajizmu uveljavili Poljaki na meji med Pamirom in pakistanskim Gilgitom. Velikopotezna poljska ekspedicija Hindukuš 1962 je delala v dveh grupah. Biel je vodil Krakovčane, Zierhoffer pa Poznance in štiri francoske alpiniste. Prva grupa je imela vrhnji tabor eno uro pod vrhom Koh-i-Teza (7015 m), na vrh je prišlo vseh 9 Poljakov. Druga grupa je iz baze (4100 m) prišla na tri šesttisočake, nato pa na M4 (7125 m). Glavni cilj je bil Koh-i-Nadir-Sah. Povzpeli so se tudi na Koh-i-Mandaras (6631 m) po težki zaledeneli strani. Imeli so s seboj tudi topografe, geologe, meteorologe in fiziologe. Na vsak vrh je stopila celotna ekipa, francoski zgled, a zelo dosledno izveden. Poljaki so naredili pri odkrivanju Hindukuša velik korak naprej, pravi Dyhrenfurth.

ZIMA L. 1962/63 je potrdila dva pglavitna nauka lavinologije. 1. Vsak večji nov sneg omogoča pri določenem vetru in vremnu plazove. 2. »Kriv« ni teren, ampak sneg, veter, vreme. Znani Walther Flaig pravi, da bi moral vsak smučar in zimski alpinist poznati literaturo o plazovih, ker samo tako bo resno jemal opozorila, ki jih razširja lavinska služba v Alpah. Sicer pa naj se neizkušen človek zanese predvsem na dancs žc urejene službe na štandardnih smučarskih progah. Flaig loči katastrofalne in turistične plazove. To ni znanstvena delitev plazov, je pa praktična. Katastrofalni plazovi, kakršne pri nas pomnimo nazadnje iz l. 1951, so naravne katastrofe kakor povodnji. L. 1951 in 1954 so katastrofalni plazovi potegnili v smrt skoro 500 ljudi, večji del hribovcv, in to s hišami vred. Ker so bile te hiše nekatere že stoletja na tistem prostoru, pomeni, da do takih katastrof ni prišlo in ne pride zaradi terena, marveč zaradi snežnih in vremenskih razmer. Turistične plazove pa izzove turist sam, pri čemer med turiste štejemo tudi lovce in drvarje ali tiste, ki vlačijo seno s stogov. Turistični plazovi so večji del kložasti, bolj ali manj suhi, medtem ko so katastrofalni ali

temeljni iz mokrega ali pršni plazovi iz suhega snega. Turistični so nevarni zato, ker se prožijo tudi ob lepem vremenu, ko ljudje mislijo, da ni nevarnosti. Veter je arhitekt snežnih klož in raznih zastrugov, zasipov in zametov, ki vsi utegnajo biti vzrok plazov. Vsak nov sneg v viharju ali vetru je zato posebno nevaren za plaz. Vrst plazov je več, kakor se običajno misli.

Preventiva, varovalni ukrepi zoper plazove sicer precej stanejo, a vendar se izplačajo. Zadnje čase se izpostavljene alpske ceste zavarujejo pred plazovi z ogromnimi galerijami, mnoge stare trase pa so seveda še brez njih. Lavinske službe v Arlbergu in Davosu sodelujejo s servisom na smuških progah in se uspešno bore zoper belo smrt: Umetno prožijo plazove, pravočasno, preden nastopi smučar. Vendar ta služba še ni povsod vpeljana in še pride do turističnih plazov tam, kjer ne bi smelo več priti, saj gre za množično obiskovane smučarske poti. Zato še enkrat: Smučar, spoznavaj nevarnost najprej teoretično, da se boš pripravil z njo spogledal. Če nimaš pri roki literature, poslušaj izkušene ljudi. Za Alpe, kjer že imajo uvedeno lavinsko službo, velja: Kdor kljub svarilom službe rine na smuško turo in jemlje s seboj še manj izkušenc, ravna ne samo neupamčno, ampak tudi zoper moralo in postavo. Po pravici zasluži kazen. Za turnega smučarja velja posebno po novem snegu le ena zaščita: Ostati doma. Walther Flaig je avtor imenitne knjige o plazovih z naslovom: Lawinen-Abenteuer und Erfahrung, Erlebnis und Lehre (prigode in izkušnje, doživetja in nauki). Izšla je pri Brockhausu v Wiesbadenu 1955. Ima 122 slik in tabelo plazov, kar njeno ceno še posebno dviga. Pri nas se smučanje še ni oživelo tako, da bi bila ta opozorila nujna za množice, vendar upajmo, da ne bo zmerom tako. Zato je menda prav, če tudi o tem kaj zapišemo.

ALUMINIJASTE SMUČI imajo celo vrsto prednosti: so trdnjše, bolj elastične, trajnejše, težje se zlomijo, obremenitev je bolj enakomerna, pri vseh temperaturah na vsakem terenu in snegu se bolje obnesejo. Pri lesenih smučeh smo že prišli do vrha izboljšav, medtem ko utegne izkušen konstruktor pri kovinskih smučeh še marsikaj izboljšati. Že dosedanji razvoj aluminijastih smučí to dokazuje. Prvi tovrstni proizvodi niso bili kaj prida, bili so slabši od lesenih. Ko so iznašli posebne vrste legure, ki je imela tudi najboljše lastnosti lesa, so se uveljavile. Smučí niso iz samega aluminija, gre za sandwich — konstrukcijo, med dvema aluminijastima platnicama je nekovinsko jedro, ki se pri vsaki temperaturi in vsaki obremenitvi prilaga aluminiju. Lesene smučí se zlomijo že pri obremenitvi 300 kg, če se upognejo za 6,5 mm, medtem ko aluminijaste zdrže obremenitev 570 kg. Mnogi svetovni asi že smučajo s temi sandwich — smučmi.

100 ŽENSK NA MT. BLANCU, geslo, s katerim časnikar Fulvio Campiotti že nekaj mesecev razburja svet, je naslov tudi tiskovnemu komunikeju, ki ga vodja te ekspedicije izdaja. Iz komunikeja št. 3, ki je izšel maja 1963, posnemamo, da je bilo konec aprila 60 prijavljenih, med drugimi tri Grkinje, dve jugoslovanski navezi s šestimi udeleženkami, Španki Vergès in Chamor, medtem ko so si tri alpinistke, že prijavljene, pri smučanju zlomile nogo: Holandka Leni Nyssen in Avstrijka Lilly Urban in Francozinja Violette Richard. Zanimivo je, da se dotlej ni javila nitri ena Angležinja. Ali današnja Anglija ne zmore nobene dame, ki bi se upala posnemati Isabello Stratton, vprašuje Campiotti. Pohod na Mt. Blanc namreč organizira v spomin 100-letnice CAJ in na prvi zimski vzpon na Mt. Blanc, ki ga je zmogla Angležinja Isabella Stratton 31. jan. 1876. Od italijanskih sekcij CAI so prijavile svoje zastopnice sekcije Brescia, Gorica, La Spezia, Acqui Terme, Edolo, Monza, Malnate. V komunikeju so še enkrat naštetii vsi vidnejši vodniki, dobri poznavalci Mt. Blanca, vsi zaščitni in varnostni ukrepi. V pohodu bodo tudi štirje zdravniki v dveh navezah z bogato ročno lekarno, ki so jo poklonile firme Farmitalia, Carlo Erba in Dompè. Vsaka udeleženka bo dobila še osebno ročno lekarno, kar sta darovali dve milanski tovarni. V pohodu bodo tudi zaščitne naveze nalašč za to, da bodo pospremile v dolino tiste, ki bi se morale iz zdravstvenih razlogov vzponu odreči. Mnogo je že zbrane opreme, hrane in denarnih sredstev, tako da bodo stroški za posameznice minimalni. Popuste so odobrile tudi uprave žičnic, nekatere bodo vozile gratis, popuste bodo dali tudi hoteli. Prvotno bi bila morala ekspedicija na pot 1. julija. Zaradi šolskih obveznosti je bil odhod odložen.

POSVETOVALNICA ZA PREPREČEVANJE NESREČ je posebna ustanova v Švici, ki vodi preventivo zoper smučarske nesreče. Pozimi l. 1962 je izdala naslednje poročilo:

»Smučanje je postalo množični šport. Ves narod se smuča in zato se na pistah množe nesreče, tako kakor na cestah. Švicarska komisija za preprečevanje nesreč na smučarskih pistah je zato s sodelovanjem zdravilišč in športnih ustanov ustanovila na pistah servis, ne policijo, ampak dobro izurjeno, opremljeno in omikano pomoč, ki se trudi za red in po svojih močeh varuje smučarje pred nesrečami.

Izkušnje zadnje sezone nas tirajo, da smučarjem polagamo na srce:

1. Tudi smučarji morajo prilagajati svoj tempo krajevnim okoliščinam in svojim močem. Smučii morajo obvladati, tudi če jih doleti kaj nepričakovanega.
2. Posebno morajo biti pozorni na ožinah, pri prehodih skozi žive meje, plotove, podvoze. Niso vsi smučarji dovršeni. Zato je treba računati s tem, da vsak hip slab smučar ožino docela zapre, če pače.

3. Pri dolgih spustih naj se mestni smučar od časa do časa oddahne na primernem mestu, nikoli pa ne na sredi piste.

4. Tisti, ki se vzpenjajo, naj se držé smučin na robu piste.

5. Psov naj ne jemljejo s seboj, ker pomeni to trpinčenje živali, marsikako nesrečo pa je že tudi povzročil pes, ki se je podil po pisti.

6. Sanke in druga vozila ne spadajo na pisto.

7. Pešci imajo tudi pravico do zimskega veselja, toda zaradi lastne varnosti in zaradi ozira do smučarjev naj se držé svoje steze, v nobenem primeru naj ne gredo po pisti.

8. Zaprte proge naj se smučar varuje. Posameznik ne more odločati, ali je proga pred plazovi varna ali ne. Če se po njej spusti, ravna lahko miselno, kaznivo, saj utegne ogroziti reševalno moštvo, ki je morda že nastopilo.

9. Navete in navodila servisa na pisti, reševalcev in drugih funkcionarjev je treba brezpogojno upoštevati.

10. Tudi zimski šport mora ostati šport. Vsak naj ohrani zdrav razsodek in športno zavest odgovornosti.

GORSKI VODNIKI v Franciji so na letošnji skupščini v Pelvouxu odločno odklonili, da bi smučski učitelji smeli voditi naveze in posameznike v visoko gorstvo. Zahtevajo, da morajo smučski učitelji opraviti vodniške kurze in izpite. V Franciji je 425 visokogorskih vodnikov in 53 navadnih vodnikov ter 155 aspirantov.

O RAZVOJU ALPINIZMA je že l. 1961 tehtno besedo povedal Lionel Terray: V ozkem evropskem okviru je »veliki alpinizem, potem ko ne more več osvajati velikih problemov, obsojen na to, da se izživlja v tehničnem izpopolnjevanju. Tehnični napredek, dovršeni material in izboljšane metode so preveč olajšale delo plezalcem; tehnika bo vsak čas onemogočila avanturo. Kmalu ne bo druge rešitve kot lotiti se brezupnih poti samohodcev in zimskih vzponov.«

O VIŠINSKI FIZIOLOGIJI je zanimive ugotovitve nanizal dr. Jerzy Hajdukiewicz iz Zakopan. Njegovo ime je bralcem znano, saj smo o njem že nekaj let poročali kot o enem od Poljakov, ki so se prepričljivo uveljavili na zapadu. Takole pravi:

Trije činitelji vplivajo na življenje in delovanje človeka v velikih višinah: težavnost terena, klimatske razmere in nižji atmosferski pritisk. Prva dva činitelja sta v vseh gorstvih skupna, tretji nastopi kot dominanten le v najvišjih gorah (Dorawski). Čim više gremo, tem manjši je atmosferski pritisk. Na morskii gladini znaša 760 mm, na višini 550 z polovico manj, na višini 8500 komaj še tretjino onega na morju. Zrak je mešanica plinov s konstantnim sestavom: 78,08 % dušika, 20,95 % kisika in nepomembne količine plemenitih (internih) plinov in CO₂. Zato se sorazmerno z višino zmanjšuje

parcialni tlak kisika. Ta plin je za življenje neobhodno potreben, saj omogoča proces dihanja in preosnovne organizma. Še v prejšnjem stoletju ta problem ni bil tako jasen kot danes, prvi poleti z balonom so se zato končali tragično. Pri poletu 1. 1875 sta dva udeleženca izgubila zavest, le vodja poleta Gustav Tissandier je ostal pri življenju. Dosegli so 8200 m. Preiskave v komorah z nizkim tlakom so dokazale, da človek v 10 minutah izgubi zavest, če ga predenemo iz normalnih pogojev v tlačne razmere, ki vladajo v višini 7500 m, pri razmerah, ki ustrezajo višini 8500 m, pa že v 5 minutah.

Kako je mogoče, da himalajci dosežejo 8600 m, ne da bi uporabili kisikove aparate? Odgovor: zaradi adaptacije, saj se pohod iz normalnih razmer na višino ne izvrši hipoma, ampak v etapah. Prva reakcija na zmanjšani tlak je povišanje pulza in krvnega pritiska. Krvne kapilare se razširijo, posebno v skeletnem mišičju. Zato v enakem času preteče v tkivu večja količina krvi, da bi se preskrbela z večjo količino kisika.

Istočasno postane dihanje hitrejše in globlje. Dihalni volumen pljuč se poveča za 30 %, ker se prsni koš za inspiracijo bolj angažira, s čimer se izrabijo za izmenjavo plinov doslej ne čisto polni pljučni mešički. Določeno vlogo v tem procesu izgrajo tudi gladka mišična vlakna na bronhijih in v pljučnem tkivu, ki napenjajo ohlapnejše pljučne alveole (W. J. Mc Connel).

Izenačujoče vplivanje je samo pomožnega značaja in omejeno. Zato pride do veljave: Nižji parcialni tlak kisika po krajšem času zdraži kostni mozeg, da poveča svojo produkcijo krvnih telesc, to pa povzroča povečanje hemoglobina, ki poganja kisik iz pljučnih mešičkov v tkivo. Krvna viskoznost in množina krvne beljakovine raste, začasno porušeno ravnotežje ionov, nastalo zaradi prekomernega prepajanja pljuč, se normalizira, potem ko se zmanjša množina alkalij v telesu.

Človek ima na morsk gladini v 1 ml (= cm³ = ccm) 4,5 do 5,5 milijonov krvnih telesc. V velikih višinah naraste to število v 3–5 tednih na 8 milijonov; hemoglobin naraste od 90 % na 120 %. Človeško telo se adaptira s povečanjem treh površin: najprej s povečanjem površine kapilar, skozi katere prihaja kisik v tkivo; s tem v zvezi srce hitreje bije. Dalje s povečanjem dihalne površine pljuč in tretjič s povečanjem površine za transport kisika. Do tega povečanja pride s tem, da se poveča število krvnih telesc, množina hemoglobina in naraščanje celotne množine krvi. Višinska aklimatizacija je eden najlepših zgledov adaptacije človeškega telesa na nenavadne okoliščine (Verzar). Vendar pri tem marsikako vprašanje še čaka na odgovor. Eno takih je »privajena« adaptacija (retained adaptation): Alpinisti, ki večkrat trenirajo v velikih višinah, se hitreje adaptirajo. To so izpričali tudi poskusi z živalmi. Verjetno gre za posebne procese v centralnem in vegeta-

tivnem živčnem sistemu. Drugo tako vprašanje je naraščanje v mišičnem tkivu miohemoglobina, ki veče kisik enako kakor hemoglobin v krvi. Alpinisti z enakim stanjem krvnih telesc in množino hemoglobina se različno aklimatizirajo. Proces aklimatizacije ima svoje meje. Problem življenja v velikih višinah je bil nedavno že preciziran, predvsem po izkušnjah na Mt. Everestu. Danes vemo, da se človeški organizem do višine 7000 m popolnoma adaptira, to je, do te višine je regeneracija vseh življenjskih sil možna, procesa spanja in prebave potekata brez posebnih težav. Vendar je treba poudariti, da na teh višinah človek počasneje dela, vsako gibanje mu povzroča hitrejši pulz in sapo, popada ga omedlevica in motnje v očeh (črni kolobarji pred očmi). Med 7000 do 8000 je conačasne adaptacije, pri čemer človek izrabljuje svoje rezerve za regeneracijo. Bilanca kalorij se zamaje in postane negativna. Cono od 7800 navzgor imenuje Wyss-Dunant cono višinske smrti. V tej coni bi človek v 3–4 dneh umrl, če ga ne bi reševal kisik iz aparatov.

Znamenja nezadostne aklimatizacije so naslednja: glavobol, predvsem v čelu, motnje v ravnotežju, nahod in slabost, povračanje, človek nima več volje za delo in ne more več kritično presojati situacijo. Postaja egocentričen, tečen, razdražljiv, to pa mu dela težave pri sožitju s tovariši (Dorawski). Znamenja v psihični sferi so slušne in vizualne halucinacije, človek se pogovarja z nenavzočimi osebami, prikazujejo se mu fantastične stvari. Posebno nevarno je stanje evforije, če pojemajo telesni napori. Taka oblika »dobrega počutja« nastopi pred smrtjo za težkimi boleznimi, npr. pri difuznem peritonitisu. Halucinacija in evforija utegneta nastopiti že pod cono višinske smrti, celo v aklimatizacijski coni. Zaradi pomanjkanja kisika je človek tudi manj odporen do ozeblin (Rivolier).

Problem vode v človeškem telesu je v Himalaji drugačen kot v Alpah. V suhi himalajski atmosferi pride do izgube vode predvsem pri izdihavanju (ne z znojenjem), tako da se lahko pogrša specialno dopolnjevanje s spojinami, v katerih je vezan klor. V Alpah in v Sahari je narobe: Pri znojenju se izločajo spojine, v katerih je vezan klor. V 24 urah je v Himalaji 4 l tekočine dovolj in sicer v obliki sladkih sadnih sokov. Na ta način se izognemo alkalizaciji organizma, poskrbimo za potrebno množino vitamina C (70 mg dnevno ob navadnem delu, 400 mg v velikih višinah) in za lahko prebavljive ogljikove hidrate.

Daljše bivanje v velikih višinah človekovo telo izčrpa, utegne priti do deterioracije. Deterioracija lahko poteka počasi, človek hujša, mišice mu uplahnejo (atrofirajo), lahko pa pride do nenadnega zloma telesnih in duševnih moči. Zato je treba v velikih višinah fizično delo vedno prav dozirati in gošpodariti na določeno rezervo sil.

RESEVALNA SLUŽBA V PARSENNU in njen šef, tudi nam znani Chr. Jost poroča, da smučarji ne vprašajo več, ali je sneg za spust dober ali ne, ampak pričakujejo od parsenske pistne službe, da bo sneg naredila ugoden za smuko. Uslužbenci imajo s pisto posebno v spodnjem delu vedno dovolj dela, morajo dovažati sneg, nakopavati polcednela mesta in jih pokrivati s slamo, pokrivati potčke z igličjem in snegom...

Zgodi se tudi, da se alarmira patrolja v viharju in temi, išče ponesrečenca, ta pa sedi v toplem lokalu s tovariši — ali tudi s tovarišicami — zaskrbljeni soprogi pa ni znal sporočiti, da ga bo kaj zadržalo. In še marsikaj se zgodi, samo poročilo o vsem govori zelo zadržano. Kaj bi ne, marsikaj je treba potrpeti, če gre za turistični business. Servisno službo ima v Švici že 54 pist, 10 krajev pa ima samo reševalno službo. Uslužbenci imajo na rokavih oficijelne bluze trak oranžne barve z znakom SSV (Švicarska smučarska zveza, Der Schweizerische Skiverband).

IZKUŠNJE IZ ŠVICARSKE EKSPEDICIJE NA DHAULAGIRI 1958 so dr. Hajdukiewiczu potrdile njegova izvajanja o višinski fiziologiji. Imel je priložnost opazovati tri primere deterioracije. Prvi primer se je zgodil že v višini 5950 do 6550 m zaradi prehitrega vzpona. Simptomi: Dve uri retrogradne amnezije, kljub kisikovemu aparatu, vidne motnje, du-

ševna perturbacija v obliki dolgotrajnega vzdihovanja, medtem ko je bil pritisk in pulz normalen.

Drugi primer je bil v taboru V (7150 m), ko je človek prebil noč in izvršil defekacijo brez specialnega naprezanja trebušnih mišic. Nastopila so znamenja pomanjkanja kisika v možganski skorji in subkortikalnih centrih: pred očmi se mu je delalo črno, izgubljal je ravnotežje in sapo.

Dotlej se je ta alpinist dobro držal, po pojavu deterioracije pa do konca ekspedicije ni več kaj prida doprinesel.

Tretji primer: Alpinist se je potem, ko je prenočil v taboru VI (7550 m), nameril k bazi. Pri sestopu ga je vzel plaz in ga potegnil za 500 m višinske razlike. Na bazo je prispel izčrpan, v šoku. Štiri dni kasneje je traverziral Francoski prelaz (5280 m) in doživel fizični in psihični zlom na nenevarnem mostu. Sicer pa je zdravnik na ekspediciji imel en primer angine follicularis, ki jo je obvladal s penicilinom, streptomycinom in sulfonamidi, en primer conjunctivitis pri nekem kuliju in en primer trakulje pri encim od šerp.

V PATAGONSKIH ANDIH sta bili letos kar dve ekspediciji, angleška z Boningtonom, in italijanska z možmi, kakršna sta Aiazzi in Aste. V Torre Paine so speljali svojo smer Angleži, takoj nato so jo ponovili Italijani. V južni steni Paine pa so uspeli Italijani.

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

SEVERNA STENA MALEGA DRASKEGA VRHA

Desna smer (na sliki smer B)

Prvi plezali 1. julija 1982 Ljube Steblaj, Tone Sazonov in Ljubo Juvan.

Dostop: Z Zasipske planine proti Zgornji Krmi in pod steno uro in pol.

Opis: Vstop po kamnu levo od desnega stebra. Raztečaj navzgor, nato levo po polici in preko previsa na krušljiv teren. Navzgor po strmi steni in okrog roba desno preko plati v žleb. Po njem navzgor na polico. Nekaj metrov višje po ozki polici 10 m levo in preko previsa (k, k) na višjo polico. Malo desno in po žlebu na odklan zob. Dalje navzgor in ko žleb postane previsen desno po polici v sosedni položnejši žleb. Po njem desno navzgor in po razbitem terenu na široko polico v sredini stene. Po polici več raztečajev levo v grapo. Po grapi raztečaj navzgor in levo na raz. Po razu navzgor in ko se ta zgubi, po položni drnasti steni na rob.

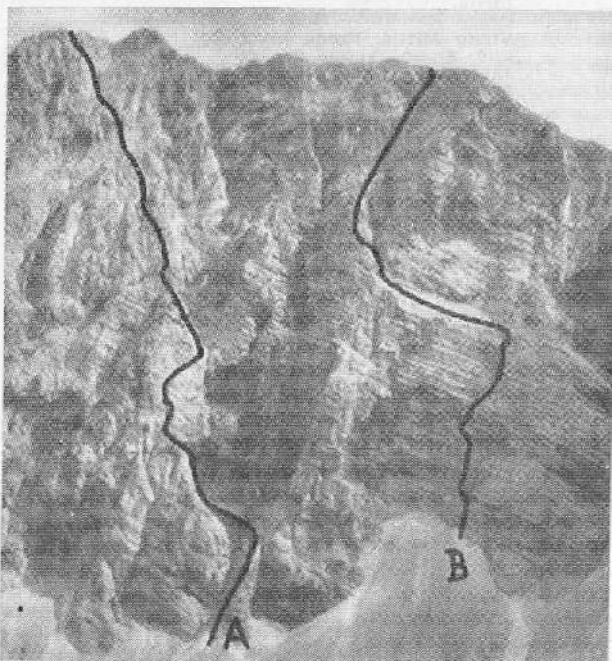
Ocena: spodnji del IV z mestoma VI—, zgornji del II. Čas plezanja 8 ur. Višina stene 500 m.

Sestop: Po južnem pobočju na markirano pot in po njej pod Velikim Draškim vrhom in Toscem na Bohinjska vrata in v Krmo 3 ure.

Direktna smer (na sliki smer A).

Prva plezala ing. France Avčič in ing. Dušan Lasič avgusta 1949.

Opis: Vstop v vpadnici vrha po žlebu v kotanjo. Po policih levo pod markantne plati. Preko njih od leve proti desni v žleb. Dalje po krušljivi razčlenjeni steni na vrh.

Odlikovanci

Planinske zveze Jugoslavije

Na skupščini Planinske zveze Jugoslavije dne 11. 11. 1962 na Vel. Papuku so prejeli zlate oziroma srebrne častne znake PSJ naslednji člani:

I. ZLATI ČASTNI ZNAK:

Stane ing. Jurca, Kolja ing. Antonov, Andrej Aplenc, France prof. Savenc in Ivo dr. Valič — vsi člani APD Ljubljana,
Miloš Rutar, Srečko Tušar, Tone Svetina, Oskar Delkin in Mato Ulčar — vsi člani PD Bled,
Martin Ceklin — PD Bohinj Srednja vas,
Franc prof. Mazi, Egon Mihelič in Janko Torkar — člani PD Boh. Bistrica,
Ivan Marka, Franc Kravanja, Boris Ostan, Anton Kravanja in Mirko Vencelj, člani PD Bovec,
Franjo Habjan — član PD Brežice
Stane Veninšek in Stanko Hudnik — člana PD Celje,
Viktor Jereb in Milan Lahajnar — člana PD Cerkno,
Franc Košir in Blaž Pahulje, člana PD Črnomelj,
Miha Rode, član PD Črnuče,
Ivan Rabič, Milan Abruč, Janez Brojan in Avgust Delavec — člani PD Dovje-Mojstrana,
Matija Klinar, Alojz Jan, Anton Pazlar, Krispin Ogris — člani PD Gorje,
Alojz Sivec, Albin Dušak in Slavo Šentjurec — člani PD Hrastnik,
Janko Miklavčič, Marija Mauser, Ivan ing. Gantar, Janko Klemenčič in Janez Jeram — člani PD Idrija,
Drago Karolin — član PD Ilirska Bistrica,
Vinko Mirtič, Franc Noč, Kati Šilar, Anton Miklič, Franc Svetina in Janko Vilman — člani PD Javornik — Koroška Bela,
Ignac Horvat, Jože Bertonec, Slavko Koblar, Ciril Praček, Janez Šilar, Tone Erelh, Mirko Benedičič, Jože Truhler, Stanko Ravnik, Franc Torkar, Jaka Čop star., Jaka Čop ml., Tomaž Rauhekar, Franc Kosmač, Bogo Humovec, Jože dr. Hafner, Lojze Levstik, Erika Heim, Boris Šega — člani PD Jesenice,
Anton Ekar, Marjan Murovec in Franc Borštnar — člani PD Jezersko,
Jože Divjak, Jurij Lemič, Štefan Repanšek, Vinko Dobnikar, Miha Habjan, Tone Uršič, Miha Jerman, Franc Erjavšek, Anton Erjavšek, Peter Erjavšek — člani PD Kamnik,
Pavle Štefančič, Božidar dr. Zega, Greta Zega, Vid Štrus in Ludvik Hrovatin — člani PD Koper,
Roman Herlec, Jože Zvokelj, Hanek Drašek, Franci Gašperlin, Karel Padjera, Anton Vrnik, Ciril Hudovernik, Lovro Koršič, Tine Prindič, Janez Zajc, Tone Dovjak in Filip Cavlovič — člani PD Kranj,
Franc Mrak in Leon Knap — člana PD Kranjska gora,
Anton Čebular — član PD Lisca Videm-Krško,
Franc Plevnik, Rudi Dolničar, Janez Novak, Tone Muhi, Zdenko Zupan, Joža Arhar, Damijan Goričan in Albert Fabjan — člani PD Kum Trbovlje,
Franjo Vilhar — član PD Laško,
Marjan Oblak, Feri Tičar, Marija Malis in Tončka Jelnikar — člani PD Litija — Smartno,
Hvastija Kancijan, Lado Francot, Jože Trpin, Valter Svare, Ciril Stanič, Polde Stropnik, Franc Srebot, Janko prof. Ravnik, France Pengal, Cene Marinko, Srečko Magolič, Lojze Lombar, Stanko

Kos, Stane dr. Kmet, Edi Kržan, Tončka Gregorc, Fany Copeland, Tone Jeglič, Bojan dr. Spicar, Ferdo Premru, Rado Lavrič, Igor Levstek, Andreja ing. Štebi, Franjo Zorko, Jože Govekar, Milan Schara, Andrej dr. Zupančič, Vladimir dr. Kajželj, Janko Škerlep, Albin Umnik, Stane Predalič, Adi Keržan, Pavle ing. Lavrenčič, Metod Badjura, Lojze ing. Zumer, Danilo Martelanc, Milan Kham, Anka Tuma, Nevina Prevec, Angelo Battelino, Dana Blatnik, Dana Resnik, Vera Skrajnar, Egon Planinšek, Vladimir ing. Pardubsky, Milan Sporn, Leo ing. Pipan, Miro dr. Pieterski, Marjan Senk, Saša Kovač, Pavle Poljane, Ante Gnidovec in Nace Dermaša — vsi člani PD Ljubljana-matica,
Avgust Loparnik in Vlado Porekar — člana PD Ljutomer,
Ciril Verstovšek, Ivan Gubenšek in Breda Voglar — člani PD Maribor,
Drago Oblak — član PD Medvode,
Stanislav Lužar in Jože Mulej — člana PD Mengeš,
Franc Mauhler, Kristi Pečovnik in Anton Jurhar — člani PD Mežica,
Franc Boštjančič, Franc Lozej, Alfred Hvala in Tone Sajovic — člani PD Nova Gorica,
Jože Moretti, Jurij Picek, Viktor Fabjan, Marcel Godnik, Franc Adam, Roman Kobe, Štefka Krampej, Petrina Rifelj, Malči Kos, Lojze Ivanetič, Lado Setinc, Mile dr. Janžek in Rudi Jereb — člani PD Novo mesto,
Lojze Petelinšek in Alojz de Corti — člana PD Obrtnik Maribor,
Maks Meško — član PD Ormož,
Franc Klemenec, Klavdij Klede, Zdravko Zmitek, Ivan Rozman, Stane Zwölf, Tone Berlot in Lovro Kruh — člani PD Postojna,
Emil Plejnshek, Alfonz Huter, Rajko Vute, Jože Peruš in Erih Sirk — člani PD Prevalje,
Ivan Debevc, Jože Praprotnik, Jože Kobilica in Ivan Zabel — člani PD PTT Ljubljana,
Martin Prevorčnik, Anton ing. Gosar, Tilka Kočar in Stane Knez — člani PD PTT Maribor,
Franc Kramžar, Alfonz Zarn, Tomaž Kračogel in Stane Koselj — člani PD Radče,
Ela Rabič, Franc Prešeren, Janez Kolman, Janez Mrak, Slavko Vengar, Julij Torkar, Janez Mulej, Ivan Vodopivec, Peter Ježek, Franc Meze, Pavle Olip, Janez Pristavec in Zlatko Bogataj — člani PD Radoveljica,
Ivan Dretnik in Janez Gorjanc — člana PD Ravne na Koroškem,
Božo Straus, Janko Divna, Stefan Pokrivač, Tone Auer, Ivan Čuček, Josip ing. Teržan in Viktor Stopar — člani PD Ruše,
Tončka Požun, Lovro Breznik, Anton Verstovšek, Drago Peternel, Anton Javorič in Stojan Sibila — člani PD Bohor Senovo,
Stane Utenkar, Jožica Utenkar, Mirko Kapun, Maks Marinšek, Ivan Čar, Simon dr. Jagodice, Vlado Gol, Radoslav Cupkovič, Franjo Bradan, Marija Uršič, Matija Kapun, Vinko Pristovšek, Oskar Lang, Maks Čeečnik in Ivan Brinovec — člani PD Slov. Bistrica,
Bogdan Zolnir — član PD Slovenj Gradec,
Milan Vončina, Ferenc Ljuba, Stanko Kristof, Karl Pekovšek, Franc Tavčar in Franc Lobnik — člani PD Slov. Konjice,
Jože Herle, Peter Jež, Andrej Štebir in Ignac Štebe — člani PD Solčava,
Avrelj Rojc, Jože Gaberšek, Andrej Kopinšek — člani PD Sentjur,
Janez Čof, Jože Cadež, Lovro Planina, Savo Šink, Valentin Oman in Martin Savnik — člani PD Skofja Loka,
Tone Dovšak in Ljudmila Stegnar — člana PD Soštanj,
Peter Berginc, Janko Fili in Franc Ceklin — člani PD Tolmin,
Marjan Salberger, Karel Globočnik, Jože Jagodice, Mirko Majer, Marjan Perko in Nadislav Salberger — člani PD Tržič,
Franci Golob in Mirko Weinberger — člana PD Zagorje,
Leopold Stemberger, Ivan Potisek, Lado Bučer, Drago Kosi in Anton Zvan — člani PD Železničar Ljubljana,
Drago Skofčič, Franc Ravlan in Ivan Vodovnik — člani PD Zerjav,
Anton Gantar — član PD Ziri,
Vitko Jurko — član PD Dol pri Hrastniku,

II. SREBRNI ČASTNI ZNAK:

Miha Zbontar, Danilo Pečnik, Karl Hribar, Milan Kralj in Janko Vizjak — člani PD Brežice, Anton Dornovšček, Stane Šulin in Anton Fabjan — člani PD Crnomelj, Metod Lampič, Ivan Pirnat, Milan Brinovec in Andrej Merčun — člani PD Črnuče, Jože Mulci, Franc Lipovec, Metod Pazlar, Janez Pazlar, Stanko Dežman in Jože Markelj — člani PD Gorje, Mirko Kovač, Alojz Kovač, Miha Ačkun, Drago Vučetič, Metod Pogačnik, Vincenc Znidar, Vili Ravnikar, Peter Bastič, Stane Ačkun, Edi Toplak in Jože Leskovšek — člani PD Hrastnik, Franc Trautnik, Rajko Pirč, Ivan Ferjančič, Valentin Zelenc, Jože Vončina, Leon Poljanec, Ivan Likar, Ivan Gantar in Franc Nagode — člani PD Idrija, Ciril Odlasek, Vinko Sedej, Jože Sušnik, Vencel Treven, Jože Berčič in Milan Zemljčič — člani PD Javornik — Koroška Bela, Večeslav Parte — član PD Jezersko, Vinko Vizovišek, Rajko Gregorc, Jože Rozman, Tone Škarja, Franc Cescen, Adolf Ravnik, Jože Janežič, Janez Repanšek in Nace Vidmar — člani PD Kamnik, Viktor Kužnik, Peter Vovk in Jože Kalan — člani PD Kočevje, Slavko Jenko, Rude Jeranko, Franc Jezeršek, Ivo Majdič in Dušan Renčelj — člani PD Kranj, Marjana Stergar — članica PD Lisca Videm-Krško, Janez Ocepek, Avgust Ulrih, Maks Klančičar, Jože Gorišek, Nande Skrinar, Tone Pavlič, Ljubo Cvar in Polde Jere — člani PD Kum Trbovlje, Jože Ramšak — član PD Litija — Smartno, Karel Pirnat, Tatjana ing. Likar, Marija Zekar, Franc dr. Zekar, Mara Trnovec, Francka Speletič, Nada Romih, Slavko Peršič, Angelca Pečan, Pavle Poljanec, Minka Mali, Cilka Hodnik, Marija Gradšek — člani PD Ljubljana-matica, Vida Ivajnišič in Stanko Beg — člana PD Ljutomer, Franciška Breznik — članica PD Luče, Julčka Jazbec, Ljubica Njegovan, Iva Lah in Mirko Soštarič — člani PD Maribor, Andrej Rebolj, Tone Petač in Janez Smelcer — člani PD Medvode, Nino Dretnik, Stanko Vončina, Marija Krebl, Franc Gornik, Herbert Kališ in Miloš Mlakar — člani PD Mežica, Miha Gregorc in Pavel Simenc — člana PD Mengeš, Ivan Klemenak in Minka Rebernik — člana PD Mozirje, Janez Gravner, Terezija Srebrnič, Marica Bašin in Julko Boštjančič — člani PD Nova Gorica, Roza Peroci, Ivan Tinta, Franc Avsec in Otmar Skale — člani PD Novo mesto, Stefan Jurak, Franjo Plaznik in Karl Dvoršak — člani PD Oplotnica, Franc Detiček, Jože Zupančič, France Pihler, Janko Ribič, Franc Heric, Jože Hvala, Ludvik Vizintin in Dragica Klanjšek — člani PD Poljčance, Tončka Stres in Lojze Vidali — člana PD Prevalje, Maks Skribe, Herman Vrečko, Anton Korenc — člani PD PTT Ljubljana, Franc Srebotnik, Jože Samec — člana PD PTT Maribor, Ludvik Rutar, Rudi Potrata, Almir Kostanjšek, Franc Ramovš, Stanko Artiček in Franc Snaj — člani PD Radovljica, Vojko Pohar, Rudi Steblovnik in Ciril Adam — člani PD Radeče, Ivo Gregl in Ožbe Prosen — člana PD Radlje ob Dravi, Marija Miklavčič, Ivan Filip in Ivan Lačen — člani PD Ravne na Koroškem, Franc Stanek, Srečko Sonnenwald in Karel Kordeš — člani PD Ruše, Mihael Škornik in Danijel Škornik — člana PD Rimske Toplice, Ivan Radi, Nada Jelenko, Pavla Muroh, Egidij Rozman in Drago Fiser — člani PD Bohor Senovo, Alojz Fišinger, Ivan Černe, Alojz Grandošek, Zalka Kosí, Miha Raštajger in Franc Zorko — člani PD Slov. Bistrica, Ivan Jurač, Rudolf Franc, Stefan Vivod — člani PD Slov. Konjice,

Odgovor na pripombe

k zgodovini Alpinističnega kluba Skala

Dr. Vladimir Škerlak

Zgodovino Alpinističnega kluba Skala, objavljeno v PV od št. 8/1961 do št. 3/1962, so razni pisci dopolnili s pripombami, delno so pa tudi zanikali pravilnost nekaterih podatkov v tem spisu. Članki, ki vsebujejo pripombe, so naslednji:

Pavel Kunaver, SPD in Skala (PV 2/1962); Dr. Jože Pretnar, SPD in Skala — nekaj pripomb (PV 6/1962);

28 skalašev, Zgodovina Alpinističnega kluba Skala (PV 8/1962);

Zorko Jelinčič, Malo pojasnila (PV 11/1962);

Dušan Kermavner, Zgodovina ali slavospevje? (PV 11/1962); razen tega je urednik PV objavil v PV 12/1961 na strani 705 pripombo: »Dr. Mirko Kajzelj izjavlja, da je bil izvoljen leta 1933, naslednje leto pa je služil vojaški rok.«

Kolikor te pripombe nasprotujejo vsebini Zgodovine AKS, je treba nanje odgovoriti, ker bralci po vsem tem ne vedo, kaj je res in kaj ni.

1. Najprej bi odgovoril tovarišu dr. Mirku Kajzelju.

Vztrajam pri trditvi, da je bil tudi leta 1934 izvoljen za predsednika. Dokaz za mojo trditve: podrobni podatki in PV 12/1961 str. 708; PV 8/1961 str. 448 drugi odstavek; PV 1935 str. 299 (poročilo o občnem zboru). Razen tega dokazuje pravilnost moje trditve tudi matematika; med obema obema zboroma je preteklo 11 mesecev, vojaški rok je trajal 9 mesecev: 11 minus 9 je 2, dva meseca pa je dovolj časa za to, da je nekdo izvoljen za kako funkcijo in poda poročilo.

2. Ne strinjam se s slavkom Pavla Kunaverja, da je SPD bilo planinsko društvo skakor vsako drugo. Toda to vprašanje je vredno obširnejše obdobje, zato bom o tem pisal drugič.

3. Tovariš dr. Jože Pretnar osporava pravilnost dveh mojih navedb o njegovih besedah, ki sem

Anica Prepotnik in Anton Tkovic — člana PD Solčava,

Franc Zontar, Jože Klun, Jože Rabič, Janez Ravnihar, Janez Porenta, Lojze Hafner, Jože Klobučar, Miloš Mrak, Tilka Oblak, Anton Logonder in Peter Simonič — člani PD Škofja Loka,

Ivanka Svet, Viktor Kojc, Branko Sumer, Vinko Zabret, Miloš Volk, Jože Melanšek, Franc Nahligal in Franc Drev — člani PD Soštanj,

Tončka Kovač, Marija Rojc, Ivanka Rojc, Rajko Šavli, Vlado Šoril in Hinko Uršič — člani PD Tolmin,

Tone Sterniša, Tone Skoberne, Jože Kalan, Tine Lenarčič, Rado Kovačič, Justič Znidaršič, Mici Fele in Alojz Dular — člani PD Trbovlje, Mihael Pehare — član PD Tržič,

Franc Čadej, Drago Ocvirk, Rado Košec, Stanko Vasle in Ernest Vasle — člani PD Zabukovca,

Rudolf Mlakar, Rudolf Kovač, Silva Marn, Karel Pušnik in Jože Polc — člani PD Zagorje,

Adolf Zitko, Ludvik Sinkovec in Rudolf Kumar — člani PD Železničar Ljubljana,

Adi Stmenič, Jože Poljanec in Avgust Zmagaj — člani PD Žerjav, Janko Poljanšek, Rupert Gantar, Lidija Primožič, Silca Zupančič in Miloš Milnar — člani PD Ziri.

L. R.

jih prepisal iz zapsnikov. Kdor je demanti dr. Pretnarja pozorno prebral, je moral opaziti, da je pisec prezrl dve okoliščini. Ne zdi se mi potrebno, da o tem kaj veliko razlagam; omejil bi se le na to, da trditve tov. dr. Pretnarja niso prepričevalne.

4. V članku 28 skalašev, objavljenem v PV 8/1962, je pripomba, da so se za savinjske skalaše začele težave z Nemci in njihovimi somišljeniki šele leta 1938. To pripombo sprejemam kot pravilno.

Glede vsega drugega pa zavračam trditve v tem članku kot neutemeljene. Pri tem, kar sem napisal v Zgodovini AKS, torej vztrajam.

5. Pojasnilo tovariša Zorka Jelinčiča sprejemam kot popolnoma verodostojno. Edino, s čimer se ne strinjam, je zadnji stavek: če bi Slovenci pod Italijo vedeli za spor med Skalo in SPD, bi ga obžalovali.

Menim, da bi Primorci lahko obžalovali, če si Slovenci v Jugoslaviji ne bi bili enotni glede takih vprašanj, kot je, npr. bivša meja med Jugoslavijo in Italijo. Toda glede tega so bili vsi slovenski gorniki enotni. Da pa je bila ena slovenska gorniška organizacija bolj konservativna, druga bolj napredna, to je naraven pojav in tega ni treba obžalovati.

6. V članku dr. Dušana Kermavnerja se mi zdi premalo utemeljena samo ena beseda. Dr. Kermavner namreč piše, da so nekateri popravki k Zgodovini AKS tehtni. S tem se ne strinjam. Glede vsega ostalega se pa priključujem mnenju tistega člana uredniškega odbora PV, ki je zapisal, da je članek »Zgodovina ali slavospetje?« skratek, toda izvrsten.

Neglede na polemični značaj pa so v pripombah načeta razna zelo zanimiva ideološka in druga načelna vprašanja. O njih bo treba pisati posebej.

DODATEK: POPRAVKI NAPAK V BESEDILU ZGODOVINE AKS.

V letniku 1961.

Stran 364: Prva opomba pod črto od besede »Zgodovina« do besede »dela« spada v besedilo uvoda pred zadnji odstavek, torej med naštevanje dob in besedo »Zato«.

Stran 367: V sedmem odstavku mora za prvim stavkom slediti nov odstavek.

Stran 373: predzadnji odstavek: »odhajanje dobrih alpinistov«, ne pa »odklanjanje«.

Stran 385: prva vrsta »nazobčanih« grebenov, ne pa »nezobčanih«.

Ista stran, tretji odstavek, peta vrsta: beseda »naša« je odveč.

Ista stran, predzadnji odstavek: »Tuma«, ne pa »Tuna«.

Stran 386: deveti odstavek: »društava«, ne »društva«.

Stran 389: peti odstavek: »skakalnico«, ne »skakališče«.

Stran 398: deveti odstavek: »Smučarski klub Ljubljana«, ne pa »smučarski«.

Ista stran, deseti odstavek: »delali so mu krivico«.

Stran 399: predzadnji odstavek: 1. septembra, ne pa »avgusta (važno!)«.

Stran 400: predzadnji odstavek: Pardubsky je »pa menil«, ne »pomenil«.

Stran 468: peti odstavek: besede »Magistrat Ljubljana 5000 din« so odveč.

Stran 473: trinajsti odstavek, druga vrsta: med besedama »volje« in »od« mora biti vejica.

Stran 558: zadnji odstavek: »volina«, ne pa »vodina«.

Stran 561: za šestim odstavkom mora biti narekovaj.

Stran 631: tretja vrsta od spodaj: vprašaj je odveč, biti mora podpišje.

Stran 704: sedma vrsta od spodaj: »krivičen«, ne pa »kritična«.

Stran 706: sedmi odstavek: »G. Lammerju«, ne pa »G. Lammerju«.

Stran 708: četrti odstavek: »Ime pa je del pravila«, ne pa »imel je del pravila«.

Stran 709: drugi odstavek: »Ko se je lotila gradnje, je Skala precenjevala svoje moči.« ne pa »podcenjevala«.

V letniku 1962:

Stran 29: Peti odstavek je bil črtan, zato naj se doda v prvem stavku naslednjega odstavka beseda »Toda« kot prva.

Stran 71: osmi odstavek: beseda »krnica« mora biti napisana z malo začetnico.

Stran 73: prvi odstavek: »disciplinirano«, ne »disciplinsko«.

Stran 119: drugi odstavek, drugi stavek se mora glasiti: »Najbolj značilen primer in hkrati alpinistično dejanje prve vrste predstavlja« ...

Ista stran, predzadnja vrsta: »zemljevide 1 : 25 000«, ne pa »1 : 250 000«.

Stran 120: zadnji odstavek: »znake«, ne pa »znaki«.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Članarina za čas od 1. 4. do 30. 6. 1963	din	28 760.—
Vpisnina za leto 1962	din	19 005.—
Peršin Franc — Sentvid 182	din	500.—
Kocjančič Ivo — Ljubljana, Zanikova 12	din	500.—
Torkar Rado — Jesenice	din	100.—
Jerala Ivan — Mavčiče 40	din	100.—
	din	48 965.—

STROŠKI VZDRŽEVANJA UPRAVNE ZGRADBE

V času od 1. 4. do 30. 6. 1963	din	406 938.—
--------------------------------	-----	-----------

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada. 31. 3. 1963	din	9 086 547.—
Zbrano do 30. 6. 1963	din	48 965.—
Stroški vzdrževanja do 30. 6. 1963	din	406 938.—
	din	9 728 574.—

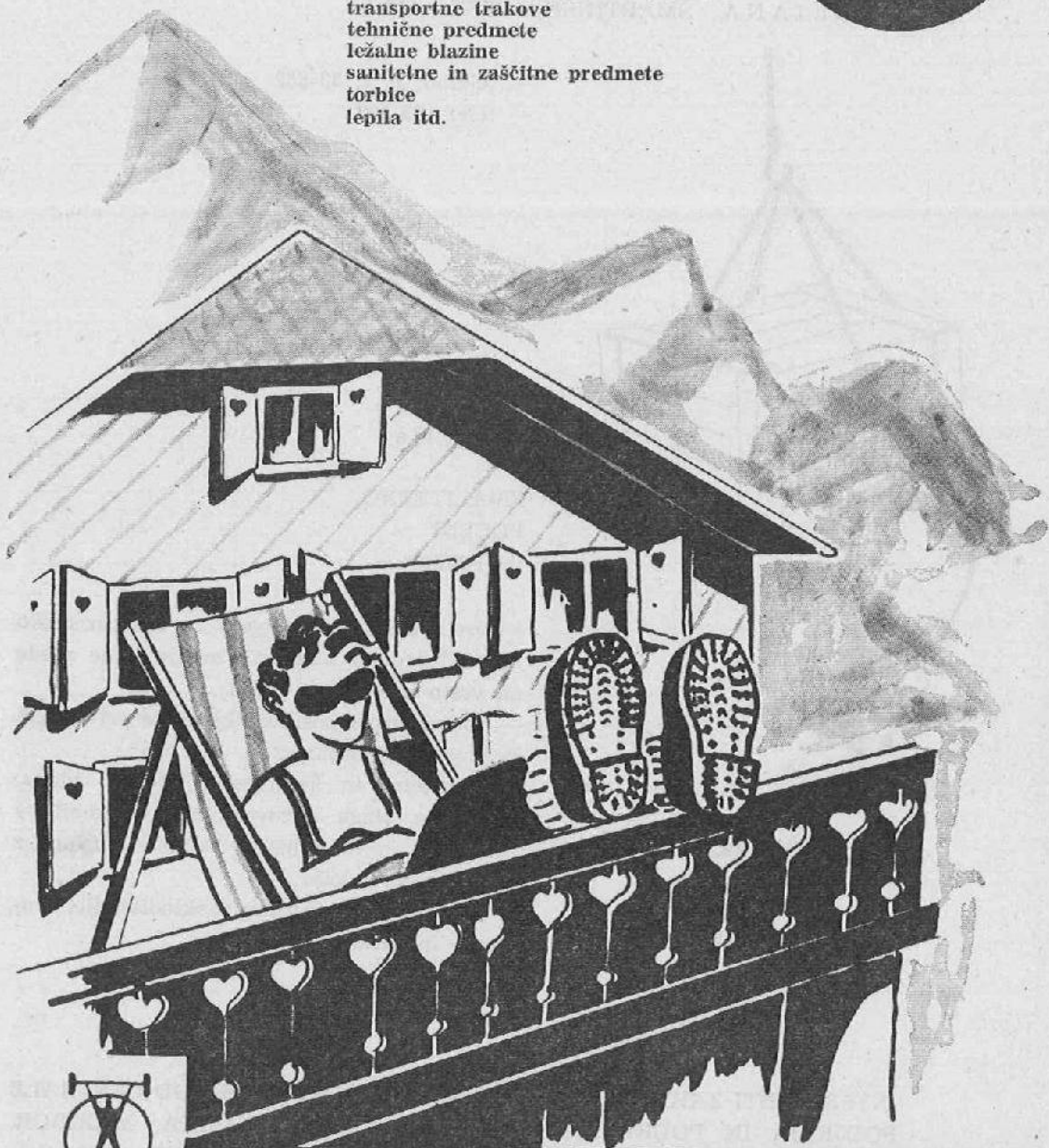
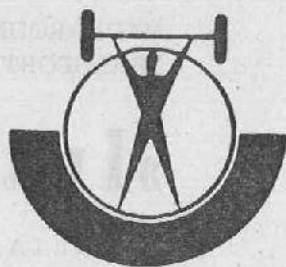

LE DOBRO OPREMLJENEMU PLANINCU GORE NUDIJO UŽITEK

S »SAVA« gorskimi gumi podplati
je korak varen in zanesljiv

izdelujemo:

visokokvalitetno avtopnevmatiko
plašče za kolesa in mopede
cevi vseh vrst z vložki in brez
klinasta in navadna gonilna jermena
transportne trakove
tehnične predmete
ležalne blazine
sanitarne in zaščitne predmete
torbice
lepila itd.

TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV

Sava

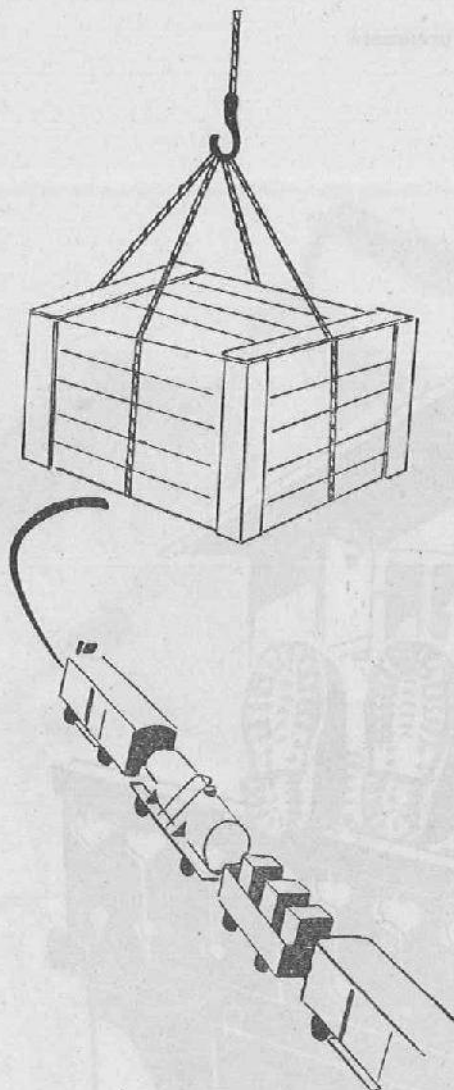
KRANJ • SLOVENIJA • JUGOSLAVIJA

MEDNARODNA ŠPEDICIJA,
TRANSPORTI IN SKLADIŠČA

»Intertrans – Globus«

LJUBLJANA, ŠMARTINSKA CESTA 152 A

— telefon: h. c. 33-662
— telex: 03-107

opravlja

KVALITETNO,
POCENI
IN HITRO

- vse špeditorske usluge v zvezi s tuzemsko in mednarodno blagovno menjavo ne glede na vrsto in količino blaga;
- vse carinsko posredniške posle pri uvozi in izvoznih pošiljkah;
- kvalitetni in kvantitetni pregled blaga;
- prevoz blaga s tovornimi avtomobili v tuzemstvu in inozemstvu, sejemske usluge z lastno mehanizacijo;
- nakladanje, prekladanje, skladiščenje, hranjenje in zavarovanje blaga.

INTERESENTI ZAHTEVAJTE INFORMACIJE IN PONUDBE OD CENTRALE PODJETJA IN PODRUŽNIC: BEOGRAD, ZAGREB, RIJEKA, MARIBOR, CELJE, JESENICE, KOPER, NOVA GORICA, SEŽANA, NOVI SAD, SUBOTICA.

S POSLOVNIM SODELOVANJEM SE BOSTE O SOLIDNOSTI OPRAVLJE-
NIH USLUG SAMI PREPRICALI.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA :

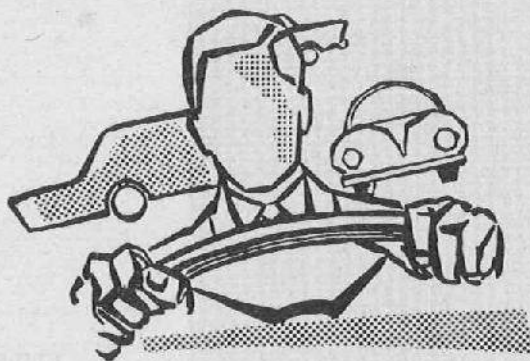
vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE :

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Trgovina na debelo in drobno
z motornimi vozili vseh vrst,
rezervnimi deli,
avto-moto gumami,
splošnim in električnim avtomaterialom,
bicikli,
gradbenimi stroji domače proizvodnje
ter servis
in remont za motorna vozila

Slovenija avto

Ljubljana, Prešernova c. 40

ZVESTI SOPOTNIK

„BLED de luxe“

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od grodlja

patentirano žico, svetlo in pocinkano v dimenzijah od 0.4 do 5 mm (dimenzije in tolerance po JUS C.B6.110 i JUS C.B6.111).
patentirano žico izdelujemo iz SM ogljikovega in elektro jekla
in normalno dobavljamo v kolobarjih.

patentirano žico za prednapeti beton dobavljamo tudi kot
paravnano in ponovno namotano v kolobarje sledeče velikosti:

- Ø 5 mm v kolobarjih 1500 mm
- Ø 2.5 mm v kolobarjih 600 mm

do plemenitih jekel